

270212

The image shows a close-up of a book cover with a marbled paper design. The pattern consists of irregular, organic shapes in shades of red, green, and black, set against a lighter, cream-colored background. The marbling has a complex, swirling appearance. In the upper left corner, there is a small, rectangular, light-colored paper label with a black border, containing the number '270212' printed in a simple, black, sans-serif font. The book's spine, visible on the left edge, is covered in a dark, textured material, possibly black cloth or leather.

MS. 0571K

70.212

TORZKEPEK

2.

OSZK

OSZK

Magyar Széchényi Könyvtár

1051 Budapest, Széchenyi tér 6-8.

T O R Z K É P E K.

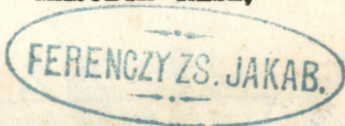
IRTA

NAGY IGNÁC.

MÁSODIK RÉSZ,

Budapest.

Hartleben K. A. tulajdona.

—
1844.

T O R N K É P E K .

ATHI

MAGY KÖNYV

OSZK

MÁSODIK RÉSZ

R
2

270.212

NEPKÖNYVTÁRI ÜZLETBŐL
NEM
ADHATÓ
ELI
D. D.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

B. Növedéknapló

1954. év 7849 sz.

R
1965

Nyomatott a magyar kir. Egyetem bütöivel.

1954

RÓKA ÚR KALANDAI.

RÖKA ÜR KALANDAI.

iRóka ur Kalandai.

Mióta emlékező tehetségemet gyakorlom, s mióta az iránt egészen tisztában vagyok magammal, hogy én csakugyan én vagyok, mindig csak egy végtelen nagy fájdalom gyötri belsőmet. *) Milly szép haza ez a széles nagy Magyarország, gondolám naponként százszor is magamban, milly jó dolgok lehetne itt az

---

*) Fripon ur több kéziratot tett le nálam, mellyek vázlatokat foglalnak magokban a magyarországi állatok politikai, művészeti és házi életéből. Én azokat a beküldés sorozata szerint közlöm, s mostanra és mindenkorra csak azt kérem megjegyztetni, hogy én szóról szóra közlöm a rám bizottakat, s hogy annál fogva a bennök foglalt adatok és nézetek helyessége vagy fonáksága nekem sem érdemül sem bűnül ne rovassék föl. N. I.

állatoknak, s főkép a róka-fajnak, ha közöttünk jobb rend és jobb törvények uralkodnának. Mikép lehetne ezen bajon gyökeresen segíteni? E kérdés nehéz verejtékcseppeket sajtolni ki fejemből, s száz meg száz tervemnek is csak azon meggyőződés lett vége, hogy a magyarországi állatok régi penészes rendszerében változtatni kell, és valami új, célszerű alkotmányt állítani föl, mert a régi állapotban, hiedelmem szerint, nem maradhatunk, ha végveszélybe nem akarunk bukni. De, hogy ezen változás mikép eszközöltessék, az már olly kérdés vala, mellyre még az én ügyes róka-fejemből sem akart megfejtés születni. Egy fiatal barátom, róka, valamint én, ki egyszer már Franciaországot is bejárta, azon vélekedésben vala ugyan, hogy mindenek előtt le kell rontani a főnálló előítéletek halmazát, s aztán majd megtanítandnak bennünket a körülmények, hogy mit kell a régi rendszer helyébe állítanunk; de én e tervet egyáltalában nem birtam helyesleni, s azért barátommal

illy politikai vitatkozás alkalmakor igen keményen összezördültem, mert ő azon buzgó szabadelműek sorába tartozott, kik nézeteikkel ellenkező véleményt még csak ki sem akarnak hallgatni. Egyedül maradtam tehát, és hosszas gondolkozás után, végre ezekben vélem bajunkat gyökerezni: mi magyarországi állatok mind megannyi aprócska kényurak vagyunk, mert nincs köztünk olly hatalom, melly mindnyájunkat egyenlőn birna féken tartani, s melly minden bántalmunk fölött állana. S mi lehetne ez? Az én korlátolt véleményem szerint, olly törvény, melly minden viszonyinknak tökéletesen megfelelő, erővel is birna, olly rendszert hozni foganatba közöttünk, melly saját jóllétünket biztosítván, egyszersmind tekintélyes állást birna számunkra szerezni az emberek ellenében, kiktől most annyi méltatlanságot vagyunk eltérni kénytelenek. E nézetemet többször ki akarám hirdetni állatkonim közt, de mindig attól tartottam, hogy kinevetnek, mert valamint az emberek közt,

ugy közöttünk is azon fonák szokás uralkodik, hogy az ismeretlen szegény legény szavaira a legkopottabb kutya sem csóválja el farkát, kivén, ha a fél világot bejárta már, s utazásaiból visszatérvén, tele szájjal beszéli a tapasztalt csodadolgokat, miket ott látott és nem látott. Fajom boldogságát annyira szívemen viselém, hogy ezen veszélyes eszköz megkísértésétől sem borzadtam vissza, hanem elhatározám a világ ismert és ismeretlen részeit egymásután beutazni, az uralkodó rendszereket mindenütt szorgalmasan tanulni, részrehajlás nélkül följegyezni, és azután rövid kivonatban magyar állattársaim elébe terjeszteni, hogy a legjobbat tetszésök szerint választhassák. E föltételemet teljesítém, s eredményével sietek, most nyíltan föllépni, bevezetésül csak azt jegyezvén még meg, hogy az általam beutazott országokat nem fogom megnevezni, mert valamint az emberek, ugy mi műveletlen állatok is csak addig szeretjük a nyilvánosságot, mig azt mások ellen fordíthatjuk, de

magunktól igen örömet tartjuk illő távolságban, a min józanul nem is ütközhetik meg senki, mert, mi túrés, tagadás, én magam is örömet elmondom jó kedvemben, hogy a medve szeret mézet lopogatni; de azért bizony nem esnék inyemre, ha a medve viszont azt találná mondani, hogy én, magos alkotmány-szerű terveim dacára sem mulasztom el a tyuk-ólakat *con amore* meglátogatni.

Eleinte nyelvmestert akarekfogadni, hogy az általom beutazandó országok nyelvén némi jártasságot szerezhessek magamnak; de egy öreg szarka, melly szomszédságomban lakott, s az unalmas téli estéket többnyire nálam szokta eltölteni, azt mondá, hogy a hizelgő ravasz-ság nyelvét az egész világban értik, s hogy ennél fogva rókanyelvemnél egyéb-re nem igen leend szükségem. Egy kissé sértve érzém ugyan magamat a szarka ezen szurós megjegyzése által; de mivel hasznomra szolgált, tehát szépen megköszöném, és másnap azonnal utnak indultam.

A szép Magyarországbán majd mély homok koptatá körmeimet, majd feneketlen iszap lágyítá meg talpamat, majd pedig bűzös mocsárok boszanták orromat, de ezen kellemetlenségekért némi kárpótlást leltem azon szíves vendégszeretetben, melylyel állattársaim mindenütt megtiszteltek, hol utazásom célja tudva volt, az az, majd mindenütt, mert a szarka egy szomszédnéjával közlé tervemet, az viszont egy veréb kisasszonynyal tudatá azt titok pecséte alatt, s így harmadnapra már a kárpátvidéki lajhár is csak azon nagy reformokról álmadott, mellyeket, utazásomból visszatérvén, indítványozni fogok. Különös ünnepegylyel fogadtattam a bakonyi erdőben; az egész vértesi ifjuság összesereglett tiszteletemre, s a dús lakoma után a vad állatok pompás éjizenével hódoltak érdemeimnek, azon barlang előtt, mellyben az éjszakát messzeható tervek közt virasztám keresztül. Az ifjuság birka vezére a zene után így szóla hozzám:

„Haladásunknak mélyen tisztelt bajnoka!

Nagy ut, göröngyös, veszélyes ut tárul ki előtted; de te férfias elszántsággal küzdönd minden akadálylyal, minden irtózatossal. Nemzedékünk rád függeszti szemeit, reményeink benned öszpontosulnak, s visszajöttöd után örömmel fogunk haladási zászlód alá seregleni. Le a szokással! Éljen a gyors haladás!

Ezen lelkes beszéd által könnyűkig elérzékenyülten, csak e kevés szók találtak utat remegő ajkaimon:

„Fiatal polgártársaim! Nincsenek szavaim, ezen ünnepélyes megtiszteltetés illő megköszönésére. Ti vagytok az állatország egyetlen reményei, s terveimnek gyöngé virágaiból egyedül csak ti érlelhettek izletes és tápláló gyümölcsöket. Én sokat, talán rémítően sokat fogok szenvedni; de életem, örömeim, mindenem a tietek. Szeressétek egymást, mutassátok meg a pártokra szakadt gyöngé embereknek, hogy mi oktan állatok, minden magányérdeket és szenvedélyt feledve,

rendithetlen szilárdsággal egyesülünk, midőn a közboldogság forog szóban. Elérzékenyülésem nem enged többet szólanom!”

Másnap folytatám utamat, még pedig egészen a határig mindenütt álnév alatt, hogy a sok tisztelgést elkerülhessem, mellyek szerénységemet legnagyobb zavarokba hozhatták volna.

Elhagyván a szép Magyarországot, jó utakon haladtam előre, s csakhamar több országot hagytam magam után; mellyekben mindazáltal nem igen fényes sikerű tapasztalásokat tettem, legalább nem olyanokat, miknek honosítására magamban kedvet érezhettem volna.

Röviden szándékom csak elmondani kalandimat, s mellesleg csak azt jegyzem még meg, mikép olly országokban gyűjték magamnak leginkább tapasztalásokat, hol csupán egy fajú állatok léteznek, mivel az állatok baját leginkább abban vélém gyökerezni, hogy össze vissza van egymással vegyítve a sok állatfaj,

minél fogva igen nehéz azután a sok különböző érdeket és szenvedélyt egy kalap alá kényszeríteni, ámbar egyébiránt majd hatvan családra van szakítva és különözve az egész állatsereg. Állításom igazságát az is bizonyítja, mikép ezen egyes családok magokban meglehetősen megegyeznek, de azonnal szétágoznak, mihelyt egy általános szabályhoz kellene simulniok.

Először is a szakállas kecskebakok szép országát látogatám meg, kik korlátlan hatalmu kényur kormánypálcája alatt élnek. A kényur nagy reménységü és fiatal vala, s olly időszakban jutott kormányra, mellyben atyja bölcs intézkedéseinek következtében haladásnak indult az egész ország. A legöregebb bakok is borotváltatni kezdék szakállukat, és régi bundájok helyett, szűk nadrágokat kezdenek karcsu lábaikra öltögetni; a hölgyek, vagyis kecskenők és kecske kisasszonyok, százados szemérmöket zsibvásárra vivék, és nyilt fölvilágosultsággal a bakok társaságába ve-

gyültek ; az adott szó megtartása nem tekintették böcsület dolgának, s a nyílt csalárdság diplomatai ügyességnek nevezteték el ; a kényurat mulatságokkal áraszták el, s társaságába egész nyájanként vezetétek a szép fiatal hölgyeket. Ez alatt az öreg bakok derekasan kezelék a nyilvános ügyeket, s hogy a zavarban annál jobban halászhasznak, tehát haszontalan háboruba keverék az országot, mire a medvék követe is szüntelen buzdítá őket, gondolván, hogy ezen háboru majd tökéletesen megszűri erejüket, és azután könnyen lehetend köztök uralkodójának dulakodnia. A kényur anyja, egy régi öreg kecskenő, természetesen a régi rendszerhez ragaszkodott, s néhány megmaradt ősz szakállással folyvást minden ujítás ellen ármánykodott, mi által napról napra még nagyobb bajba keveredett az ország. Csakhamar meggyőződtem, hogy ezen szerencsétlen országon rövid idő mulva osztozni fognak a szomszéd állatok, és azon ohajtással rázám le saruimról a kecskeország

porát, hogy bár nekünk is jutna majd valami, legalább néhány köröm vagy szarv, az általános osztozásból.

A farkasok országában is szomoru tapasztalásokat tettem; mindenütt pusztítás és vérengzés nyomaira találtam. A farkasok száma igen meggyérült, s a legjobb hivatalok medvék kezeiben valának, vagy olly farkasokéban, kik magokat megnyúztaták, és medvebőrt öltének véres tagjaikra. Az egész ország szomoru és elcsüggedt vala; még szívreható nyelvökön sem volt szabad a szegény farkasoknak szólniok, hanem csupán amugy medvésen kelle mormogniok, ha személyes szabadságukat meg akarák tartani. Őszinte beszédbe egy sem merészle velem bocsátkozni, mert attól tartottak mindnyájan, kiket bizalmasan szólíték meg, hogy szavaik majd fülébe jutnak valamelly sunyogó medvének, mi mulhatlanul halálukat fogta volna maga után vonni. Egykor azonban sűrű erdőségben egy szomoruan éneklő elsoványult öreg farkassal

találkozám, melly szíves kézszorításomat kitűnő hévvel viszonzá, s elhomályosult szemeiből könnyűit kitörölvén, farkára ült, és megható hangon így szóla hozzám:

„Köszönöm részvevő kérdését, barátom uram. Mi némileg rokonok vagyunk, és azért minden tartózkodás nélkül szolgálhatok önnek ügyeinkről őszinte fölvilágosítással. Hajdani királyaink annyira elpuhultak hatalmasbjainkkal együtt, hogy a szomszéd medvék napról napra nagyobb befolyást nyertek hazánkban, mi által végre olly függő állapotba jutottunk, hogy uralkodó nélkül maradtunk, és egészen a medvék körmei közé hanyatlánk. Illy állapotot csak az ember bir sokáig eltűrni, de a farkasok hős nemzete nem tarthatja béketűréssel járom alá nyakát. A farkasok egész tömege hangosan harsogtatá e férfias mondást, s a vezérek kitüzék a zendülés zászlaját, és a véres harcot elszánt bátorsággal kezdtük meg. Föltámadásunk azonban idő előtt vala; a farkasok alárendelt nagy tömege még igen mű-

veletlen volt, s nem láthatván tovább orránál, azt gondolá, hogy a medve urak zsarolásai épen nem súlyosabbak a farkas urak önkényénél, s hogy annál fogva mindegy, akár honnan származik is az elnyomatás. Ez okból tehát nem volt kedvök életöket kockáztatni mások kedvéért, és nagyobb részint nyugodtan maradtak, sőt több esetben valóságos áru-lókká is lettek, reménylven, hogy a hatalmas medvék hálából enyhíteni fogják majd szomorú sorsukat. Merényünk tehát nem sikerült, s későn láttuk át, hogy elnyomatott és üldözött állatoktól nem várhatni kitűnő bátorságot, s hogy előbb magunkhoz kellett volna őket fölemelnünk. Most igen siralmas állapotban vagyunk. Egész természetünket meg kelle tagadnunk, vagy pedig szép hazánkat elhagynunk! Gondolja meg csak, barátom uram, még csak saját nyelvünkkel sem élhetünk, s csupán az erdők vad mágányában sirathatjuk nemzeti hangokon, elvesztett drága szabadságunkat!

A szegény farkas ismét elkezdé szomorú nótáját, s én néma öleléssel bucsuztam el tőle, gondolván, hogy jobb hosszabb uton s biztosan boldogsághoz jutni, mint meggondolás nélkül rohanni az ígért országának határai felé, s az utban álló első mélységben örökre elveszni.

Ezen siralmas történet kíváncsivá tett a medvék országának megismerésére, s kíváncsiságomat azonnal ki is elégítém. Roppant kiterjedésű birodalmat neveznek sajátuknak a medvék, a mit épen nem csodálhatni, mert vannak: közönséges, mosdó, barna, fekete, fehér, tengeri és még többféle medvék, kik mind ugyanazon természeti hajlamokkal bírnak. Okos uralkodó ezekből mindent csinálhat. Ám tekintsünk csak az állatseregletekbe; a legóriásibb bozontos medve is, morogva ugyan, de mégis táncol a leggyávább ember sipja szerint, kit egyetlen öleléssel darabokra szaggathatna. Róka és farkas sokkal gyöngébb állatok, de annyira mégis egy ember sem bírta

ezeket lealacsonyítani. Ezen gyávaságuknál fogva tehát igen könnyen kormányozhatók a medvék, s akárkinek dobja vagy sipja után is táncolnak, mit a talpra esett hatalmasabb medvék és parancsolójok mindig ügyesen használhatnak célaikra. S csak az jó, hogy olly lomhák és bárdolatlanok a medvék, mert különben bizonyosan már az egész állatvilágot meghódították volna. Az uralkodó medve tehát mindenek előtt csak terjeszkedni törekszik, és minél több állatfajt egyenként meghódítani, vagy elgyöngíteni, hogy utóbb azután ezeknek erejét az egész állatvilág meghódítására használhassa. Ez okból már az elefántok és tigrisek országában is elhinté a meghasonlás magvát, s ezek megbukása után hatalmas lépésekkel fog kitüzött céljához közelíteni. Az általános állatkirály, a hatalmas oroszlán segíhetne ugyan a bajon, de ravasz tanácsosai ügyesen rejtik el szemei elől az ügyek valódi helyzetét, s így a medvék csöndesen mormogva,

és talpokat nyalogatva, pihenés nélkül folytatják messzeható terveik végrehajtását.

A medvék főbarlangjában egy magyarországi medvére is találtam, kit ott igen nagy megkülönböztetéssel tisztelnek meg. Szóba eredvén vele, megtudám tőle, hogy utazásinak célja kikutatni: valljon mellyik fajából származnak az ottani medvéknek a magyarországiak? Okoskodásai szépek valának ugyan, de én nyíltan megmondám neki, mikép nem hihetem, hogy magyarországi medvéink az ottaniaktól származnának; igaz ugyan, hogy a mieink is szeretik a kényelmet, és inkább készek talpok nyalogatásából élősködni, sem mint szorgalmas vadászat által jobb eleddel szereznének magoknak; de sip vagy dob nótája szerint mégis nem szeretnek táncolni, és a vas kosarat nem olly könnyen hagyják szájokra kötöttetni, mint a tulajdonképi medveországiak. Én tehát azt hiszem, hogy ott csakugyan hiában nyomozódik jó földim, s jobb volna, ha itthon jó édes méz után járna,

a helyett, hogy ott olly sovány kutatással fárasztja magát, melly alatt maga is elsoványodik, és itteni ügyfeleinek bőre alá sem varázsol hájat.

Egyébiránt azon medve urak házi élete is igen különös; némelleyek barlangjából soha nem fogy ki a méz és hus, mig mások nyár közepén is csak talpokat nyalogatják, s még sem támadja meg soha egyik a másikat, pedig százat mernék egyre fogadni, hogy a talpából élő medve nehezen veszitene, mert tapasztalásból tudom, hogy az éhség rendkívüli erőt szokott kölcsönözni az állatoknak; azonkívül pedig igen természetes, mert hiszen mindenütt azt tapasztaljuk, hogy a szűkölködő állatok száma sokkal nagyobb, mint azoké, mellyek pompás vadaskertekben éldegélve, a szükségét még csak nevéről sem ismerik. Egy furcsa kis kalandom volt azon országban, mellyet nem hallgathatok el. Lakomán valék egy hatalmas medvénél, s áldomásozás közben anynyira fejembe szállott a pezsgő, hogy a sze-

rencsétlen farkasok egészségére poharat ürittettem. A háziasszony elsáppadt, a háziur elpirult, a vendégek pedig elsárgultak, s a lakomának rögtön vége lett. Midőn a házból kiléptem, egy óriási termetű fegyveres medve így szólta meg:

„Uram, kövessen ön.“

„Hová?“ — kérdém őt meglehetősen hanyavetiséggel, mert a pezsgő még mindig erősen motozott fejemben.

„Majd meglátja ön.“

„De nem akarom meglátni. Én böcsületes szabad róka vagyok, nekem az urak kormányja nem parancsol.“

„Ez újabb sérelem. Kövessen ön, különben erőszakhoz nyulok.“

A medve igen szép fogakkal volt ellátva, és azért nem mertem tovább ellenkezni. Kévs pillanat mulva sötét börtön falai közt ültem. Pöröm igen sokáig tartott, s alkalmasint életemmel fizetnem volna meg az ártatlan áldomást; de mint idegen utazó, mégis kegyelemben

részesültem, s a jeges medvék közé száműzettem, miután bundámat előbb jól kiporolták, olly sajátszerű eszközzel, melly haltól kölcsönzi nevét, a mi engem különösen boszantott, mert halételhez egész életemben soha nem birtam szokni, és nem is fogok, mig csak egyetlen tyuk, vagy fekete lábu szárcsa terem szép hazámban. Ezen keserű kaland hazámban igen nagy hasznomra vált, mert szenvedéseim említése olly nagy rokonszenvet szült feleim érzékeny kebleiben, hogy befolyásom minden közérdekre ugy szólván, határtalan lett, melly szerencsét ezen szerencsétlenségem nélkül alkalmasint soha nem küzdhettem volna ki magamnak.

A jeges medvék közül igen különösen szabadultam meg. Midőn egykor a porkoláb számára vadászaton valék, sajátszerű nemzeti elszántsággal egy jégdarabra ugrottam, farkammal eveztem, és szerencsésen a méhek birodalmába jutottam. Sokan hihetlennek fogják ezt talán találni, de róka őszinteségemre

mondom, hogy állításom olly igaz, mint akár-melley utazó nagy embernek minden szava.

A méhek országában sem a legörvendetesb tapasztalásoknak jutottam birtokába, ám-bár királyné ült a trónon. A kormány igen sajátyszerű módon kezeltetett. A méhek egész esztendőben dolgoztak, s mégis csak salakjában részesültek a méznek, míg a méhkas növezére, és környezői, az állatvilágból mindenki előtt ismeretes szándéku és jellemű herék, csak henye mulatság és haszontalan dongás közt élték le kellemdús napjaikat, s ugy szólván, szinte fürödtek a legjobb szinmézben. Furcsa világ ez, gondolám magamban, a herék azt akarják, hogy mindig nyakig ülhesse-nek a legjobb mézben, s azon méheket, mely-lyek olly szorgalmasan szedik számokra össze a mézet, a nélkül, hogy csak igazságos részt mernének is követelni a heréktől, megvetik.

„Ugyan kérem, édes méhe ur, — így szólék egy mézzel terhelt szorgalmas állatká-hoz, melly vigan dongva szálldogált a köpű

felé, — mikép türhetik el önök ezen siralmas állapotot ?“

„Mit nevez ön siralmas állapotnak?“ — kérde csodálkozva a méhe, és füleim körül repkedett.

„Mit ? S még kérdezheti ön ? Hány ezren vannak kigyelmetek, méhe uram, és mégis egész nap szedik a mézet, ámbár jól tudják, hogy nem magoknak szerzik azt, hanem a csekély számú heréknek !“

„Szép, ártatlan vezérünkért mi örömet szedjük a mézet, és boldogságunkat csak abban leljük, ha fáradozásainkat kegyes mosolyával jutalmazza.“

„Már ez csakugyan szerfölkött nagy udvariság ; de hát a dologtalan heréknek, az állatvilág ezen haszontalan terheinek mért szolgálnak kigyelmetek ?“

„Hja ! már ez nálunk szokás, és mindig így történt, mióta csak méhek vannak a világon, és pedig nem is volt okunk, ezen rendszert megbánnunk, mert ha beférne uraságod

köpűnkbe, tehát látni fogná, milly diszes rend uralkodik nálunk, s mennyire érezzük magunkat boldogoknak. Ugy van, uram, a hol rend nem uralkodik, s hol a farkastól kezdve, egészen az ürgéig, minden állat parancsolni akar, ott bizony soha nem fog meghonosulni a boldogság. Egyébiránt pedig, ha az előttünk élt méherajok megelégedhettek rendszerünkkel, tehát nem látom át, mért nem nyugodhatnánk meg abban mi is.“

„Már én bizony a kigyelmetek helyén más nótát fúnék; vagy osztozniok kellene velem a heréknek aránylag a munkában és mézben, vagy pedig megmutatnám nekik, hogy nélkülök is el birunk lenni jó méhkasunkban.“

„Hah! róka ur, ön förtelmes áruló, és zendülésre akar bennünket tüzelni szeretett vezérünk és kasunk diszei, a herék ellen. Ezért meglakol, ravasz róka uram.“

E szavak után fejemre ült a buta méhe, és keservesen megszúrt dárdájával, mi közben sajátszerű gyanus dongást hallatott, mire

azonnal sok száz méhe jelent meg, néhány here vezérlete alatt. Bezzeg jaj volt nekem! A méhek irgalmatlanul testembe márták dárdáikat, s csak jó sűrű bundámnak, és hideg vizgyógyintézetben megedzett testemnek köszönhetém életben maradásomat.

Minden sajnálkozás nélkül hagyám el ezen sajátszerű okoskodásu méheket, mellyek mindent készek voltak föláldozni elnyomóikért, miket olly könnyen kiűzhettek volna a mézzel gazdag köpüből. Bizony, bizony, mégis csak rossz a világ, és nem sokáig állhat meg sarkaiban, ha illy kiáltó jogtalanság uralkodik még ezentul is az állatok közt! — Megvallom, hogy ezen szomorú tapasztalásaim után igen igen csökkent rokonszenvem a korlátlan uralkodási rendszer iránt, s azért eltökélém, hogy egy illy országot sem látogatok meg többé, hanem inkább azon birodalmak felé fordulok, mikben minden állatnak szabad a közügyekbe avatkoznia, s hol nem csupán egyes erősebb

állatok, vagy éppen a herék számára és hasznára áll a világ.

A hangyák roppant birodalmába juték; roppantnak csak hatalma tekintetéből mondom azt, mert kiterjedése nem éppen rendkívüli. Mindenütt pezsgő szorgalom mutatkozik előttem, s parányi erejökkel valóságos csodadolgokat vittek véghez a hangyák. A mit nálunk Magyarországon kilenc vén farkas nem bírna el, azt egy kis hangya minden erőlködés nélkül mozdítja tova, olly különös erőművek segítségével, miket vasutakon gőzmozgonyoknak szokás nevezni. Rókai böcsületszavamra mondom, úgy van, a hangyák országát minden irányban vasutak szeldelik keresztül, s nálunk Magyarországon még az emberek vasuti próbácskái is csak úgy tengnek, mint Toldy Miklós lova; a bárdolatlan állatoknak pedig még fogalmuk sincs az efféléről. Valóban, bizonyos neme a tiszteletnek fogá el keblemet, valahányszor a szorgalmas hangyák csodaválalatainak tanuja valék, s legnagyobb szorga-

lommal kezdém politikai rendszeröket tanulni, gondolván, hogy csakugyan a hangyák találták ki a bölcsek kövét, s hogy nyakig ülnek a boldogságban; azonban csakhamar meggyőződém, hogy boldogságuk fazeka nem volt fenékig tejfellel megtöltve, hanem savanyu szérdék is találtatott benne.

Egy kimondhatlanul sovány hangyacsoportot láték éjjel, fáklyafénynél tanácskozni, s a szónok többi közt ezeket mondá: „Honfitársaim! Szerencsétlen hangyák! Mi éhezünk. (Igen! Igen!) De nem akarunk ezentul is éhezni. (Nem! Nem!) A kormány nem akarja megengedni a külföldi gabona behozatását, mondván, hogy nem illik a külföldtől függenünk, és a gazdagok egyhangulag pártolják ezen fonák állítást, pedig ők még hangyai párájokat is a külföldtől vásárolják, mert külföldiek által neveltetik apró hangyáikat. (Helyes! Éljen!) Mi ezen állapotot többé nem türhetjük. (Nem! Nem!) Mi....“

E pillanatban zaj szakitá félben a szónok

előadását, s körültekintvén, látám, hogy a vasuton nagyszámu hangyasereg érkezett, félelmesen fölfegyverkezve, s az éhező hangyátömeget irgalmatlanul szétveré. Sok hangya veszté akkor életét, sok pedig tetemes sebet kapott, s mind ez csak azért történt, mivel szabadon ki akarák mondani, hogy ők éheznek, s mivel képviselőiktől olcsó búzaszemekeket akartak kérni! Szegény hangyák, gondolám magamban, magasztalt rendszeretek nekem ugyan nem igen tetszik, s látom, hogy nálatok is csak szóban szép a törvény, de tetteben olyan, mint egyébütt.

Hallám utóbb, hogy a hangyák háboruba keveredtek a sárkányokkal. Ez talán nevetségesnek látszik? Hangya és sárkány? Miért nem; hát Dávid és Góliát? Mig az ügyetlen sárkány egyet mozdul nagy nehezen, addig a virgonc hangyák tizszer megölik csodálatos erőműveikkel. És mi volt ezen félelmes háborúnak oka? A hangyák mérget vittek a sárkányok országába, és eladták az egész fajnak,

mi által minden esztendőben sok ezer sárkány veszett el.*) A sárkányok királya végre megboszankodott, s a hangyák egész méregszállitványát megsemmítetté. S ki gondolná, már most elégtételt kívánnak tőle a hangyák, mivel alattvalóit nem engedé megmérgeztetni! Csunya önző állatok vagytok, jó hangyák, s nem irigylem nagyságtokat, ha társaitok koplaltatása, s más népek legyikolása által szerzitek azt magatoknak!

Még egyről kell itt szólanom. A hangyák szabadon élnek, legalább ők erősen hiszik ezt, s magok választják meg azokat, kik érdekeiket az országgyűlésen képviselik. Egy illy választásnál véletlenül jelen valék, s röviden el fogom azt mondani. A választó hangyák két pártra valának oszolva, soványokra és kövérekre, vagyis olyanokra, mellyek jó termékeny helyen tanyáznak, és olyanokra,

---

*) Talán ezért nem hall az ember már semmit a garaboncás diákokról?

mellyek különféle viszonyoknál fogva szükség-
get szenvednek, mikép azt az állatvilág
minden részében tapasztalhatni. Amazok a sze-
gényebb hangyák emelésére, ezek pedig ennek
meggátlására állottak össze. A kövérek sárga,
a soványok pedig kék selyemszálat viseltek
szarvukon, s a választásra roppant készültek
tétettek. A vesztegetés annyira emelkedett,
hogy a hangyaország meglehetősen részének sze-
génysége egész esztendeig élhetett volna az
elpazarlott eleségből. Végre fölviradt a választás
nagy napja, s a sovány és kövér hangya,
mellyek a követségre vágytak, mindenek előtt
lehetőségig legyalázták egymást a szószékről;
ez azonban nem mehetett véghez illő rendben;
mert a soványok a kövéreket, ezek pedig ama-
zokat nem hagyák szóhoz jutni, minek aztán
természetesen verekedés lett a vége, mire a
hangyák előre el valának készülve, mert olly
súlyos botokkal jelentek meg a gyűlésen, hogy
alig birták azokat cipelni. A kövérek csaku-
gyan győztek, mert izmaik a jól éléstől erő-

sebbek, botjaik pedig, okaik fontosságánál fogva, súlyosabbak valának. A szegény soványak véres fővel vonultak vissza, s a kövér követ néhány nap múlva az országgyűlésen rendkívüli buzgalommal a külföldi gabona behozatása ellen, vagyis, a mint a hangyák nevezni szokták, a koplaltatási rendszer mellett szavazott. Tisztelet, böcsület önöknek, drága hangya uraimék, de rendszeröket nem ohajtom állattársaim közt divatba hozni, az emberek hazámban úgy is eléggé használják azt, mi szegény barmok tehát meg fogjuk nekik mutatni, hogy a műveltség mostani szelid századának kívánatait jobban tudjuk méltányolni, mint ők, kik szájokból türelmi és szelidségi szavakat hullatnak, kezeikkel pedig súlyos botokat forgatnak az ellenkező véleményüek fejei fölött. Nem, nem, édes hangya és ember urak, a magyarországi rókák, farkasok, ökrök, sertések és egyéb oktalan barmok annyira soha nem fogják magokat lealjasítani, hogy közügyeikben meggyőző okok helyett

gyalázatos vesztegetést és botokat használjanak! —

Sok efféle fonákságot tapasztaltam még a hangyák országában, s szomoruan hagyám azt el, egyenesen a büszke harcias kakasok hazája felé irányozván fontolva haladó lépéseimet. A derék kakasok az egész világot háborúval készültek elborítani, s olly hangosan kukorikolták messzeható terveiket, hogy egy két hét múlva, már a verebek is tudták szándékukat. Az országgyűlés igen élénk volt, s a tyukok vidor szárnycsattogással bátoriták és tüzelék a fölbuzdult kakasokat. A kakasfejedelem nem szereté a közkakasok ezen irányát, mert ő egyetlen gyönyörüségét csak abban lelé, hogy szeretett tyukjainak és csirkéinek minél több eleséget kapargált, miben a háboru, valamelly állatfajjal, természetesen gátolni fogta volna őt. És ő azt hivé, hogy ezzel igen jól cselekszik, mert véleménye szerint béke idején minden közönséges kakas is jobban gondoskodhatik csirkéiről, mint veszélyes hábo-

runak idején, s ki tagadhatná, hogy e gondoskodás minden kakasnak legfőbb kötelessége. A kakasok fejedelme legalább így okoskodott. Azonban leghatalmasb tanácsosa, egy középkorú kis fekete kakas olly tüzesen beszélt mindig az országgyűlésen, hogy csakugyan háborúra kelt volna a dolog, ha egy véletlen esemény a fekete kakast le nem taszítja hatalmának polcáról. A baglyok országában ugyanis iszonyú mozgalom támadt. A mély tudományú baglyok lerázák néhány pillanatra szemeikről a százados álmat, és — énekelni kezdettek, vagyis tulajdonkép huhogni, a mit ők azután éneknek neveztek el, mert nincs állat, melly annyira szeretné önmagát magasztalni, mint a bagoly, természetesen azért, mivel élhetetlensége következtében mások által nem igen szokott magasztaltatni. Az öreg kakas ezen huhogástól megijedt, gondolván, hogy veszélyben bátorságot jelent az éneklés, s tudván, hogy a baglyok nagyon el vannak mindenütt terjedve, hol egy odvas fa, vagy

rozzant torony kényelmes lakhelyül kínálkozik, mert tudnunk kell, hogy a bagoly mindenütt azonnal meghonosul, és rendkívül boldognak érezi magát, a hol egy kis sovány eledelre talál, s mellette békével alhatik. A kakasok fejedelme tehát így okoskodék: a baglyok azt éneklik, hogy míg csak egyetlen odvas fa vagy rozzant torony fog találtatni hazájokban, vagyis helyesebben erdeikben és bérceiken, mellynek üregében egy szerelmes és boldog frigyben élő bagolyfi és bagolykisaszony biztosan alhatik a jövő elébe, mind addig egy csepp vizet sem adnak kakasaimnak, s valamennyinek szomjan kell elveszni, ha a határt átlépni elég vakmerők találnának lenni. Rendkívüli bátorságuknak kell lenni, mert különben illy iszonyu tartalmu huhogásra nem igen mernének vetemedni. Mihelyt ezen okoskodását bevégezé a kakasok ura, azonnal munkához fogott. A legbátrabb kakasokat szép kövér tyukokkal s gyönyörű nagyszemű sárga kukoricával tisztelé meg, és ez által elnémítá

őket; azután hátulról, legmeghittebb kakasai által, egyenként kiszedeté a kis fekete kakas tollait, hogy szárnyait ne csattogtathassa olly hangosan. Végre tehát a kakasgyűlés nagy többsége minden hímezés hámozás nélkül kimondá, hogy a fekete kakas iránt már többé nem viseltetik bizalommal, s annál fogva magas helyzetéből szépen lecsöppent a harcias szellemű fekete kakas, s helyére egy hizott kakas lépett, melly csak hasára gondolván, a kakasok közt a békét természetesen minden áron föntartani törekszik. Ez által annyira csökkent a kakasok böcsülete az egész világban, hogy legigazabb szavaikat is csak pusztadicsekvésnek kezdik mindenütt tartani, és még a nyulak ismeretlen országának követe is gúnyos megjegyzéseket merészel ellenök hallatni. Bizony, bizony, nagyon elvetette a sulykot ezuttal a kakasok főnöke! Hiszen iszonyu rettegésből huhogtak a baglyok, s bátorság még legmélyebb álmokban sem szállotta meg bölcs fejöket. Vagy nem tudta a kakasok ura, hogy

a csizmadiainas is azért énekel vagy füttyöl az utcán, midőn késő este borért küldik a legények, mivel fél a sötétben? Tapasztalt koránál és műveltségénél fogva ezen meglepő körülményt bizony tudnia kellett volna.

Ezen esemény igen lehangolta kedvező véleményemet a kakasok országlási rendszerükről, miután szomoruan tapasztalám, hogy a mit önkény által nem vihetett véghez a kakas főnök, annak kieszközlésére, néhány silány sárga kukoricaszemért, magok a képviselő kakasok nyujtottak neki segélylábakat, nem gondolván arra, hogy szép rendeltetésöket egészen máskép kellene teljesíteniök. Azonban, gondolám magamban, majd tesz erről a sajtó és nyilvánosság, mert, mellesleg jegyzem ezt meg, a kakasok annyira haladtak már a műveltségben, hogy számos hirlapot tartanak, mikben, a törvények értelme szerint, szabadon lehet minden alkotmányos tárgyról kukorikolni. De e részben is csalatkoztam. Köztudomásu dolog, hogy minden szerkesztőnek

igen igen jó gyomorral kell birnia, mit a világ valamennyi szerkesztője épen nem homályosan tanusít. Természetes tehát, hogy a kakasországi szerkesztők is rendkívül gyorsan és könnyen emésztő, igen jó gyomorral birnak. A kakasok ura tehát, melly, mint már említők, egész életét csak csirkéi számára gyakorlott kapargatásban tölté el, dúsan látja el szükséges, sőt fölösleg eleséggel a kakas szerkesztőket, s ezek azután, illő hálából, vagy egészen hallgatnak, vagy pedig úgy, és olly hangon kukorikolnak, mikép nekik parancsolatik. Ez a művelt világban is így szokott történni, miért nem gyakoroltathatnék tehát a kakasországi szerkesztők által is? Ez igaz ugyan, de nekem még sem tetszik, s nem átalom kimondani, hogy feleim közt vagy semmi, vagy csak olly hirlapot ohajtok megalapittatni, melly az igazságot mindig ki merje mondani, habár valamennyi kopó, farkas, juh, ökör, szamár, vonitna, ugatna, mekegne, bögne és ordítna is ellene, mert tisztelet, böcsület ugyan

mindenki érdekének, de igazság, szigorú igazság mindenek fölött! Valamint tehát mindenben, úgy e tekintetben is ohajtom, hogy az állatok tultegyenek az embereken, mert csak így fognak aztán általok az eddigi üldöztetés helyett böcsültetni.

Azonban, a kakasországi szerkesztők becsületére meg kell vallanom, hogy találkoztak közöttök néhányan, mellyek a fekete kakas és terve mellett hathatósan kukorikoltak; de ezek bezzeg ki is kapták a magokét! Szavaikat úgy elcsavarták a kakasok főnökének kegyencei, hogy végre ollyasmiket sütöttek ki belőlök, mellyek a törvények bötüértelmével nem egyeznek meg. S mi történt azután az illy szerkesztő kakasokkal? Ollyasmi, minél fogva többé nem kukorikolhattak, és a pajkos ifjuság által sértő gúnynyal kappanoknak nevezettek. A kakasok főnökét az efféle dolgok miatt nem igen szeretik ugyan a kakasok, s már élete ellen is törekedtek; de én azt ismét nem helyeslem, sőt egyenesen gyalázatosnak tar-

tom, mert annyi sok kakas miért közelit orozva egyhez, midőn a főnálló rendszer értelménél fogva az országgyűlésen minden ügyeit kedve szerint kormányozhatja? Minden hiba a képviselő kakasokban öszpontosul, mellyek az ország közérdekeit azon vidék érdekeinek áldozzák föl, hol ismét követte ohajtatnak választatni; ezen vidékek érdekeit viszont annak adogatják el, ki olly sokat tud kaparni, hogy nekik is bőven juttathat a takarmányból.

A milly magasztos érzésekkel léptem a kakasok országába, olly szomoruan hagyám azt el, midőn tapasztalám, hogy az ország boldogsága többnyire szennyes érdekeknek áldoztatik föl. Hová forduljak már most, gondolám magamban, s nagyot sohajtottam a világ romlottsága és ferde iránya fölött. Láttam már kényurasági és képviseleti rendszereket, s mind ezeket olyanoknak tapasztalám, hogy épen nem szeretném földieim közt meghonosítani balságaikat. Még egyet kísérték meg. Egy igen derék farkastól hallám egykor,

hogy állatorszámban tartózkodott darab ideig, melly annyiban hasonlít a mienkhez, hogy mindenféle állatfajok laknak benne, s mégis mindnyájan boldogak, s a legjobb, és egyszersmind legszabadabb intézményekkel, s a legkielégítőbb politikai rendszerrel bírnak.

Oda utaztam tehát, s eleinte csakugyan valóknak gondolám farkas barátom állításait, mert látám, hogy a legnyomorubb kutya is bátran megugathatja a holdvilágot, a mit egyébiránt mindenütt szabad tennie, s hogy szorgalom és munka által kényelmes és tisztos álláspontra vergődhetik, a mit nem mindenütt szoktak neki és a hozzá hasonlóknak megengedni; látám továbbá, hogy a közügyekre a legnyomorubb férgecske is bátran folyhat be; hogy az ország terheit minden állat segíti viselni, s még több igen dicséretes dolgot is láttam; de mennyi fonákságot kelle mind e mellett mégis tapasztalnom! Láttam, hogy a legközönségesb állatok, nem elégedvén meg valamelly törvényszék ítéletével, a bűnöst uton

utfélen elfogák, és összetépék; láttam, hogy a korlátlan szabadság közepett más országokból hozatott szerencsétlen állatok, láncokkal terheltten, fájdalmas verés által nehéz munkákra kényszerítették; láttam, hogy azon állatokat, kik ezen iszonyu kínzás ellen nyíltan szólani, vagy a „szabad“ sajtót és „korlátlan“ nyilvánosságot használni merészleék, más állatok elfogták, s először szurokba, azután pedig tolluba hempergették, s „szabadon“ bocsátották; láttam, hogy az idegen állatok jogukat lábbal tapossák, s elégtelt még sem akartak adni, mert hiszen ők „szabadok“; láttam — de minek hozzak föl még több részletet, miután meg vagyok győződve, hogy értelmes feleim az eddig mondottakból is átlátandják, mikép az ott uralkodó rendszer minket magyarországi állatokat koránsem fogna egészen boldogokká tehetni, sőt több tekintetben talán még azon is ronthatna, a min jelenleg némi kis örömet érezhetünk.

Búsan s leveretve érkezém tehát vissza

szép hazám gyönyörű berkeibe; a magyarországi állatok gyűlésének eredménye azonban ismét fölvidított, s megtestesíté bennem azon reménydús ígét, hogy jőni fog még egy szebb idő, mellyben a boldogság legragyogóbb fényfokára fogunk emelkedni. Véleményem és szerény tanácsom, utazásaimban meritett bő tapasztalásaim után, röviden ebben öszpontosul: ne rontsuk le a főnállót addig, mig minden tekintetben jobbat nem állithatunk helyére; ne majmoljuk az idegen állatok szokásait és intézményeit, mert nem minden országban érik meg a narancs és fige; iparkodjunk magunkat lehetőségig kiművelni, gondoskodjunk arról, hogy anyagi szűkséget ne szenvedjünk, mert az erőteljes test és gondtalanság ritkán nélkülözhetők a lehető legnagyobb boldogság kiküzdésénél; a fölvilágosodást még a legszegényebb ázalék féreggel is teljes mértékben ismertessük és kedveltessük meg, és szeressük egymást. Mihelyt mind ezek teljes gyakorlatban fognak köztünk virágzani, akkor bizonyosan

állandóan megtelepülend határaink közt azon boldogság, melly után most mindenfelé kapkodunk, s mellynek nem külföldön kell teremni, hanem saját keblünkben csiráznia, ha akarjuk, hogy az idő minden vizályaival határozatosan és örökre dacolhasson.

ESTISÉTA.

A kit nappal asztalához bilincsezve tart a munka, vajmi jól esik annak, este egyet sétálni, Pest gyönyörű utcáin, miknek hosszában nem tudja az ember, minek örvendjen inkább: a mindenütt s mindenben uralkodó rendnek s tisztaságnak é, vagy a növekedő jóllét mosolygó jelenségeinek, mellyek úgy szólván, minden lépten nagyobb kellemmel lepik meg a szemlélkedő sétálót, kinek a munka által lehangolt gondolathúrjait újabb kedvre feszíti az egymást érő szívemelő látvány...

Óránk tüstént üti a kilencet, s a világossághoz még nem egészen szokott szemeink fekete sárga karikákat kezdenek látni, elménkben pedig tömkeleges zagyvalékká olvadnak össze a gondolatok, s a szemek előtt gyűrűző

szomorú színek komor busongást kezdnek egész valónkra ömlesztetni .... sétáljunk egyet, ha úgy tetszik, s viduljunk föl fiatal Pestünk szépségeinek látásán, melly célunkat főkép most este érhetjük el, midőn a csillogó boltok bezárvák, s nem suhog annyi fényes öltözet a kövezeten, hanem egyszerű pongyolában mutatkozik a város .... a viruló hölgy is egyszerű pongyolában legbájosabb, midőn minden divatos fesztől megszabadulva, igénytelen természetiségben jelenik meg a csodáló szem előtt....

Az uri- és kigyó-utcák szögletén állunk; mi szép kilátás nyílnék előttünk a fehérhajó vendégfogadóig, ha vékony köd nem homályosítná a légment, s a lámpák kissé világosabban égnének; de hiában, a köd minden rendelkezés dacára is csakugyan homályosságot okoz, s az utcai világosítás bérlőjének élni kell, a lámpagyújtók pedig nem tehetnek arról, hogy a bor olly igen méreg drága, s azért kénytelenek az olajnak egy kis részét borral cserélni föl, miért senkinek nincs joga

őket kárhoztatni, mert minden ember élni akar, s a közgazdálkodási rendszer mellett napról napra súlyosb lesz ezen akarat végrehajtása; mivel pedig a világosságot, vagyis lámpák kivilágítását, árlejtés útján azon vállalkozóra bizzák, ki azt legolcsóbban teljesíti, s ezen árlejtés évről évre csak úgy hagyatik helyben, ha a vállalkozó mindig valamivel kevesebbet kíván az előbbi bérnél, tehát ő is természetesen évről évre kevesebb olajt szánhat a lámpákra, s embereit mindig rosszabbul kénytelen fizetni, kik aztán az olaj egy részének elsikkasztása által szereznek magoknak kárpótlást; végre majd oda jutunk, hogy a világítás vállalkozója nemcsak pénzt nem kap, hanem még fizetni leend kénytelen e szép jog gyakorolhatásaért. Akkor lesznek majd igazán sötétek az utcák! De ezen sem kell búsulni, mert sötétségben aztán csak lassan s tapogatózva, többet hátra mint előre, botorkálhat az ember, s a mai világ gyarlóságai közé tartozik azon hiedelem, hogy jobb sötétben tapo-

gatózni, mint világosságban gyorsan haladni, s minden lépten pohos urakba ütközni, kiknek testét a rendkívüli bőség és unalom annyira kitágítja, hogy négy ember helyét foglalják el a keskeny járdán....

Mi a patvar, talán megeseződött az idő? Oh nem, csak a hó olvad, s mivel a pesti házakra nem igen szokás bádogcsatornákat alkalmazni, tehát igen természetes, hogy a hó olvadásakor nyakába csurog az embernek a víz, ha esernyővel nem akarja magát fárasztani. Pedig vajmi csekélységbe kerülne a házakat illy csatornákkal ellátni! .... De hagyjuk ezt, s menjünk tovább, és föl se vegyük, ha bár övig föcskendezzük is össze magunkat hóvízzel; hiában, az már nem lehet máskép, mert az egyik házbirtokos föl vágatja háza előtt a fagyos havat, a másik pedig nem teheti azt, mivel éppen ezen télen vezeti lyányát először bálba, s így nincs pénze illy haszontalan kiadásra, minek természetes következménye, hogy a háztetőkről lecsurgó víz mély gödröket mos

a hóba, és aztán a keményebb jégdarabokról rögtön illy mélységekbe csuszik az ember lába, s jó, ha csak csúszik, és egyszersmind el nem törik. Azonban, valamint mindennek, ugy ennek is meg van a maga jó oldala; a kinek ugyanis rossz állása van a világban, az, illy folytonos gyakorlás által a csúzásban, utóbb kényelmes helyzetre vergődhetik föl, s azért ne bánja senki, ha néhányszor a csúzás következtében térdre bukik is, mert ha ezt megszokja, ugy annál biztosabban reménylheti, hogy idővel még sokra viheti dolgát, mivel a ki magát megalázza, az bizonyosan fölmagasztaltatik....

Haladjunk tehát csak bátran tovább, s ezen kis véletlen kellemetlenséget bizonyosan többenél több gyönyör fogja velünk feledtetni, mert .... ezerszer bocsánatot kérünk, hogy okoskodásunk fonalát megszakítani vagyunk kénytelenek; de hóban vízben olly hosszan, a minőre az isten alkotá testünket, elnyúlva, nem nagy kedvet érezhetünk a séta gyönyöreiről

épületesen okoskodni. Azonban, keljünk föl, rázzuk le zekénkről a vizet, örvendjünk, hogy még csak nyakunk sem tört, s mondjuk el a rémséges történetet, melly apánk szerencsétlen fiát lábairól olly váratlanul lekapta. Az uri kocsisok Budapesten dicsőségeik közé sorozák azon szép szokást, melly szerint lovaikat a kapu alatt olly csöndesen tartják, hogy még csak fülöket sem mozdítják az okos állatok; midőn azonban az uraság a kocsiban elfoglalja helyét, akkor a lovak ágaskodva hatalmas ugrással rohannak ki az utcára, s az épen arra menő ember csak óriási ugrással mentheti meg életét .... így történt most velünk is, nagyot ugrottunk, olly nagyot, hogy magunk is csodáltuk, mert édes hazánkban az ugrás igen szokatlan dolog; de ugyan meg is adtuk vakmerőségünk árát, mert derekasan elestünk. Ámde tehattünk é ennél jobbat? Ha nem ugjunk, ugy a hatalmas lovak taposnak el, s végünk van, ha ellenben ugjunk, ugy legföllebb is csak egy két tagunkat kockáztatjuk,

és életünk legalább mégis megmarad. Tehát csak ugorjunk, s ne féltsük tagjainkat, mert gyáva az, ki a bizonytalan veszélytől annyira retteg, hogy lelketlen odaadással a bizonyosnak veti magát martalékul. Inkább vigye patvar egy két tagunkat, sem mint menekvés megkisértése nélkül hagyjuk magunkat eltaposztatni.... De ugyan mikép birunk illy mindennapi gyermekségről olly komolyan szólani! Hiszen ezen egész balesetben józan szemmel semmi különöst nem láthatni. A kocsisoknak ez már szokások, mért nem valánk tehát szemesebbek, s mért nem vigyáztunk jobban; és már most dugjuk zsebünkbe balesetünket, és hallgassunk róla. Talán vigyázóbbak leszünk ezentul, mert hiszen maga kárán tanul a magyar, mikép az egyszeri magyar nemes ember mondá huszadszor, midőn már huszonegyedszer csalta őt meg a gyapjukereskedő....

Menjünk tovább, mert a szervitatérről még csak nem fordulhatunk vissza, s alkalmasint még csak most veszi majd kezdetét az esti

séta gyönyörének élvezése, mellytől olly sok szépet ígértünk magunknak....

„Nagyságos tekintetes ifju uram, csak egy kis parányi krajcárt kérek, még ma nem ettem semmit, és az utcán kell megfagynom, ha nem könyörül rajtam.“

E szókat egy rongyokba burkolt kis fiu keserves síró hangon intézi hozzánk, s remegő kezét felénk nyujtva, gyorsan követi lépteinket. Váltsunk vele egy pár szót.

„Mért nem mégysz szüleidhez?“

„Oh, kedves nagyságos uram, már nekem sem apám, sem anyám nincs; az apámat husz esztendő előtt katonának fogták, s szegény a háboruban elveszett, mindjárt az első esztendőben...“

„Hány esztendős vagy?“

„Hét multam el tavaly szüretkor.“

„Semmirekellő, minő szemtelen hazudság ez. Azt mondod, hogy hét esztendős vagy, mikép halhatott meg tehát apád már husz esztendő előtt?“

„Én .... én .... azt bizony nem tudom; .... de anyám így beszélte nekem...“

„Hát anyád hol van?“

„Uraságnál szolgált, de két hét előtt bújában a Dunába ugrott, mivel azt fogták reá, hogy egy ezüst kanalat lopott el. Most már csak magam vagyok, éhezem és fázom, s meg kell fagynom, mert azon asszony, a kinél tartózkodom, nem bocsát konyhájába, ha nem hozok pénzt.“

„Itt két garas, siess haza; de a hazudástól szokjál el, mert különben elhagy az isten, és senki nem könyörül rajtad.“

Talán nem kellett volna a hazug fiut e csekélységgel megörvendeztetni? Isten neki, mi megtettük, és tettünket nem sajnáljuk, mert a nyomor a szegény gyermek egész külsején csakugyan nem volt hazudság, s ugyan tehet é ő arról, hogy nincs senki, a ki az illy szerencsétlenek ügyét fölfogná, s megszabadítaná őket az akasztófától, mellynek illy uton idővel bizonyosan áldozatává kell len-

niök, meddig a halálbüntetés divatban fog maradni....

De mi zaj támad mögöttünk? Ez valóban azon szerencsétlen kis fiu sikoltása volt. Forduljunk vissza. Milly undorító látvány! Egy száraz asszonyi alak, kinek arcán rút szenvedélyek, s részegség bűnjele a legnagyobb elvetemültség bélyegével párosul, s kinek testét a személgödrökből szedett undok rongyok csak félig meddig képesek födözni, egyik kezével haját tépi a kis fiunak, a másikkal pedig hátát döngeti. Halljuk szavait.

„Majd adok én neked, unalmadban olly ostoba meséket kigondolni, hogy minden bolond hazudságon kaphasson. Mért nem mondtad azt el, a mire én tanítottalak?“

„Azt gondoltam, hogy jobb lesz, ha minden embernek mást mondok.“

„Add ide a pénzt, a mit kaptál.“

„Itt van.“

„Micsoda? Te istentelen betyár, így akarsz engem megcsalni? Két garast kaptál,

és csak egyet adsz ide? No ezért kikapsz. Ide a másik garast is; büntetésül ma nem kapsz enni.’

E párbeszéd alatt zápor gyanánt hullott a kis fiura a verés, és kevés pillanat alatt már nagy embercsapat csoportult össze a szomorú jelenet színhelyén, mert ha Pest utcáin valaki csak rögtön megáll, s aggályosan körültekint, bizonyos lehet, hogy néhány pillanat alatt százan fogják őt bámulva környezni. A bámulók közt egy dohányozó városhajdu is mutatkozék; egy szelid arckifejezésű öreg megszólítja őt, mondván:

„Intse meg ezen asszonyt, mert még agyonveri a kis fiut.’

„Minek inteném meg, hiszen ismerem, ő anyja ezen fiunak, s az anyja talán csak megverheti fiát.“

Ezzel a hajdu tovább állott, s jó lesz, ha mi is folytatjuk utunkat, nehogy a boszuság erőt vegyen rajtunk. Gyujtsunk pipára, ez jó óvszer szokott lenni a boszuság ellen.... Ezer

villám, a tolongásban a pipát a selyem zsebkendővel együtt ellopták.... De minő gyanus suhanc surran itt el mellettem....

„Megállj csak, jó barátom .... mi van kezében? Ez az én pipám és kendőm.... Hej drabant!”

„Mi tetszik?”

„Ezen fiu ellopta pipámat és kendőmet, vigye magával; tulajdonomat pedig adassa általa kezeimbe vissza...”

„Kérem, én ezen pipát és kendőt egy urtól vettem,” — e szavak után a suhanc furcsa, olly furcsa tekintetet vetett a hajdura, hogy értelmét meg sem merjük magyarázni, mert a világért sem akarnók őt talán helytelenül gyanusítani, ámbár ez egyébiránt széles divatban áll a mai világban.... A hajdu ünnepélyes komolysággal ezt mondá a suhancnak:

„Ismered azon urat, a kitől ezen holmit vetted?”

„Hogy ne ismerném?”

„Jól van, lódulj tehát, s holnap reggel kilenc órakor jőj azon urral a városházra, hogy állításodat bebizonyíthassa. A pipát és kendőt is oda viszem, s kérem a tekintetes urat, méltóztassék majd holnap ugyanazon időben szinte oda fáradni, akkor aztán majd kiviláglik az igazság.“

A suhanc gondolatgyorsasággal eltűnik, s a hajdu is távozik! Mi pedig isten nevében folytathatjuk sétánkat, s a jó ég tudja, látjuk é valaha jogszerű tárlajdonunkat, mert rendkívüli meglepetésünkben még számjegyét is feledtük megtekinteni a hajdunak.... Nekünk ugyan megesett a diószegi vásár, s ha csakugyan nem csal sejtésünk, és valóban kárt valunk, még hallgatnunk kell vele, mert küjönben a káron fölül jól ki is nevetnek.... Átkozott történet! Kimondhatlanul furcsa rendelkezés, milly komoly javítási gondolatokat ébresztél fejünkben: dolgozóház, javító rendszer, lelencház, városi rendőrség, hatósági szervezet....

„Haza találok én! Haza találok én!”

Mi ez ismét? Egy tökéletesen lerészegült favágó tántorog felénk; adjunk helyet neki, mert számára igen szűk most az egész széles utca. Kalapját fejről fejszéjére tette, s fűrészét nyakába akasztotta; vérpiros arcán legjobb kedv mutatkozik, ámbár száját s szemét alig bírja megnyitni, s akár mikép énekeljen is, mi csakugyan nem hiszszük, hogy haza találjon ezen magasztos állapotában. Mire kiér a Terézia város legtávolabb utcájába, addig alkalmasint eszmélet nélkül terül el valahol a hóban, s holnap majd fagyva viszik a kórházba. S mégis vannak, kik rendhiány miatt panaszkodnak, pedig ugyan ki tehet arról, hogy e favágó egész napi keresményét megitta! ha megfagy, ám lássa, maga lesz az oka, mert csak nem kívánhatjuk, hogy nálunk is, mikép Londonban szokás, az utcán este kóválygó részeg embereket biztos helyre hurcolja a rendőrség, hogy életökben vagy vagyonukban kárt ne szenvedjenek. Minek ez;

gondoskodják kiki magáról, az ur isten pedig mindnyájunkról....

„Haza találok én! haza .... Halt's Ihm auf! Halt's Ihm auf!“

Mi történt? Ha ha ha! A háztetőről nagy tömeg hó zuhant a favágó fejére; ingadozó lábai összeroskadtak alatta, s most kézzel lábbal kapálózik és evickél a hóréteg alatt, s azért kiáltoz olly rémségesen, mert azt hiszi, hogy rablók verték le lábairól. Hagyjuk vergődni a jámbort, talán eszére hozza majd a hideg hózuhany és rémülés....

Milly szép fiatal hölgy közelit felénk.... csodálatos, hogy szolga nem követi lépteit, mert a fehértollas kék bársony kalap, nehéz habselyem burkonyka (Crispin), az alatt suhogó zöld selyem ruha és bársony bakkancska nem földszinti származásra mutatnak .... de mi ez ...? Jól hallottunk é?

„Nem méltóztatik nagysád haza kísérni?“

Valóban e szókat susogá a szép hölgy... de nem, még sem hihetjük; bizonyosan meg-

csaltak füleink, mert hiszen Pest legnépesh
 utcáján, esti kilenc órakor, mikor még szá-
 mos tisztes asszony és hajadon sétál haza esti
 multságokról, illy botrányos jelenést a világ-
 ért sem merünk valónak hinni.... De talán mégis,
 mert egy öreges vastag ur visszafordul, utána
 néz, órájára tekint, kalapját jól lehuzza sze-
 meire, zekéje gallérát fölhajtja, hihetőleg,
 hogy meg ne ismertethessék, és .... gyors lép-
 tekkel követi a hernyóból lett cifra pillangó
 nyomdokát. Ej, ej, öreg ur, jó éjszakát, s
 üdvözölje ön nevemben orvosát, mindkettőnk
 barátját, kinél kevés nap mulva hihetőleg lá-
 togotást fog ön tenni. Most pedig térjünk visz-
 sza meleg szobánkba, mert a kigyóutca sar-
 kától a szervitatérig ezuttal, ugy hiszszük, túlig
 elég kellemes élvezetben részesíte bennünket
 esti sétánk.

A MÉSZÁROS.

Országos Széchényi Könyvtár

Voltak, vannak és lesznek mindenkor elé-
gületlen emberek, kik semmiben, de semmi-
ben nem lelik kedvöket; még ugy szólván, ab-
ban sem, ha barackmagot törünk is fejükön.
Boldogtalanok az illy emberek! mert minden
ellen panaszkodnak; nekik a kellemes napfény
kiállhatlan forróság, a hűvesítő szellő alkal-
matlan szél; ők hirlapokat vagy könyveket
csak azért olvasnak, hogy gáncsolva szólhas-
sanak rólok; operába csak azért járnak, hogy
ott füleiket bedughassák; drámákba pedig csu-
pán azért, hogy nagyokat ásítsanak, mint az
agarak, midőn szelet éreznek; nekik minden
baj, ha egy bérkocsis sebes vágatva, egy pár
gyermeket összegázol, ha egy pár ember éhen
hal meg a legnépeseb utcán; s száz meg száz

efféle bajt tudnánk még elsorozni, mellyben egy fontolva haladó józan ember sem ütközik meg, s csupán az elégületlen zavargók látnak vést és szerencsétlenséget.

Azonban, mind az, a mit mondottunk, még csak silány gyermekjáték ahoz képest, a mit e pillanatban kimondani, vagyis inkább leírni, eltökélett és erős szándékunk, mellynek kivitelétől sem a hatalmasok fenyegető tekintete, sem a néptömeg bálványozása által nem hagyjuk magunkat elriasztatni. Kezünk remeg ugyan egy kissé, de — Erzsébet királyné keze is remegett, midőn Stuart Mária halálos ítéletét aláírá, és azért csakugyan mégis aláírta azt. Ennél fogva tehát mi is leírjuk a tartalomnehéz szavakat, mellyek így hangznak: ezen elégületlen emberek nem pirulnak azt állítani, hogy a marhahus rossz, drága, és a mészárosak által mégis igen hiányosan méretik ki. Hallatlan, és tulajdonkép soha nem hallott vakmerőség!

Nagy hajlandóságot érzünk magunkban

az ártatlanul rágalmaztatott mészárosak mellett hatályos védszót emelni; de ugyan van é, vagy lehet é illy igazságos ügynek, illy napfénynél ragyogóbb ártatlanságnak ótalmazásra szüksége? Ugy hiszszük, nem. Egyébiránt, csekély véleményünk szerint, itt is, mint napjainkban minden tárgyra és kérdésre nézve, mindenek előtt különbséget kell tenni az elv és modor között, mert valakit megölni — hogy kézzel fogható példában szóljunk — mindenestre bűn ugyan, és ezt elv gyanánt kérjük tekintetni; ámde igen nagy a különbség a közt, hogy késsel, puskával, fütykössel vagy ágyúval öletik é meg valaki, vagy pedig csupán brevi manu megfojtatik, — és ebben fekszik a modor értelmének titka.

Ezen homályos fölvilágosítás után lépünk már most ismét egy kissé közelebb a kitüzött kérdéshez. Mi nyiltan kimondjuk, mert tisztelet böcsület a mészáros uraknak, de mindenek fölött igazság is ám! nyiltan kimondjuk tehát, hogy Budapesten, az az Magyarország

szívében, emberi emlékezet óta, az az mióta mi, kik ezeket írjuk, marhahúst eszünk, vagyis tulajdonkép többnyire csak megnézzük azt, és ismét énekszó nélkül kivetjük, rossz, azaz igen rossz a hús, ezenkívül pedig rendén túl drágácska és kélleténél túl hiányos mértékű. Imé, az elvben tehát egyetértünk az elégületlen emberekkel; ámde a modorra nézve homlokegyenest ellenkeznek nézeteink. Igen, de mi itt a modor? Felelet, itt a modor abban áll, hogy valljon adhatnak é a mészárosak jobb, olcsóbb és igazabb mértékű húst. Erre az elégületlen zajgók hangosan kiáltoznak:

„Igen, igen, mert édes magyar hazánk tejjel s mézzel bővelkedik, s annál fogva elég ökörrrel is meg van áldatva, mit az is tanúsít, hogy még Bécsbe is igen sok megy Magyarországból. Tehát ki és le a mészárosakkal!”

Engedelmet, nagytekintetű elégületlen urak és asszonyságok, mi e vádra még hangosabban ezt írjuk, ha tulajdonkép hangosan írni lehet:

„Nem, nem, mert önök a modor ellen vétkeznek, mert a mészárosok nem adhatnak jobb húst, nem vághatnak olcsóbban, és nem mérhetnek igazságosabban. Ugy van, ők mind ezt nem tehetik, ha akarnák is; lehetlenségre pedig senkit nem kényszeríthetni. Azért tehát nem ki és le, hanem be és föl az érdemes mészárosakkal!“

Hogy pedig azok, kik elégületlenségök zajgását vörös fonalával szövök keresztül a kedélyek vétkes fölizgatásának, azt ne mondassák, hogy a megvesztegetés ocsmány sárga fonala kanyarodik végig ótalmazó szavaink épületén, tehát főnebbi állításunkat, az az tulajdonképen a mészárosok ártatlanságát, és voltaképen az elégületlenek óriási tévedését ezek szerint bizonyítjuk be.

Mind azok, kik szavaink igazságáról saját élő testi szemeikkel kívánnak meggyőződni, sziveskedjenek éber őrpillantásokkal kísérni minden lépésünket.

Délutáni négy órát kongnak a hárangok,

s mi, a váciutcán végig menvén, egyetlen bátor kanyarodással a koronautcába térünk, nem kevésbé csodálkozva, hogy az egész váciutcában egyetlen mészárost sem pillantottunk meg, ámbár illy időben a székálló legények főbbjei nem igen szoktak már a mészárszékben tartózkodni, hol a délutáni kevés munkát másodrangú taglós urak is elvégezhetik.... De semmi, a mi nyúlik, nem múlik .... majd csak embereinkre bukkanunk még mi is .... és jobb későn, mint soha .... lassan pedig tovább érünk....

A koronautca rövid és keskeny, s ezen rövid és keskeny utcában bolt hátán boltot láthatni ; e boltok egyikében egy fiatal hajfodrász üté föl csinos tanyáját, ... és ezen fiatal fodrásznak igen jól megy dolga, mióta.... „Nincs többé kopaszfej!“ .... mert azóta fodrozó vasa mindig tűzben van, és reggeltől estig számos ember várakozik tiszta boltjában, hosszú hajfürteinek fölfodrozására.

Mivel épen a bolt előtt állunk, ám tér-

jünk be mi is .... nemde igazat mondtunk?....
 imé, most is két ember, vagyis ur, ül a cse-
 resznyefából készült kényelmes karszékeken,
 s az eleven kis fodrász, és tréfás magas legé-
 nye egész hajtornyokat fodroznak a két ur
 homlokára.... Kissé várakoznunk kell tehát ....
 nem tesz semmit .... régen és sokat vártunk mi
 már, és istennek hála! azért még most is
 élünk....

De halljunk szót .... szép szó mellett ugyanis
 könnyebben esik a várakozás....

„Elmegy ön ma színházba, Herr von —“,
 kérdi, vasát ügyesen forgatva, a fodrász, hogy
 kissé kihüljön, mert magyarországi születés
 levén, jól tudja, hogy nálunk a tüzeskedést
 nem szeretik.

„Bizonyosan,“ — felele nyájas leeresz-
 kedéssel Herr von —, s bal lábát a jobbra ka-
 nyarítá föl, miután eddig bal lába tevé a jobb-
 nak e szolgálatot, s ezt ő csak azért tette most,
 hogy a korszellem kívánatának engedve, alatt-
 valói közt egyenlőn ossza föl a terheket, —

bizonyosan elmegyek. Bécsi vendégek lépnek ma föl az udvari színháztól, nekünk tehát mulhatlanul ott kell lennünk. Nemde, Miska?“

„Meghiszem, hogy ott leszünk! — felele Miska, és olly iszonyu füstfelhőket bocsát cigarojából a fodrász orra alá, hogy szinte könyeznek bele szemei; — te Gyuri, mit gondolsz, ott lesz é Katica?“

„Bizonyosan ott lesz.“

Néhány pillanatnyi hallgatás .... Miska, Gyuri, Katica! .... ur isten, milly prosai nevek .... és pedig fodrászboltban! .... Ugyan kik lehetnek ezen urak? .... Ezt igen bajos meghatározni, mert a mai világban minden nadrágos ember Herr von....

„Hogy megy most a kereset?“ — kérdé ismét a fodrász, ő ugyan a német „Gschaeft“ szót használta, de mi nem birjuk azt ennél jobban magyarra fordítani, ámbár megvalljuk, hogy a „kereset“ szó nem fejezi ki egészen ennek értelmét.

„Elég rosszul, — felele nevetve Herr

von — Gyuri —, alig marad az embernek annyi haszna, hogy naponként vagy tíz forintocskát mulatságra költhetne.“

„Sokkal jobban menne minden, de annyi mindenféle emberrel kell a nyereséget megosztanunk, hogy alig marad belőle valami,“ — jegyzé meg Miska, és cigárója hamvát az előtte álló fodrász kabátjára fricskázta.

„Legujabban pedig még újságírókra is kell költenünk, mert szünet nélkül piszkolnak bennünket.“

„S aztán csak használna még; .... de olly makacsok, hogy alig birtunk egyet kettőt lekenyerezni, és azoknak hallgatása is méregdrága pénzünkbe kerül...“

Még sem gyanítjuk, hogy kik ezen urak? Ugyan ki tudná azt eddigi szavaikból meghatározni .... hiszen a nyilvánosság ostora alatt annyi ember görnyedez és evickél most, hogy isten a megmondhatója!....

Miska már kész .... de Gyurinak haját hátul is föl kell fodrozni .... semmi, addig mi

is elkészülünk .... s talán velejére jutunk a dolognak....

De mégis csalatkoztunk .... a beszélgetés igen közönös .... csupán kisasszonyok, énekesek, ökrök, borjuk, német hirlapok, seretések, juhok, tisztviselők, s egyéb efféle tárgyak forogtak vitatási szőnyegen .... mind olly tárgyak, mikről minden ember szólhat, a nélkül, hogy kilétét elárulná.

Mindnyájan készek vagyunk .... uj cigárók gyujtatnak .... a bajusz kipödörtetik .... a fodrász és legénye illedelmesen hajtják meg magokat .... a legény az ajtót kinyitja, és az utcán vagyunk.... A két ur a szervitater felé lépeget .... s valljon miért ne mehetnénk utánok mi is, midőn e pillanatban jobbat tenni épen nem tudunk?

A fehérhajó vendégfogadó mellől, hihetőleg a váciutcából, robogva közelít a szervitaterre egy igen csinos olajszinü nyitott hintó .... szép hizott két fakó .... egy csipkébe és nehéz selyembe burogatott vastag, vagyis kövé-

res asszonyág .... piros pozsgás arcu kocsis .... igen elhízott öleb a pincherek nevezetes fajából, mellyek rendkívüli rútságuk miatt szépeknek tartatnak .... egy egészséges színű, és kimondhatlanul együgyü arckifejezésü kisasszony világoskék bársony mentécskében, rózsaszin bársony kalapban, mellyről boldogító igent integetnek a lengő fehér tollak azon minden képzeletet meghaladó derék férfiaknak, kik az ifjuság tüzes izgató stadiumából megfontolás nélkül haladnak a házaselet világfontartó sikamlós pályájára .... ez a csinos hintónak külső és belső tartalma.

Miska és Gyuri urias könnyüséggel, de mégis kissé vigyázva, kalapot emelnek .... azért vigyázva, hogy hajuknak fodortornyait meg ne rendítsék .... a vastag asszony leereszkedő nyájas tekintettel viszonozza az üdvözlést .... az egészséges színű kisasszony mosolyra vonja száját .... mennyire tudniillik az illedelm engedi .... és örömet elpirulna .... ha a fősték engedné .... a pincher farkát csóválja,

a kocsis pedig egyet kacsint balszemével, s jobb kezével az ostort a lovak derekára nyújtóztatja .... e jelekből lélektani elvek szerint következtethetjük azon valósághoz közelítő sejdést, hogy a hintó emberi és állati tartalmával közelebb ismeretségben áll az előttünk lépegető két ur.

„Ugyancsak jó színben van ma Katica“, — szóla az egyik.

„Mamája pedig napról napra kövérebb lesz,“ — jegyzi meg a másik.

„Talán azért, hogy elhízásban ki ne tegyen rajta a pincher.“

Ezen elméncségen mind a ketten olly hangosan kacagnak, ... hogy .... fodrozott haju uraknak nem igen rendkívül illik az utcán illy nagy hahotával kacagni .... kivevén, ha fiatal művelt uracs az ember, a kinek széles e világon minden szabad .... a mi az illedelmet sérti.... Van talán valaki, a ki ezt nem hiszi? .... Menjen a magyar színházba, és

örömet meg fogja vallani, hogy csak igen keveset mondtunk.

De mégis furcsa, hogy már a Katicák is olly szép hintóban sétálnak .... Malvinák, Esztik, Paulinák, Etelkák, Izabellák .... ah, ez már más .... de Katica! .... a ki még azonfölü, Miskára és Gyurira mosolyog .... sőt a mi még több .... a ki Miska és Gyuri, s nem Árpád Alfréd, Béla és más effélék előtt, még el is akar pirulni.... Bizony furcsa! .... Hallatlan prosaiság!.... És mégis vannak emberek, kik a francia drámák prosaisága ellen olly irtózatot zajt ötnék, mintha a francia lovak a Rajnát mind egy cseppig kiitták volna, és a „Ça ira!“ már a Duna partjain hangzanék! .... Ha ezen franciafaló hősek okokat fognak összegyűjteni annak erősítésére, hogy miért tetszenek a prosai szárazságu francia drámák a közönségnek? akkor ezt is felhozhatják majd: azért, mert napjainkban már a Katik is hintón járnak, és csupa merő bársonyba varratják

magokat .... egyik prosaiság pedig a másikat vonja maga után.

Bocsánatot kérnénk ezen kis eltérésért, de a mai világban olly megszokottak már az eltérések, hogy mi is bizvást követhetjük a minden oldalról kínálkozó példát .... annyival is inkább, mivel a „modorról“ szólunk .... s modorban nem szükséges a szilárd összefüggés.

Már a hajóutcai új könyvbolt előtt haladunk .... a két ur megállapodék .... miért? Azért, mert szükséges, hogy a kitett könyveket bámulják, ha valódi uraknak kívánnak tekintetni .... főképp pedig az angol és francia könyvekre kell szemeiket függeszteniök, ha bár soha nem hallott is angol vagy francia szót az édes atyjok egyetlen fia, mert csak úgy fogja őket az egész világ valódi fashionable férfiak gyanánt tisztelni.... Az angol és francia könyvek ezen bámulása — a nevezett célból — igen mulatságos találmány .... s dicséretére válik az érdemdús föltalálónak.

De milly csinos két kis lyány .... éltes

száraz asszony vezeti őket .... a kis lyányok alig bírják nehéz habselyem hacukáikat .... a lengedező esti szellő alkalmatlankodva csapkodja szemeikbe a rózsaszín kalapfátyolt .... a száraz asszony franciául cseveg .... a két kis lyány minden mondás végén éneklő hangon e két szót bocsátá szélnek :

„Oui ma—ám!“ .... és e szerint a madame szóból a „d“ bötűt olnyelék .... midőn pedig azt mondá nekik a nevelőné, mert ennek kelle lennie, hogy lábaikra nézzenek, mert különben elesnek, mind a kettő a fehér hajó tetejére nézett.

Szegény kis majmok, mit tehettek ti arról, hogy szüleitek nem bírják majomtermészetöket megtagadni, és jót roszt utánoznak, habár szakálluk helyett nyakukat kellene is elborotválniok! .... Bizony bizony furesa világot élünk, ... széltiben gyűlölgetjük s gyaláztatjuk a franciákat, mind erkölcsi mind politikai tekintetben, s mégis embereknek sem tartjuk magunkat, ha franciául nem tudunk beszélni,

vagy legalább tücsköt bogarat össze vissza csevegni!

Gyuri és Miska fejbillentéssel üdvözik a francia nevelőnét .... ez illedelmesen viszonzozza a köszöntést .... és elballag.

Mi a tatár .... mégis csak valóságos urak lehetnek, nem regényes neveik dacára, ... mert a szép hintó .... kövér lovak .... fehér tollak .... csunya pincher .... francia nevelőné .... mind ezek olly tárgyak, hogy, eddigi szokás és tapasztalás szerint, csak előkelő emberek lehetnek velők szorosabb összeköttetésben.... Ugyan ki lehet tehát ezen két ur? .... Még csak nem is birjuk gyanítani.... De maradjunk csak nyomukban .... végre mégis kitudjuk, hogy kikkel van tulajdonkép szerencsénk a sima járdát rontani.

„Igen, de ön mézárosról kezde szólani, illő tehát, hogy szorosán a tárgynál maradjon, s mindeddig még nem is kezde ön tulajdonkép hozzá....“

Alázatosan bocsánatot kérünk, szíves ol-

vasó, ennek mi nem vagyunk okai .... szemeink mindig mézáróst keresnek, de tehetünk é mi róla, hogy mindedig nem vala szerencsénk a hatalmas tagló valamelyik érdeemes hősével találkozhatni? .... Ne csüggedjünk el a várakozásban, s végre még nekünk is virít majd tulipán vagy kikirics, és csakugyan mézáróra bukkanunk annak idejében, talán épen akkor, midőn keresni sem fogjuk.

Miska és Gyuri a könyvbolt elől indulnak .... utánok hamar, s maradjunk nyomukban .... a többit pedig bizzuk a véletlenségre, melly sok embert huzott már ki a sárból.

Egy deli fiatal lovag közelít a német színház felől .... a nagy Kristóf előtt megállítja táncoló lovát .... Gyuri és Miska közelitnek hozzá .... mind a hárman meghíttén beszélgetnek .... a lovag legujabb divat szerint van öltözve .... lova megér ötszáz pengő forintot .... a lovag feje talán egy huszast rézpénzben .... homloka igen alacson .... s félig hajjal van benőve .... orra kelleténél tömpébb és lapos ....

öklei majd kirepesztik a fehér Jacquemar keztyűt .... szemei olly kifejezéstelenek, mintha most is aludnék .... lovagvesszője végén arany gomb ragyog .... ezek mind olly jelek, hogy bátran valóságos urnak, sőt a közönségeseknél nagyobb urnak tarthatjuk őt .... és ő meghitten, mondhatnók barátságosan beszélget a mi két ismeretlenünkkel .... már bizonyosan ők is valami előkelő urak .... e kétséget el kell oszlatnunk, bár mibe kerüljön is, és ki kell puhatolnunk, hogy tulajdonkép kicsodák, mert különben csupa kíváncsiságból el sem alhatunk, kivevén, ha e sorainkat még egyszer elolvassuk .... melly esetben bizonyosan nem marad el az álom.

A lovag tova vágat a gyönyörű váciutcán. Gyuri és Miska a német színház felé lejtnek, Zampa bordalát a hangok nem legszebbikén dúdolják .... a mi igen szép és mulattató .... főkép ha nem hallja az ember.... Ezer vilám! mi ez? .... Egy zsiros ködmönü suhanc bizalmasan szólítja meg két urunkat, és még

csak báránybőr sipkáját sem emelinti meg ....
ugyan mit beszélnek? .... Lépünk kissé köze-
lebb.

„No csak jőj ezentul is hozzánk, és az öt
huszas helyett minden héten öt forintot kapsz
tőlünk, — szöla Gyuri hizelgő hangon a zsí-
ros ködmön mosdatlan tulajdonosához, ki ezen
biztatás után tovább rakta lábait, de sipkáját
ismét még csak meg sem csippenté. Bizony fur-
csa kaland! .... Ki mondja már most meg,
hogy kicsodák tulajdonkép ezen ismeretlen
urak? .... Előkelő, sőt talán főrangu hölgyek-
kel és urral láttuk őket meghitt viszonyban,
.... most pedig egy avas szagu kormos ködmön-
nel komáztak! .... Ez olly talány, hogy mi
ugyan hiában törögetjük megfejtésén fejünket
.... és azért nem is igen gondolunk többé reá,
hanem nyugodtan követjük rejtélyes hőseinket
a szép magyar haza fővárosának német szín-
háza felé.

Mind a kettő földszinti jegyet vált .... ve-
lünk együtt a nagy színterembe lépnek .... gyö-

nyörü látvány .... a roppant lámpa olly nagy fényt áraszt mindenfelé, hogy kézzel foghatjuk a sötétséget .... mégis csak meg kell vallanunk, hogy a nemzeti színházban nagyobb világosság uralkodik .... ha a légszesz bérlője akarja .... a nyitány megzendül .... egy földszinti páholy ajtaja nagy robajjal nyilik meg .... Katica és anyja belépnek .... öltözetök még sokkal fényesb a délutáninál .... két vasastiszt követi őket .... Katica bizonyosan igen gazdag, különben kifejezéstelen savószín szemei nem hatottak volna keresztül a réz páncélon. Gyuri és Miska homlokára egy kis felhő borul .... de csak igen parányi, mert Katica feléjük is mosolyog.

A függöny felgördül .... a színpadról olly kellemes illata ömlik a művészetnek, hogy minden kényes izlésű hallgató bedugja orrát, nehogy a rendkívül bájos illattól elájuljon .... a földi illatot mennyei ének követi .... a fülnek csiklandozása határtalan .... a kéjnek érzelme végtelen .... és az elragadtatásnak özöne

feneketlen .... nem, nem, ennyi ostromot ember nem állhat ki .... elefánt vagy ősvilági mammut idegzetét is megtörnéné illy roppant gyönyörnek élvezése! .... A hölgyek könyezik a köpcös Romeo szomorú sorsát, mi pedig bedugjuk füleinket, mert a szerelme forró hevétől kiszáradt Julia borzasztó kesergéseit nem bírjuk hallgatni! .... Jótékony emberbaráti érzelmű dob és trombiták, fogadjátok legforróbb hátlánkat, hogy a rémséges keservnek borzadalmas hangjait árva füleinkből kidörögtétek és elrecsegtétek!

Néhány igényteljes ifju a választott népből panaszkodik a belépti díjak fölemeltetése miatt .... botorság, — jegyzi meg erre Gyuri és Miska — bár inkább két huszasra emelték volna .... két huszast könnyebben ad ki az ember, mint afféle potom aprópénzt .... hőseink ennél fogva csakugyan mégis vagy nagyurak, vagy tönkre jutott nagykereskedők, mert különben nem bánhatnának olly könnyen a pénzzel.

A függöny utoljára gördül le .... az érzékeny hölgyek meglepő ügyességgel facsarják ki könyűktől elázott zsebkendőiket .... az öreg urak hideg fontossággal tömik az utravaló burnótot orrukba .... a fiatalok pedig végig huzzák szakálluk közt újjaikat .... és mindenki haza felé indul.

Az idő olly igen kellemes .... Katicáék gyalog mennek, mert épen akkor, midőn kocsiokba akartak ülni, Csödvári grófnő elküldé hintáját, és a szép idő kedvéért gyalog ment. Katicáék tehát bizonyosan szinte főranguak.... ezen bölcs következtetésünk alaptalan lehet talán, de mindenesetre fölér a mostani nagyhirű német philosophusok óriási tudományosságú tételeivel.

A két vasastiszt udvarolva kíséri a két hölgyet .... Gyuri és Miska illedelmesen követik lépéseiket .... mi pedig az utóhadat képezzük.... Egy kétemeletes ház elébe érünk .... a társaság megáll .... a házmester leveszi kalapját .... a ház tehát bizonyosan Ka-

ticáéké .... a vasasok elbucsuznak .... kardjaik
tova csörtetnek .... Gyuri és Miska előlépnek
.... beszélgetnek egy kissé, és azután szinte
távoznak .... és mi?

Bámulva szédelgünk haza felé, mert a
rövid beszélgetésből megtudtuk, hogy Gyuri
és Miska .... mészároslegények! hogy Katicáék
mészárosmester hitvese és lyánya! .... hogy a
lovagló ifju mészárosnak urfia! .... s hogy a
zsiros ködmön tulajdonosa .... vendégfogadás
szolgája, ki öt forintot kap hetenként a szék-
álló legényektől, csakhogy náluk vegyen hust!

Valljon merészli é még ezeknek tudása
után is hinni és kívánni valaki, hogy a mészá-
rosak jobb, olcsóbb és igazabb mértékű hust
vághatnak és vágjanak?!

F A R K A S U R F I
INDITVÁNYAI.

Az állatok közgyűlése óta valamennyi külön állatfajban folytonos ingerlettség és surlódás uralkodék. A fajok külön is gyakran kisebb gyűléseket is tartottak, mikén arról tanakodtak, mikép lehetne saját fajukat emelni, hogy az által egyszersmind a köz cél némileg megközelíthetessék; mert mindnyájan legalább parányi követ akartak vinni azon épület föllállítására, mellyben az állatország boldogsága, fénye s dicsősége öszpontosítandó vala.

Ezen általános törekvésben a farkasok sem maradtak el a többi állatfajok mögött, s azért gyűlést hirdettek, mellyen, a kihirdetés után négy hét mulva, valamennyi magyarországi farkas megjelenni tartozott, s mivel ezeknek száma rendkívül nagy, tehát az avasi

rengeteg választaték gyüleléshelyül, hogy mindnyájan lehető legnagyobb kényelemmel részeshülhessenek szabadsági jogaik gyakorlásában. Négy héti határidő azért szabatek, hogy a farkasoknak elég idejük legyen a megvitatandó fontos kérdéseket előre jól megfontolni, s hogy egyszersmind illő elfogadtatásukról célszerűen gondoskodhassék az elnökség.

A farkasok — csaknem ugy mint magok az emberek — két osztályra szakadnak, tudniillik gazdagokra és szegényekre. Ez talán csodálatosnak látszik, de mindjárt világosabban szólunk. Magyarország némelly vidékein sok a juhnyáj, és gondatlan pásztorok által őriztetnek, mert gondatlanság rendes társa szokott lenni a bőségnek; illy helyeken tehát a farkasok gazdagok, s csak a legzsirosb falatokat válogatják ki magoknak. Más helyeken ellenben még a kecskék száma is olly csekély, hogy ugy szólván, minden ember szarvánál tartja a magáét, s így természetes, hogy ott sovány falatok jutnak a szegény farkasoknak. Ez így

volt mindenkor és mindenütt, és hihetőleg így is fog még sokáig maradni, sőt alkalmasint örökké.

E körülményt egy nagyralátó fiatal farkas hasznára törekvék fordítani, s nagyravágyása következtében erősen föltevé magában, hogy ő, bár mibe kerüljön is merénye, vezére fog lenni a hatalmas farkas fajnak. Fiatalsága első éveiben az emberek hatalmába került a reménygazdag farkas, s ott megismeré az uralkodás édességét s becsét, és a ravaszságban is olly nagy haladást tőn, az emberi példákon okulván, hogy a tapasztalatlan erdei farkasokat könnyen hivé elszédíthetni.

„Egy farkas azonban csak egy farkas, — így okoskodék magában a leendő kolompos, — mindenek előtt tehát, párthiveket kell magamnak szereznem, ha célhoz akarok jutni; s hol kereshetném azokat nagyobb siker reményével, mint a fiatal nemzedékben, mellynek hevesebben buzgó vére minden változásra olly igen hajlandó.“

Az okoskodás ezen igéi csakhamar testté váltak, miután mintegy illetén hangzásu beszédet intéze fiatal pályatársaihoz a kolompos:

Igen, fiatal polgártársaim, legnagyobb büszkeséggel ismétlem, hogy az egész farkasfaj egyedül csak önökre építi reményeinek ragyogó palotáját. Önök azok, kik fajunk iránt tiszteletre gerjeszthetik az embereket, s önök azok, kik méltatlan üldöztetésünknek határt szabhatnak. Nehéz ugyan önök feladása, de dicső a pályabér, melly a győztesre várakozik. A nehézségektől azonban ne riadjanak vissza, uraim, mert csak akarnunk kell, s minden sikerülni fog. (Tetszés.) A haladás hatalmas szózata az egész világot megremegteté, s csak mi maradjunk hátra? (Nem!) Ugy van, mi nem fogunk elmaradni, s megmutatjuk majd a büszke embereknek, hogy minden törekvéseik dacára is tulteszünk rajtok. (Éljen!) Attól sem szabad önöknek félniök, hogy még fiatalok vagyunk, s e miatt talán ellenszegülésre találándunk az öreg farkasok között.

Nem, uraim, mi nem félünk az öregektől, mert a tekintélyek ideje immár lejárt, s nekünk minden áron haladnunk kell, az öregekkel, ha tetszik nekik, vagy nélkülök, sőt ellenök is, ha kell. (Helyes! Éljen!) Hogyminő eszközökkel fogjuk e magasztos célt elérni, azt ne kérdezzék tőlem, uraim, mert — még magam sem tudom. (Éljen!) A körülmények üstökét a kellő pillanatban fogjuk megragadni, s ez az, mi legbiztosabban vezérel a roppant célhoz. Gyáváknak hagyjuk a hosszas fontolgatást, kik tette nem éreznek magokban erőt; de mi nem fontolunk, hanem cselekszünk. (Éljen!)

Miután a kolompos farkas urfi illy bölcsen terjeszté elő a teendőik sorozatát, s olly világosan mutatá ki a tervnek vezérfonalát, igen természetes, hogy a fiatal farkasok nagy számmal gyülekeztek körülötte össze, még pedig mind olyanok, mellyek nagyon keveset tudtak a világ tulajdonképi folyásáról. Hogy leginkább csak ilyenek sereglettek zászlója

alá, azt épen nem csodálhatni, mert mindenki tudja, hogy nagyon könnyü legénykedni olyan vezér alatt, ki maga sem tudja, hogy jobbra vagy balra fogja é seregét vezérleni.

A nagyszerü terv ellen mindazáltal csakhamar hatalmas förgeteg készült. A fiatal bikkák farkasok ugyanis, fontosságuk büszke érzetében, nem birtak hallgatni, hanem befuták az erdőket s bérceket, és fenhangon hirdetéek, hogy ütni fog már valahára a farkasfajnak szabadulási órája, s hogy mind ezt ők fogják majd kieszközleni.

Azt szokták mondani, hogy nagy zajjal nem lehet madarakat fogni, mert ha lépveszszőket rakunk a bokorra, s tele torokkal kiáltozunk mellette:

„Csizék, pintyőkék, nádiverebek, ide röpjöljétek, hogy lépre kerülhessétek!“ — bizonyosan egyet sem fogunk meg közölök. Hát még a ravasz farkasokat ugyan mikép lehetne illy modorral verembe csalogatni!

A tapasztalt farkasok igen meghökkentek

tehát, midőn ezen roppant célra törekvő handabandát meghallák, s néhány nagyobb tekintélyü farkas ur azonnal elhatározá, hogy e veszélyes szándékot jó előre meg fogják buktatni. Ezen határozat nem szép ugyan, de mégis olly igen természetes, hogy valóban igen sok ok látszik mellette katonáskodni. Tekintsünk csak szét a világban, s tapasztalni fogjuk, hogy mindenütt szeretnek a régihez ragaszkodni, ámbár a jelenkor szelleme is olyan, hogy némelly változásokat határozottan ohajt. Csak egyetlen fölvilágosító példát legyen szabad az emberek életéből megemlitenünk e tekintetben, s ezt azután, módosítva a módosítandókat, a farkasokra is bizvást alkalmazhatni. Midőn az ember uj csizmát kap, rendszeren meg van arról győződve, hogy az csakugyan szebb és jobb a réginél; de azért mégis nem örömet veti el ezen utóbbi, mivel ebben már olly otthonos vala, és olly kéjelmesen érzé magát. Ámde, ha legyőzhetlen okokkal győzzük meg őt arról, hogy az uj saru sokkal

kényelmesb a réginél, akkor bizonyosan örömmest sietend azt használni, s ezen utóbbi meggyőzés az, mit a jelenkor kivinni szándékozik a józan haladás ösvényén, bár mennyire gátoztatik is ebben a világ gyarlóbb emberei és fontolatlanul rohanók által, kik csak saját érdeköket szeretik bálványozni.

A nagyobb tekintélyü farkasok tehát ugyancsak összeesküttek a kolompos és párt-hivei ellen, s tervöket két eszközzel iparkodtak kivinni. Először ugyanis rágalmazni, és nevetségessé tenni törekvének ellenfelöket, s ez meglehetősen hatalmas fegyver vala, mert jól tudjuk, hogy a ravasz vén farkasok minden cselben és ármányban eléggé jártasok. Ezuttal azonban még sem igen sokat használt fegyverök, mert a fiatal farkasok vitézül kiállották a csapásokat, és szükség esetén fogaikat is bátran mutatták.

A tekintélyes farkasok tehát másik eszközöket is elővevék, s megvesztegetéshez folyamodtak. Ez már sokkal jobban sikerült,

mert a sok szegény farkas örömmel faldosá a kövér ürühust, és ezen élvezetért az egész nagy csoportot mindenre lehetne használni.

Igy állottak a pártok, midőn a gyűlés napja fölviradt. Az avasi rengeteg legnagyobb völgye szinte hemzsegett a sok farkastól. A nagy tömegeből egy öreg farkas következő szavai harsantak meg:

„Uraim!”

„Halljuk!”

„Uraim, mindenek előtt elnököt kell választanunk.”

„Nem kell elnök!”

„Mi szabad farkasok vagyunk, s nem engedjük magunkat elnöki önkény alá igaztatni.”

„De, uraim, ki fogja azután a tanácskozási rendet föntartani?”

„Nekünk csak szabadság kell.”

„Szolgaállatnak való csak a rend; mi szabad farkasok vagyunk, s nem akarunk ökörjáromba szorittatni.”

„Nem kell elnök, nem kell rend!”

„Szavazzunk!”

Kérem alázatosan, uraim, a tanácskozás^t lakoma fogja követni, s az örök elosztása és fölkoncoltatása is az elnök kötelessége; ha tehát elnököt nem választunk, ugy az érdemes urak közül sokan hiányosságot fognak a falatozásban tapasztalni.

„Helyes! Válasszunk elnököt!”

S a szónoklott öreg farkas nagy többséggel elnökké választatott, ámbár a kolompos és legbuzgóbb párthivei nagyon makacskodtak a rendetlenség mellett. El levén ezen fontos ügy intézve, a kolompos azonnal szószékre rohant, hogy legalább szándéklott indítványát előadhassa, és harsány hangon mintegy ezeket mondá:

„Nagyédemü gyülekezet! Nagyszerü indítvánnyal szándékozom föllépni, s erre minde nek előtt szükségesnek tartom ünnepélyesen nyilvánítani, hogy mi mindnyájan farkasok vagyunk. (Halljuk!) Ugy van, s én büszke va-

gyok, hogy farkasnak születtem, ámbár vannak, kik nem győznek bennünket eléggé rágalmazni, és pedig — valljuk meg őszintén — nem egészen alaptalanul. (Zúgás.) De mi nem vagyunk ennek okai, hanem csupán azokat kell vádolnunk, kik bennünket neveltek. (Helyes!) Indítványom tehát abból áll, hogy a fiatal nemzedéket ezentul jobban kell neveltetni, ha akarjuk, hogy az emberek üldözései alól fölszabaduljunk. (Halljuk!) Vessünk csak futó pillantást a számárra, és azonnal mindenki meg fog győződni állításom igazságáról. (Halljuk! Halljuk!) A számár nemde legbutább valamennyi állatfaj között? (Ugy van! Helyes!) És mégis gyakran milly nagy kitüntetésben részesülnek a szamarak! Történeti évkönyvekből tudhatjuk, hogy több ízben a világ legtiszteltebb férfiai is szamarokon nyargaltak, míg a büszke és sokkal nemesb lovakra csak szolgálkat ülteték. (Éljen!) Helyes, én is azt mondom: éljenek a szamarak! És még napjainkban is többnyire legmagosb he-

lyeken használtatnak; még a budai hegyekre is ők viszik föl az embereket, s a legszebb hölgyek is örömet használják szolgálatukat. És ne gondolják, tisztelt uraim, hogy e kitüntetésben csupán butaságuk miatt részesülnek a szamarak; oh, nem! Ők ezenkül igen béketűrők, nekik nincs saját véleményök, minden terhet legnagyobb készséggel vállalnak el, s míg zabot és szénát cipelnek mások számára hátukon, magok a száraz kórót rágják, és még sem zúgolódnak. Butaság és béketűrés tehát azon nagy titok, melly által magoknak biztos álláspontot szereztek az emberek közt; és mi uton jutottak e megböcsülhetlen titoknak birtokába? (Halljuk! Halljuk!) Nevelés által. (Oh! Oh!) Igen, uraim, nevelés által, habár még tizszer csodálkoznak is önök. Már első ifjuságokban gyötörtetnek a gyermekek által, s olly terhekkal rakatnak meg, mellyek alatt idő előtt megcsontosulnak izmaik, s e bánásmód érzéketlenné teszi őket minden utóbbi szenvedés iránt.

„Igen, de e szerint nem tanulnak, — kiálta most egy a tömegből, — én pedig azt hívém, hogy a nevelés tulajdonkép tanulásból áll!“

E megjegyzést zajos „Halljuk!“ követé, mit az elnök alig birt lecsöndesíteni.

Végre azonban lecsillapult a zaj, s a kolompós ekkép folytatá hatalmas szónoklatát:

„Ezen ellenvetés első pillanatra helyesnek látszik ugyan, de azért mégis tüstént szerencsém leend alaptalanságát napfényre derítenem. (Halljuk!) Saját véleményemmel nem szeretek mindenkor előállani, mert sok ellenségem van, s ezek már csak azért is gyanusítással törekszenek szavaimat elferdíteni, hogy hitelre ne találhassanak. (Halljuk! Oh! Oh! Rendre! Ez személyeskedés!) Bocsánat, sértés nem vala szándékom. (Éljen!) Illy esetekben tehát barátimra szoktam többnyire hivatkozni, kikkel nagy számban örvendeztett meg a sors, melly különben elég mostohán gondoskodott rólam. Egy tisztelt barátomtól tudom, hogy

az emberek iskoláit is számos gyermek hagyja el, kik épen olly tudatlanul térnek vissza szü-
léikhez, mikép azokat elhagyák, azon két nye-
reséget kivevén, hogy két egész óráig tudnak
egy helyen ülni, s a botnak tulajdonságaival
kissé közelebbről megismerkedtek. Egy másik
igen tisztelt barátom pedig azt mondá, hogy
épen az illy gyermekek azok, kik többnyire
szerencsések szoktak a mai világban lenni. És
ugyan honnan származik ez? Az illy tudatlanok,
vagy együgyűek rendesen nagyon alázatosak,
és szólni is alig merészlenek, mert mindig at-
tól félnek, hogy valami ostobát szólnak vagy
cselekesznek, s nevetségessé teszik magokat.
Ezen gyönyörű önmegtagadás pedig épen leg-
biztosb eszköz a böcsültetésre, míg a tudomá-
nyukban bizakodók mindenütt csak összeütkö-
zésre és ellenséges indulatra találhatnak. Aláza-
tos indítványom tehát oda terjed, hogy fajun-
kat némi önmegtagadásra kellene józan neve-
lés által szoktatni, s egyszersmind béketűrésre
mert ezen két erény gyakorlata nélkül c saku-

gyan nem sikerülend az embereket hozzánk hajlandóbbakká tennünk.’

A szónok egy pohár cukrosvizet üríte ki, homlokát megtörle, s elhallgatott. Némellyek azt gondolák, hogy csak pihen; jobban értesültek azonban erősen hívek, mikép csak arra várakozik, hogy mások részletesebben boncolgassák indítványát, mert ő nem szerette terveit bővebben fejtegetni és okokkal támogatni, hanem rendesen csak kimondá, hogy erre vagy arra mellőzhetlen szükség van; de a mikép iránt többnyire csak mély hallgatást gyakorlott.

Várakozásában csakugyan nem csalatkozott, mert az öreg farkasok, rendesen ellenségei mind annak, a mi némi kis fölvilágosulásra vezérelhetne, s következésképp a nevelés eszméjét is gyűlölve, azonnal kikeltek a nevezetes indítvány ellen, s minden oldalról illy megjegyzések hangzottak:

„Ha annyi századig meglehettünk mostani állapotunkban, nem látjuk át, mért kell-

jen azt épen most megváltoztatnunk. Falukon még az emberek is inkább libapásztorságra alkalmazzák gyermekeiket, mint iskolába járásra, miért legyünk tehát mi még az embereknél is jobbak?”

„Vadság volt eddig eredeti ősi jellemünk, ha azt leöltjük magunkról, úgy minmagunkat sem fogjuk többé megismerni.“

„Én azt is sérelemnek tartom, hogy épen a szamarat tevé előnkbe példányul az indítványozó tisztelt ur.“

„Helyes! ez csakugyan sérelem.“

„Mi eddig szabad, független farkasok voltunk, maradjunk tehát ezentul is farkasok.“

„De kérem, uraim —“

„Nem kell butasági rendszer!“

„Mi szabad farkasok vagyunk.“

„Maradjunk! Maradjunk!“

„Csak a szabadság szül nagy tetteket.“

„Nem kell béketüres!“

A bikfie farkasok szerették volna a ko-

lompos indítványát támogatni, de mivel rendszeren nem igen szoktak bőségében lenni az okoknak, tehát csak amugy ordasan vonítottak, és lehetőségig nagy zajt ütöttek, hogy az ellenzők szavait ne lehessen hallani. És ezen szellemdús törekvésök csakhamar annyira sikerült, hogy kevés pillanat mulva már az elnök rendre intő harangját vagy kolompját sem lehet hallani, mellyet e célra egy böcsületes kos nyakáról vett le. Miután alig volt az egész gyülekezetben torok, melly az iszonyu ordítástól félig meddig meg nem rekedt volna, ismét némi kis csönd álla be, mit a kolompos azonnal ügyesen használt, és ezuttal, kivételképen, csakugyan részletenként kezdé indítványát fejtegetni, mondván:

„Uraim! (Halljuk! Éljen!) Ugy látszik, félreértés uralkodik közöttünk. Engedjék, hogy magamat világosabban fejezhessem ki. (Halljuk!) Egy nagyon tisztelt barátom hosszasan elmélkedett indítványom fölött, és következőleg gondolá azt létesíthetni. Véleménye

szerint, azon üldöztetés, melyet az emberek részéről szenvedünk, leginkább csak abból származik, hogy nem vagyunk igazságosak. (Oh! Oh!) Kérem, méltóztassanak kihallgatni. Nagy hiba bennünk az, hogy az embereket és állatokat erőnkhez képest minden különbség nélkül üldözzük, míg saját fajunkat mindig, vagy legalább többnyire kiméljük. Tekintsünk csak az emberekre, azok okosak, műveltek, szelidek, felvilágosultak, a vértől irtóznak, és mégis leginkább s legdühösebben épen magokat üldözik és nyomorgatják egymás között. (Halljuk! Halljuk!) Én tehát azt bátorodom, tisztelt barátim véleményének hódolva, alázatosan hinni, hogy ezentul minden különbség nélkül saját fajunkat is üldöznünk kell, mert ezen méltányosság bizonyosan nagyobb igazságra fogja irántunk kényszeríteni az embereket, kik azt magok közt is olly nagy mértékben gyakorolják. Taníttassuk tehát fiatal nemzedékünket arra, hogy egymást üldözzék, károsítsák és öljék.

„Szót kérek!” — kiálta most egy vaskos farkas, és hatalmasul szeldelé első lábaiva! a levegőt.

„Halljuk! Halljuk!”

„Nem akarok részletes cáfolatába bocsátkozni a tisztelt indítványozó ur szavainak, hanem egész alázatossággal csak azt bátorodom megjegyezni, hogy az emberek, mikép azt nem valamely tisztelt barátomtól ugyan, hanem saját csöndes szemlélődésimből és tapasztalásimból tudom, nem szokták egymást megölni, ha pedig csakugyan cselekszik azt néha kivételkép, akkor törvényszék elébe kerülnek, és merényökért többnyire életökkel lakolnak.”

„Ez igaz ugyan, — felele a kolompos, — de itt egy kis különböztetést kell tennünk. Az emberek vérontás nélkül is ölnek, (Halljuk!) S illy esetben semmi büntetés nem éri őket. Tisztelt barátaim egyikétől (kacaj) tudom, mikép az emberek gyakran ezt szokták mondani: „Böcsület nélkül nincs élet!” Ámde ezer meg ezer esetben fosztják meg egymást böcsü-

letöktől, a nélkül, hogy azért csak legparányibb büntetés is érne őket. Ez tehát gyilkosság, és mégis büntetés nélkül marad. Továbbá, az emberek pénz nélkül nem élhetnek, s vajmi számtalan ember csalja meg pénz dolgában embertársát, s gondolják önök, hogy ezért példásan fenyítettnek meg? Dehogy! Hiszen ők magok példaszóban szokták mondani, hogy a kis tolvajt fölakasztják, a nagyot pedig szabadon bocsátják. Tehát, minél nagyobb a bűn, annál kisebb a büntetés. Végre, vért is büntetlenül ontanak az emberek. (Halljuk!) Példaul az egyik ember így szól a másikhoz:

„Ez a fa fekete.“

A másik ellenben azt mondja:

„Nem, ez a fa zöld.“

Ezen állítás miatt azután összezördülnek, két tanut szereznek, s karddal vagy pisztolylyal véget vetnek egymás életének, vagy legalább egyik a másikat megsebesíti.

„És azután?“

„Azután böcsületök helyre van állítva.“

„Hát a fának megváltozik színe ezen vérontás által?“

„Világért sem, az csak olyan marad, a minő volt.“

„Hiszen ezt csak őrltek tehetik.“

„Vagy részegek.“

„Vagy a ledurvább, legműveletlenebb emberek.“

„Csalatkoznak, uraim, épen azok gyakorolják e módot, kik közönségesen legműveltebbeknek tartatnak.“

„De mi ugyan nem követjük azilly botor példákat.“

„Illyesmit a legbárdolatlanabb farkas sem visz véghez.“

„Tartsuk meg inkább mindenben eddigi rendszerünket.“

„Maradjunk a réginél!“

„Maradjunk! Maradjunk!“

Az indítványozó kolompos legnagyobb zavarba jött; a tapasztaltabb farkasok ellenben nagyon örvendettek, látván, hogy fonák tak-

tikája által önmaga fogja sirba temetni indítványát, melly az egész régi rendszert alapjaiban rendithette volna meg.

Kétségbe azonban még sem esett az indítványozó, s minél több terve bukott meg, annál több új meg új támadott leleményes agyában. Miután tehát torkát hatalmasul köszörülé, és arcára igen fontos kifejezést ölte, ismét szólni kezdé:

„Urain, ne mondjunk le olly könnyeden a haladás és javítás dicső eszméjéről, gondoljuk meg, hogy legméltóbb megvetésnek tesszük ki magunkat, ha a kornak intő szózatát nem bírjuk megérteni, melly olly mennydörögve hangzik, hogy a siketnek is megnyithatná füleit. (Halljuk! Halljuk!) Nemde, azért üldöznek bennünket az emberek, mivel barmaikban sok kárt teszünk?“

„Ugy van, azért.“

„Helyes! Helyes!“

„Kérem, nem egészen, mert hiszen a nyulakat is üldözik.“

„Való! Való!“

„Mert a nyulak a kertekben tesznek kárt. Uraim, az emberek, mikép számos tisztelt barátom is állítja, olly önzők, hogy teljességgel nem ismernek irgalmat és szánakozást, hol valamelly érdekek szóban forog.“

„Hát a vad kacsza ugyan mi kárt okoz az embernek?“

„Helyes, helyes; pedig ezt is ugyancsak üldözi ám!“

„Husát eszi az ember, s azért szereti üldözni; de a mi husunkat nem kedveli, s így bizonyosan nem fogunk többé üldöztetni, mihelyt a vérengzéstől végkép elszoktatjuk magunkat. Élünk ezentúl hus helyett gyökerekkel.“

„Micsoda?“

„Gyökeret rágjunk?“

„Igen; hajdan emberek is voltak, kik remetéknék nevezettek, s csupán gyökerekből éltek; ha tehát a sokkal finomabb és nemesb természetű ember megélhetett az illy eledel mellett, ugy mi is beérhetjük azzal. A gyö-

kér fanyar lesz ugyan eleinte; de utóbb annál édesebb leend majd a böcsület gyümölcse, mellyet ezen önmegtagadás által fajunknak ki fogunk vinni.

„Mi nem akarunk az emberekhez hasonlítani.“

„Ön saját szavaiból is kiviláglott már, hogy koránsem olly bölcsek és kitünők, mint minőknek magokat kürtölgetni szeretik.“

„Mi nem akarunk száraz gyökéren élőködni.“

„Apáink is hust ettek.“

„Valamennyi őseink.“

„Nem szabad őket illy elpártolás által meggyaláznunk.“

„A ki ősi szokásait elhagyja, az semmi-rekellő.“

„Nálunk a husevés ugy szólván, nemzetiségi alapelvvé vált már; a ki pedig a nemzetiséget nem szereti, az bitót érdemel.“

„Éljen a nemzetiség!“

„És husevés!“

„Éljen! Éljen!”

„De, uraim, kérem —“

„És ugyan mit nyernénk, ha gyökér után túrnók orrunkkal a földet, mint a megvetésre méltó sertések? Hiszen jó bundánk is van, s ennek kedvéért bizonyosan üldözni fognának bennünket az emberek, habár a puszta levegőből iparkodnánk is megélni.“

„Ugy van, hiszen vannak emberek, kik saját testvéröket is üldöznék, ha olly jó bőrt viselne hátán, mint mi.“

„Nem kell emberszagu politika!”

„Nem akarunk köpönyegforgatók lenni.“

„Csak az a mi akaratunk:

Hogy a hus mellett maradunk;

A ki farkas akar lenni,

Mindig fris hust fog az enni,

S a ki gyökért kíván rágni,

Mindjárt, itt le kell azt vágni!”

„Éljen! Éljen!”

A kolompos szomoruan horgasztá le fejét, s úgy tőn, mintha első lábával könyüket tör-

lene szemeiből, gondolván, hogy ez által talán nagyobbítandja hallgató pártját, mellyteljességgel nem tudott a dologhoz szólani. De számításában csalatkozott, mert csak az emberek engedik magokat néha szép szavak és fájdalmas sohajtások által jégre vezetetni; de a józan állatok az efféle játékszíni fogásokra nem sokat adnak, s természeti ösztönüknél fogva nagyon meg tudják különböztetni a fehéret a feketétől.

A zajos nyilatkozatok végre valamennyire lecsöndesültek, s ekkor minden erejét összeszedé a kolompos, elszántan, hogy még egy indítvánnyal lepi meg a gyűlést. Ő ettől igen sokat várt, mert az emberek közt tartózkodása alatt többször volt alkalma tapasztalni, hogy urat játszani, és mások tetteit bírálgatni rendkívül szeretik az emberek; ennél fogva azt hívé következtethetni, hogy az effélétől a farkasok sem igen fognak idegenkedni.

Még egyszer összeszedé tehát egész ere-

jét, és komoly, méltóságos hangon, illyképen nyilatkozott:

„Uraim!”

„Halljuk!”

„Minek, eleget hallottunk már.”

„Ne vesztegessük az időt.”

„Az idő drága.”

„A dél rég elmúlt már.”

„Máskor is határozhatunk.”

„Majd holnap.”

„Falatozás után.”

„Ne kövessük az elhalasztásban az emberek mindennapi példáját.”

„Ki kell a szónokot hallgatnunk.”

„Beszéljen hát úgy, mikép mi szeretjük.”

„Helyes! Helyes!”

„Nem; ekkor ismét az emberek példáját követnők.”

„Ugy van.”

„Az emberek szokták szóhoz nem juttatni azokat, kik nem beszélnek ínyök és kedvök szerint.”

„Helyes megjegyzés.“

„Hallgassuk ki tehát a tisztelt indítványozó urat.“

„Halljuk! Halljuk!“

Ezuttal tehát a bikfic farkasok csakugyan győztek, mivel a farkasfajnak már kimutatott azon gyöngye oldalára tapintottak, melly szerint teljességgel nem akartak az emberekhez hasonlítani.

A kolompos rendkívül örvende e váratlan s kedvező fordulatnak, és szavait ekkép folytatá:

„Tisztelt uraim! Engedjék még megemlítenem azt, mit nem rég egy tisztelt barátomtól hallottam.“

„Eh, ne idézze ön mindig csak tisztelt barátait, hanem álljon elő már saját véleményével is.“

„Ugy van, mi független farkasok vagyunk, és független véleményt kívánunk hallani.“

„Helyes!“

„Az emberek is azt mondják, hogy nem kell más szájával enni.“

„Adja ön elő saját véleményét.“

„Ha van!“

„Ha pedig nincs, tehát hallgasson.“

„Helyes! Helyes!“

„Ám legyen parancsuk szerint, tisztelt uraim. Tudják meg tehát, hogy mind az, mit eddig már elmondék, s kegyes engedelmmel még ezentul elmondani fogok, saját meggyőződésemnek vérré vált megizmosult véleménye, s mikép tisztelt barátaimra csak azért szoktam minduntalan hivatkozni, hogy szavaim ez által is hatályosabb súlyt nyerhessenek. Méltóztassanak tehát új indítványomat kegyesen kihallgatni.“

„Halljuk! Halljuk!“

„Magam is átlátom, hogy a farkas tulajdonképen csakugyan mindig farkas marad. Ezen alapigazságot nem is szükség tehát bővebben fejtegetnem. De mind e mellett is igaz marad az, hogy a tökélyesbülés sürgető pa-

rancsa elől nem szabad magunkat végkép elvonnunk. Vannak javítások, miket bizvást fogadhatunk el, a nélkül, hogy azért farkasi sajátságunkat eredeti jelleméből ki kellene vetkeztetnünk.

„Dologra! Dologra!”

„Indítványom tehát olly javítást tárgyaz álladalmi és szerkezetünkre nézve, melly szokásainkat nem rontja le, s mégis hatalmas eszközül szolgálhat arra, hogy az emberek ezen túl méltányosabb bánásmódot éreztesse velünk. Én tehát —

„Bocsánat, hogy az érdemtelmes szónok ur szavait megszakasztom, de alázatos véleményem oda megy ki, hogy javításinkban koránsem kellene mindig az emberek méltányosb vagy méltatlan bánásmódját vezérelvül kitűznünk; mert, ha ők nem gondolnak velünk, ugyan mért kellene nekünk épen velök törödnünk? Vagy nem tapasztaljuk é mindennap, hogy az emberek legszebb szándéku javítási eszméikkel is többnyire azért nem boldogul-

nak, mivel mindig csak a külföld példáját majmolják, a helyett, hogy saját magokban keresnék a javítás eszközeit. Uraim, én azt hiszem, hogy a javítás és haladás eszméje nem burgonya, melly minden földben megterem!“

„Méltóztatott talán feledni, hogy az egyetemes állatgyűlés határozata következtében minden javítási terveinket egyenesen arra kell irányoznunk, hogy méltányosb bánásmódra kényszerítsük irántunk az embereket?“

„Épen nem feledém ezt, de egyszersmind saját jogainkat sem feledem, mellyek szerint tulajdon fajunk belső ügyeit úgy intézhetjük el, mikép nekünk tetszik, mert mi független farkasok vagyunk, és nem hagyunk magunknak parancsoltatni. S valóban csodálom a nagyon tisztelt indítványozó urat, hogy ezt nem méltóztatott illő tekintetbe venni, holott épen ő az, ki leginkább gyűlöli azon rendszabályokat, mellyek rólunk nélkülünk hozatnak. A most szóban forgó rendeletet pedig valóban olyannak kell tekintenünk.“

„Helyes! Éljen!”

„Van ebben ugyan némi igazság, de most egészen másképp kell ezt értenünk. Gondolják meg, uraim, hogy az emberek ezt szokták mondani: „Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes!” én nem birom s nem is akarom átlátni, miért ne lehetne e szép példát nekünk bárdolatlan farkasoknak alkalmaznunk, midőn annak világos szükségét szemeink előtt látjuk; mert, ámbár csak emberek az emberek, azért mégis birhatnak némelly elveket, miket még mi farkasok is elfogadhatunk tőlök. (Baloldalon tetszés, középen és jobboldalon zúgás, kacaj.) Mi nem akarunk jobb nevelési rendszert; ám legyen, jól van, nem bánom, hiszen e tekintetben még az emberek sem jöttek tisztába magokkal; ánde haladni mégis csakugyan mindenesetre és minden áron kívánunk. Indítványom tehát oda megy ki, hogy, ha már egy vágással nem birjuk is gyökerestől kiirtani a rosztat, legalább kevésbéteni iparkodjunk azt.”

„Halljuk ! Halljuk !“

„Mi szabad, független farkasok vagyunk ugyan, de azért mégis valóban birnunk kelle- ne olly törvénynyel, mellynek erejénél fogva meg lehetne büntetnünk társaink közül azokat, mellyek ollyasmit visznek véghez, mi a hala- dás szellemével ellenkezik ; mert, meddig min- magunkat nem bírjuk fékezni, addig azt sem követelhetjük, hogy mások fékezzék azon szenvedélyöket, melly fajunknak kárára van.“

„Igaz ! Helyes !“

„De mikép eszközölhetnök ezt szabadsá- gunk veszélyeztetése nélkül ?“

„Igen ám, ez a bökkenő !“

„Hiszen, uraim, saját fajunkból választ- hatjuk azokat, kik társaink büntetteit megfe- nyítendik.“

„Már az igaz, így azután részrehajlástól nem kellene tartanunk.“

„Félek, hogy a kivitel mégis nehezebb leend, mint gondolnók !“

„Sőt [ellenkezőleg ; képzelni sem lehet

könnyebb és egyszerűbb eljárást. Tüstént példával kísérhetjük meg indítványom alkalmazhatóságát.'

„Halljuk!”

„Méltóztassanak három érdemes farkast választani, melyekben a közvélemény öszpontosuland.'

Most zajos vita támadott, de végre mégis csakugyan győztek az öreg farkasok, mert a megvesztegetésben csakugyan ritkíták párjokat, s mind a három farkas az ő pártjokból választatott. A kolonipost e kellemetlen kifejlés kissé megzavará ugyan, de azért bátorságát még sem veszté el, s lehetőségig nyugodtan szóla:

„Most méltóztassanak valamelly társunkat bevádolni.'

Hosszas zajgás után egy öreg farkas végre így nyilatkozott:

„Én tehát Vicsorgi fiatal farkas urat vádolom, hogy ámbár torkig jól lakott már tegnap, mégis egy kövér ürüt orzott el a szomszéd

nyájából. Ezen tette, úgy hiszem, megérdemli, hogy szigorú vizsgálat alá vettessék.“

„Rágalom! — kiálta indulatosan Vicsorgi ur, ki a legkitünőbb bikfic farkasok egyike vala; — e rágalomért elégtételt kívánok!“

A kolompos nagy megzavarodással vakará fejét, mert igen természetes, hogy legbuzgóbb párthivei egyikének pelengérré állíttatása nem lehet kedvére, s már okokról gondolkozék, mikkel némileg csürni csavarni lehetne az ügyet; de mielőtt szóhoz juthatna, már elhatározá a vizsgálatot a nagy többség, miután a vádló még azon fát is megnevezé, melly alatt a kérdéses ürüt most is megláthatni.

A három választott farkas azonnal a helyszínére távozott tehát Vicsorgi urral, és — a kövér ürüt csakugyan meglelék.

„Vicsorgi ur, — szóla komoly és ünnepestélyes hangon az egyik választott, — ezen ürüvilágosan tanusit ön ellen; mi vétkesnek fogjuk önt nyilatkoztatni.“

„Igen, vétkesnek!“ — jegyzé meg egyhangulag a másik kettő.

Hm! ha tettet, tagadd, gondolá magában Vicsorgi ur, és lehető legnagyobb hidegséggel mondá:

„Én e tettet nem követém el.“

„Még tagadni merészli ön?“

„Hallatlan elfajultság!“

„Bizonyítsák be a vádat.“

„Oh, azzal is szolgálhatunk! Imé, ön nadrágán vérfoltok láthatók, ezeknek színe tökéletesen megegyezik a szerencsétlen áldozat öltönyén látható foltokéval. S e harapás az ürü torkán épen olly nagy, hogy ön szájával tökéletesen összeillik.“

„Ez nem elég bizonyítvány, más farkasnak is lehet épen akkora szája, mint az enyim.“

„Én pedig azt mondom, hogy ezen bizonyítvány tökéletesen kielégítő; az emberek fél ennyivel is beérik, hogy halált mondhasanak a bűnösre.“

„Ugy van, mi is épen ezt akartuk mondani.“

A bikficek az emberek közt is nagy adag furfangossággal szoktak rendesen ellátva lenni; nem csoda tehát, hogy Vicsorgi ur sem esett kétségbe, hanem rövid gondolkozás után igen jámbor kifejezéssel így szóla:

„Vádam tehát abból áll, hogy ürüt öltem meg?“

„Igen.“

„Ugy van.“

„De, uraim, én határozottan merem állítani, hogy ez nem ürü.“

„Micsoda?“

„Igen, uraim, ez nem ürü.“

„Hallatlan vakmerőség!“

„Szinte szemtelenségnek mondhatnók!“

„Méltóztassanak csak megízélni húsát, s azonnal meg fognak állításom valódiságáról győződni.“

A három farkas ünnepélyesen tekinte egymásra, és száját sokat jelentőleg nyal-

dosá. A kísértés hatalma igen nagy vala! A gyűlés már több óráig tartott, s az ürü olly gyönyörűen kövér volt! Az emberek erősek, és mégis vajmi gyakran el hagyják magokat tántoríttatni, még sokkal soványabb préda által is. Mikép lehetne tehát a műveletlen farkasoknak bűnül tulajdonítanunk, ha a kedves zsákmány őket is elgyöngíti!

„Szó a mi szó, nekünk mindenről tökéletesen meg kell győződünk.“

„Ugy van, mi is egészen hasonló véleményen vagyunk.“

Az öreg farkasok megízelték a hust, s minthogy egyetlen falatkából nem igen lehet biztosan itélni, tehát kevés pillanat múlva tökéletesen eltűntek a szerencsétlen ürü hideg tetemei.

„Vicsorgi ur, ön tehát azt mondja, hogy — hogy — ezen ürü — tulajdonkép nem volt — ürü?“

„Igen, és azt a gyűlés előtt is ismételni

fogom, egyszersmind pedig hivatkozom majd önök egészséges étvágyára.“

„Az az, ugy hiszem — erre nem lesz szükség — mert — miután a kérdéses ürü már nincs itt, tehát — ez épen annyi, mintha tulajdonkép itt sem lett volna.“

„Természetesen!“

„A hol pedig nincs, ott ne keress.“

„Ugy van.“

„És Vicsorgi uram még olly fiatal.“

„Még megjavíthatja magát.“

„Az ürü pedig különben is leghaszontalanabb tagja a nyájnak.“

„Ugy van.“

„Ha mégis anyajuh lett volna, és neveletlen bárányok kesergének gyászos kimúlását.“

„Már akkor természetesen nagyobb szigorot kellene alkalmaznunk.“

Egy szó mint száz, a három választott farkas tökéletesen ártatlannak nyilatkoztatá Vicsorgi urat a gyűlés előtt, melly az igaz-

ságtalan vádlót már épen rágalmi pörbe akarta idéztetni, a kolompos nem csekély öröme, midőn egy középkorú s nagy tapasztalású farkas metsző gúny hangján így nyilatkozott:

„Uraim, ezen indítványok tömege, eredményökkel együtt pusztá szemfényvesztés. (Oh! Oh!) Még egyszer mondom, szemfényvesztés! A ki mindent akar, az rendesen semmit nem vihet ki. Én egy megbizott társamat választott három barátunk után küldém, s ettől kitudám az egész gyönyörű eljárást. Hallják csak, uraim!”

Itt az egész vallatási jelenést hiven előadá a tisztelt szónok, mit nem szükség ismételnünk. Ezután így folytatá előadását:

„Imé, ilyeneket eszközlünk, ha idétlen indítványokkal csak másokat majmolunk.”

„Ez gyanusítás.”

„Igen, ez gyanusítás.”

Ezt harsogtatá mind a két párt. De a szónok, ki egyik párthoz sem tartozott, s a szó

legteljesb értelmében független vala, nem hagyá magát elriasztatni, hanem szilárd hangon így folytató beszédét:

„Ám legyen, én szeretem a kölcsönös gyanusításokat, ha általok az igazságot ki lehet sütni. Tekintsenek a kijelelt fa alá, s meg fogják a véres csontokat lelteni, a húst pedig három társunk tisztos gyomrában. De engedjenek önök már most néhány komoly szót mondanom. (Zúgás.) Mi haladni és javulni mindenesetre akarunk. Értsük meg tehát egymást, és ne zavarjuk össze az eszközöket. Minden földi jóllétnek nevelés az alapja; értem: józan nevelés. Erre szükséges, hogy minden vidéken néhány tapasztaltabb társunk kizárólag a fiatal farkasok vezérlésére szánja magát. De hogy ezt nyugodtan eszközölhessék, mulhatlanul szükséges, hogy tökéletesen gond nélkül élhessenek. Állásukat tehát biztosítanunk kell. Ez okból a többi farkasok fogják őket élelmiszerekkel ellátni.“

„Az t ugyan nem teszszük.“

„Gondoskodjék mindenki magáról.“

„Mi másért nem fáradunk.“

„Nem bizony!“

„Értsük meg egymást. Mit tesznek önök azon prédamaradvánnyal, mit nem birnak föl-
emészteni?“

„Ott hagyjuk!“

„Ugy van, s akkor azután a kutyák eszik meg, és üldözésünkre ez által is több erőt kapnak. Én tehát csak azt ajánlom, hogy ezen prédamaradványokat, ezen fölösleget, adjuk ezentul azon társainknak, mellyek fajunk föl-
virágzását elő fogják mozdítani. Ez részünkről nem áldozat, s kezdetnek mégis elég. Majd ha ezt életbe léptettük, akkor azután ideje le-
end más haladási eszközökről gondoskodnunk, mert ha mindent egyszerre és más fajokat maj-
molva akarunk létesíteni, ugy jelen pangásunk-
ban nemcsak megmaradunk, hanem idővel javithatlanul elsorvadunk.“

A gyűlés elnémult, s gondolkozóvá lett, és ez elég, ha megfontoljuk, milly élesen föl

voltak mind a két párt részéről a szenvedélyek korbácsolva, utóbb pedig a célszerű indítvány, a kolompos nem csekély boszuságára, nagy többséggel elfogadtatott. Ennél fogva örömet reményljük, hogy, habár nem szünnek is meg farkasok lenni a farkasok, legalább farkasabbakká nem változandnak, és ezentul állandóan fognak a javulás ösvényén haladni.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A VARRÓ LYÁNY.

Szombat van, és esti hat óra, azonkívül pedig tél, az idő kellemes és tiszta, a hideg nem olly nagy, hogy rendkívül nehezen birna az ember megválni a kályhától, és így csak testi és lelki épülésünkre válhatik, ha egyet sétálunk a váciutcán, mielőtt az üres színházat népesíteni kellene segítenünk. A járda száraz, s a sétálók tolongva térnek ki egymás elé. Menjünk az utca közepén, ott legkényelmesebb most a járás, mert a jobboldalon kellemetlenek az összeütközések, a baloldalon pedig erősen építettek a múlt nyáron, s még most is annyi épületszer hever mindenütt, hogy könnyen megüthetnők lábunkat. Csak szépen középen haladjunk tehát, onnan legalább jobb és bal oldalon könnyen megláthatunk min-

dent. .... Mi sok bolt be van már zárva ....
illy korán .... oh, engedelmet kérünk, nem
korán zárták azokat be, hanem épen jókor,
mert azon pillanatban hirdeté magát megbu-
kottnak a kereskedő, midőn pénzeszkéjét már
biztos helyre takarítá. Éljen a műipar, a sze-
gény hitelezők pedig töröljék meg szemeiket,
és dolgozzanak szorgalmasan, hogy újra
szerzendő keserves vagyonukat ismét olly
szerencsétlen és igen ügyes emberekre biz-
hassák, kik épen jókor tudják becsukni bolt-
jokat.... Ki azon pohos ur ott a jobboldalon,
ki feszesen tartja ég felé szemeit, és senki
előtt nem tér ki? Alkalmasint valami megbu-
kott ujságíró, ki a csillagok közt keres előfi-
zetőket; vagy télre a faluról beszabadult ha-
talmas ur, ki azt hiszi, hogy itt minden ember
köteles előtte kitérni, mivel falujában még a
csorda is kikerüli őt.... Hát a tulsó oldalon
azon epedő tekintetű szakállas fiatal ember, ki
egy targoncást eltaszít utjából? Ah, ismerjük?
gen jeles férfi az, sok érdekest irt már az

egyenlőségről, és bizonyosan most is arra gondolt, s azért taszítá oly kiméletlenül félre a terhes targonca tolásától izzadó szegény embert.... Éljen a szép szó és a rút tett, mely e nyomoru világban olly gyönyörűen szokott karöltve sétálgatni! És azon ur?

Patvar vigye mindnyáját, tekintsünk inkább azon csinos, sőt mondhatnók pompás két kis lyányra, kik olly módosan lépegetnek előttünk .... bizony kecses látvány! A szép idomzatú kis fejeket olly negédes fehér fejkötőcske takarja, mintha cukrász lehelte volna rájuk .... a fekete bársony ujjas váll olly testet mutat, de olly karcsu testet, hogy széles Magyarországbán nincs olly fürge őzike, melly azzal vetélkedhetnék .... pajkos kis lyányok! a nagy kendőt szándékosan eresztik le olly mélyen, hogy szép növésöket minden akadály nélkül csodálhassuk. Hát még a kis bársony topányok! szakállunkra mondjuk, az illy párányi és illy lepkekönnyüségü lábak nem kövezetre, hanem selyem párnás hintóba termet-

tek. Karjukon papírszekrénykét visznek, melly széles rózsaszín szalaggal van összekötve. Hah! otthan vagyunk már, ... karodat szíve s olvasó, ha nincs senkid, a ki illy gyönyörű kalandocska miatt megleckézne, kerüljünk elébök.

Ah, valóban, előlről még szebbek .... az egyik barna, mint a nyári felhő, mellyből villámok robognak a szegény föld fiaira, s szemei talán még veszélyesb villámokat szórnak; legalább annyi bizonyos, hogy ezek mindig gyujtanak, s még a hetven éves havat is elolvasztják; a másik szőke, s nincs ember, a ki meg nem esküdnék reá, hogy selyemgyárból lopta ragyogó fűrtjeit, szemeinek színét pedig a legpompásabb völgyi emlénybokorból kölcsönözte; fogadni mernénk, hogy a melly férfira e szemek egyszer, csak egyszer mosolygának is, az az egész szép világ mosolyát csak nyomoru parodiának fogja tekinteni.... S mit szóljunk a két érdekes arcra? Semmit, mert legnagyobb erőködéssel sem bírnók élethű

színekkel lefösteni azon kimondhatlanul pajzán kifejezést, melyet a fehér és piros szín, a furcsa kis orr, a csókra termett domboru ajak és kissé kiálló dacos állacska együtt véve képeztek. Szabályosb és szebb arc elég lehet ugyan a világon, de a szerelemnek illy csinos kis tanyája alig, hol olly jól esnék az embernek, magát a világ zajától elrejteni.

„Tinka, látod, hogy bámul ránk ez a két férfi?”

„Vettem észre .... mintha még soha nem láttak volna embert. Nézd csak Tercsi, az alacsonyabb majd elnyel szemeivel.”

„Isten mentsen, hogy illy rút macskaszemek által nyelessük el magunkat. Siessünk, Tinka.”

E rövid párbeszéd után gyorsabbantipegnek a bársony topányok, s mi hátra maradunk egy kissé; de az nem baj, megszoktuk azt már mi szegény magyarok, mit világosan bizonyít az, hogy még kocsisaink is jobban szeretnek más kocsi után hajtani.... De azért

nyomokban maradjunk ám, s azon kis elmés-ségen épen ne ütközzünk meg, mit egyikünk szemére mondtak, mert ugy szép a lyány, ha pajkos.

És kicsodák e csinos lyánykák?

Mindenesetre varrólyányok, kiket szüléik szobalyányokká neveltek, de kik azt tapasztalták, hogy jobb a szabad élet, mint dúsrabság valamelly szeszélyes főrangu hölgnél, kit sűrű rossz kedvében Venus szobalyányai sem birnának tetszése szerint öltöztetni.

Nincs is szebb a szép varrólyány életénél. Reggel vigan ballag a kereskedő nejéhez, ki férje boltja számára dolgoztat, s esti hat óráig tiz vagy husz lyány társaságában olly vigan öltöget, de olly vigan, hogy sok királyné is megirigylené boldog sorsát; képzeljük csak, mennyit tud husz lyány egész nap hosszanta csevegni! milly fűszeresen beszélnek el egymás kalandjait, mellyek esti hat óra után vajmi érdekesek szoktak lenni! Hát még a vasárnapi kalandok! Valóban, ha még egyszer jövünk

e világra, és szabadon választhatunk, vigye a manó a lúdtollat és téntatartót, mi a tőt választjuk, szép varrólyányok leszünk, és az egész világot kikacagjuk.

De mig mi illy szépen okoskodunk, addig a két lyány mindig gyorsabban halad, mint ha csak szabadulni akarnának tőlünk .... abból ugyan mi sem lesz .... már ismét nyomukban vagyunk, s többé nem maradunk hátra .... beszélnek .... ugyan halljuk csak.

„Tercsi, nekem e két férfi közül az egyik igen tetszik,“ — szóla suttogva, de mégis érthetőleg a szőke Tinka.

„Nem rossz az izlésed,“ — felele Tercsi, a kis barna lidérc, és mindketten olly pajzán szemjátékkal fordultak felénk, hogy szivünk egyetlen zuhanással zsebünkbe esett.

„Már nem hagynak el bennünket.“

„Ha feljönnek utánunk lakásunkra, a második emelet jobb oldalán az első ajtón bátran beléphetnek, és csak mondják öreg ágyunk-

nak, hogy Tercsivel és Tinkával akarnak szólni.“

E szavakat igen nagy jelentőségű kifejezéssel mondá a kis barna, és mindketten egy kétemeletes ház lépcsőin lepkegyorsasággal tűntek el.... Mit csináljunk? Tovább ballagjunk, vagy kövessük őket? .... Eh, ismerkedjünk meg velök, hiszen mulhatlanul szükséges, ha irni akarunk rólok, hogy egy kis ismeretiséget kössünk velök. Tehát csak bátran utánok .... szemesnek a világ, vaknak az alamizsna .... utánok gyorsan.

A második emeleten vagyunk, már most jól vigyázzunk, nehogy az ajtót valamikép eltévesszük .... de attól nem tarthatunk .... egyetlen ajtót látunk jobbra .... tehát előre .... kopogtassunk .... négy vagy öt kis kutya borzasztóan csahol .... ne féljünk a kis cerberusoktól, csak nyissuk be bátran az ajtót.... Beléptünk, a kis kutyák reánk rohannak, egy tenyeres talpas vaskos és öreges asszonyság fölkel a pamlagról, hol kártyavetéssel mulatá magát ...

elénkbe lép .... nagy szemekkel mér bennünket tetőtől talpig .... a kutyákat csitítja, pillanatnyi csönd lesz, és ő kellemetlen orrhangon így szól hozzánk:

„Kit tetszik keresni?“

„Tinka és Teresi kisasszonyokkal szeretnénk szólni.“

Az öreges asszonyság szája mozogni kezd, de szóhoz csak néhány pillanat múlva juthatott.

„Kisasszonyokat!“ .... kérde, és kékült ajkai remegtek.

„Kisasszonyokat!“ .... ismétlé lehetőségig mély hangon, s néhányszor olly hosszú lélekzetet vett, mint a színészek, midőn szerepeiket nem tudják.

Ámde az öreges asszonyság, fájdalom! igen is jól tudá szerepét, s a néma harag megszünése után iszonyu árjával borita el a legválogatottabb kifejezéseknek, miket három szótárból is alig lehetne összeszedni.

„Kisasszonyokat .... illy böcsületes özvegy-

nél .... kisasszonyokat keresni .... gyalázat ....
szégyeljék magokat .... fenyítőházba kellene
az egész mostani ifjuságot csukni .... köszön-
jék, hogy nincsenek cselédeim, mert az abla-
kon dobathán le az urakat .... urakat! ugyan
mikép is vesztegethetem ezen szép címet illy
.... illy ....'

Bocsánat, hogy a többit elhallgatjuk ....
csak annyit mondunk még, hogy mentegetőzé-
sinkre még csak nem is hallgatott; hiában mon-
dottuk neki, hogy legböcsületesb szándékból
kivántunk a két lyánynyal megismerkedni ....
minden hiában volt, még csak szóhoz sem jut-
hattunk, és iszonyu zavarodottságunkban a jó-
ég tudja, mikép jutottunk le ismét a szabad
utcára, s valóban csodák közé tartozik, hogy
nyakunkat nem törtük ki, mert egyszerre há-
rom négy lépcsőn is ugráltunk le, s csak a
kapu előtt birtunk ismét lélekzethez jutni ....
Ármányos varrólyányok! ugyan kijátszották
kiváncsiságunkat .... valljon hová lettek? Ta-
lán csak az ajtót hibáztuk el?

Dehogy, hiszen imé, a szomszéd fűszer-
 árus bolt előtt áll a két kis denevér .... s han-
 gos kacaj közt beszélgetnek a csinos boltse-
 géddel .... ármányos bogarkák! bizonyosan a
 hátulsó lépcsőn futottak le, s jégre vittek ben-
 nünket, hogy tolakodásunktól megszabadul-
 hassanak.

Álljunk csak ide a szövetárus bolt mellé
 ....! talán meghallhatunk néhány szót.

„Azok ugyan megjárták!” — szólt nevet-
 ve a boltsegéd.

„Különben nem szabadulhattunk volna
 tőlök, — jegyzé meg szinte nevetve Tercsi—,
 pedig ezer bajom lett volna barátommal, ha
 boltjából észrevette volna, hogy lépéseinket
 követik.“

Hogy ez minket illet, az iránt legkisebb
 kétségünk sem lehet.

„Ah, az én barátom nem olly török ter-
 mészetű, mert hűségemről meg van győződve
 .... nemde Gusztávom?“ — szóla hizelgve a
 boltsegédhez Tinka.

„Ugy ugy, barátném .... tehát holnap délután három órakor Budára megyünk egy kis rác ürmösre és gesztenyére .... nemde, ebben maradjunk?“

„Mindenesetre.““

„Igen sajnálom, hogy nem mehetünk együtt, de az én barátom holnap egész délután olvasni akar nálam .... hanem a magyar színházban majd találkozhatunk.““

Elég ennyit tudnunk .... holnap mi is Budára megyünk .... most pedig bizvást távozhatunk, mert midőn barátja van a varrólyány-
nak, akkor mások iránt olly barátságatlan szokott lenni, hogy még csak szóba sem áll az emberrel. Mondja aztán még valaki, hogy nincs hűség a világon; álljon ide minden hit-
hideg kételkedő, s meg fog győződhetni arról, hogy még a varrólyányok, az utcák e
szabad gyermekei is hiven ragaszkodnak barátaihoz, kiket ezen szép helyre emelt szivökben a gondviselés, melly még a varrólyányokról sem feledkezik meg.

Most pedig intsünk egyet hatalmas varázsvesszőnkkel, s az éj elrepül, a vasárnap első fele eltűnik, valamennyi toronyóra két negyedet üt háromra, és mi a Duna partján állunk, várva a szép Tinkát és barátját.

Az idő szép, a nap legjobb kedvében mosolyg a két városra, a Dunán csak igen kevés jég uszkál, s a nép csoportosan tódul egyik városból a másikba, a partokat pedig hozzánk hasonlók lepik el, s kedvtelve nézik a tarka tolongást, mellyből gyakran elég mulatságos jelenések fejlenek ki.

A pénzszedők vasárnap délután rendesen szélesb kedvvel bírnak, mint egyébkor, s azért nem is olly kiállhatlanul gorombák, mint rendesen lenni szoktak.

„Megállj, fiú, — rivalg az egyik egy csinos kis barna fiúra, kinek göndör fürtei keleti származásra mutatnak, — fizess.“

„Uram, nincs pénzem,“ — felel a megrettent fiú, és sapkáját egész illedelemmel leveszi.

„Hát lódulj vissza.“

„De én inas vagyok egy timárnál, és mesterem küld Budára.“

„Ismerlek, betyár, és tudom, hogy inas vagy; de azonfölül zsidó is vagy, tehát fizetned kell, mert az utóbbi országgyűlés óta ugyanis nagyon elbízátok magatokat.“

E szók után a fiút mellbe löki öklével a pénzszedő, hogy szavait jobban megérthesse, és több kupakos polgár igen jóízűen kacagja ezen szellemdús elmésséget.

Egy öreges férfi jó, meglehetősen elviselt köpenyben, és egy ezüst öt krajcárrost ad a pénzszedőnek.

„Micsoda ez?“ — kérdi durván a pénzszedő, kinek nagy kedve csucsorodott a zsidó fiú embertelen elutasítása által.

„Öt krajcár, jó pénzben, adjon az ur vissza reá,“ — szól illedelmes szerénységgel az öreg.

„Adjon kend más pénzt,“ — kiált gorombán a kis zsarnok, és földhez veti a pénzt.

„Uram, ez jó pénz, a király pénze, és nincs nálam más.“ E szók után fölveszi a földről a pénzt az öreg, és ismét nyujtja.

„Ne gorombáskodjék kend, hanem lóduljon pokolba, és váltsa föl pénzét valahol, azután ismét eljöhet.“

„De uram, sietnem kell.“

Többet nem szólhatott az öreg, mert a pénzszedő ugy eltaszítá őt, hogy alig bírta magát lábain megtartani, és akarva nem akarva csakugyan el kellett mennie pénzét fölváltni.

„Der Zedlabstrafer is doch a Mordkerl.“

„A fideler Spassvogel!“

Ezt ismét két törzsökös polgár mondá a tehénutcából, és örömében legalább is egy arasznyit hizott.

Ah, de jőnek már embereink .... menjünk hamar a csolnakba, hogy el ne maradjunk tőlök.

„Le kell ülni, — kiált az egyik hajós — mert nem dolgozhatunk .... hej, hallja .... maga, maga .... a kék sapkával .... ülünk le ....

hát maga, az elefántormánnyal mért nem ül .... talán csak gavallérnak akarja magát tartatni .... pedig a szeméből is látom, hogy hat krajcáros borból sem ihatik annyit, hogy pófája megrezesedhetnék tőle .... hát maga, vén anyó, mért nem teszi le vizözön előtti viganóját a deszkára .... talán fél, hogy elpiszkolja ?“

„Ha ha ha ha !“

A gyönyörű tréfák tetszenek.

„Ne légy olly goromba, Hanesz, — kiált, kacagás miatt hasát tartva, a kormányos, — mert ha véletlenül valami éhes ujságíró ácsorog a parton, majd megint kifiguráz bennünket az ujságokban.““

Tele van a csolnak .... indulunk .... mi a tatár .... embereink künn maradtak .... de semmi, majd megvárjuk őket a tulsó parton .... Ah, mit látunk ? A boltsegéd és Tinka csolnakba lépnek .... és Gusztáv finom saloni arc-kifezéssel ezen emlékezetes szót hallatja :

„Auslassen !“

Igen, ezt Gusztáv, a boltsegéd mondá,

és parancsát villámgyorsasággal teljesíték a hajósak, a csolnakot megindítják, középebe egy deszkát tesznek, Tinka reá ül, Gusztáv pedig példás rátartással feszesen áll meg előtte, és cigarójából vakmerő alakokat képező füstöt bocsát a szellő könnyü szárnyaira.

Az öt krajcáros öreges férfi épen akkor akart csolnakba lépni, midőn Gusztáv varázsparancsa megzendült, egyik lába már a csolnakon volt szegénynek, és igen természetes, hogy a hirtelen elindulás következtében a vízbe zuhant, és bezzeg vége hossza nem volt a kacagásnak.... Szegény öreg ember! mint diderge, midőn vizesen haza felé ballagott .... s még csak lefizetett két krajcárját sem kapta vissza.... A kacagást boszankodás követé, mert egy csolnak sem volt a pesti parton, s legalább kétszáz ember várakozott, kik mind Budára iparkodtak; Gusztáv és Tinka pedig egyedül eveztek egy csolnakban Buda felé.... De hiában, a hajóslegények is csak szeretnek élni, s minthogy a hidbérletől nemcsak fizetést nem

kapnak, sőt még inkább ők fizetnek neki az evezhetési jogért, neki, ki minden szegény embertől vámot szed! tehát igen természetes, hogy minden alkalmat megragadnak, melly által jó borra valóhoz vélnek juthatni; az illy „Jaukfuhr“ pedig, mert így nevezik azon esetet, midőn egy vagy két ember külön eveztetit át magát, igen jól szokott jövedelmezni, s patvar vigye azután a várakozó közönséget, melly közt talán orvos is találkozhatik, kire élet halál közt várakozik a szerencsétlen beteg! Mit tesz ez, csak a hajóslegény zsebe teljék .... ember ugyanis elég van a világon!

De nézzük csak, Tinka még szebb ma, mint tegnap vala .... öltözete pompás .... arcán mennyei elégtelenség terül el, s gondolatban ezerszer szorítja keblére Gusztávját, ki olly ünnepélyes kitüntetéssel viszi őt Budára .... őt, az egyszerű varrólyányt! .... s lelkében meg van most arról győződve, hogy a hajóslegények legalább is grófnőnek hiszik őt .... de hol is az egész ismert világban azon grófnő, kivel

Tinka e pillanatban, boldogsága teljes érzetében, cserélni kívánna?

Parthoz érünk .... Gusztáv két ezüst huszast csörögtet jó magasról a hajóslegény hólyagos markába, és a hajóslegény megbillenti kalapját! Hallatlan és mégis igaz! a hajóslegény megbillentette kalapját, talán először ezen esztendőben, ... és ki előtt? Gusztáv és Tinka előtt! S Tinka szíve majd kiugrott örömeiben, mert keble szűk lett ennyi kimondhatlan boldogság elfogadására, pedig egyébiránt vajmi tág kebellemel és szívvel szoktak megáldatva lenni a szép varróányok!

Gusztáv karját nyújtja, Tinka szerelemtől remegve szorítja azt kebléhez és partra lépnek .... egyszerre tiz bérkocsis emelint meg kalapját .... mert hiszik, hogy az, ki „Jaukfuhrral“ jött, nem mehet gyalog .... minden szem a szerelmesekre tekint .... legalább ők azt hiszik .... Gusztáv példátlan közönöséggel a legfényesb üveges hintóhoz lép .... bele emeli Tinkát .... Tinka szemeiben édes kéj könyei

csillognak .... és a boldogok tova robognak ....
mintha csak üveges hintóba teremtette volna
őket az ur isten.

Eltűntek .... nem érhetjük el őket .... mert
a magyar író csak gyalog „szeret“ járni.

Menjünk tehát a magyar színházba, int-
sünk ismét egyet varázsvesszőnkkel, és heted-
felet üt az óra .... a két varrólyány zártszéken
ül két barátjával .... kár, mert a magyar író
csak állani „szeret“ a színházban .... szavaikat
tehát nem hallhatjuk .... a cukrászlegény e
szókat intézi hozzájok:

„Parancsolnak nagyságtok?“

Igen, nagyságtok! és ezt barátaiknak kö-
szönhették a varrólyányok, kik annyit áldoz-
nak érettök .... de ugyancsak a szó teljes ér-
telmében el is olvadtak forró szerelmök tü-
zétől!

Griseldist játszák! s Tinka és Tercsi lel-
kesülve és könyükben uszva erősíték tüzes
szemeikkel, hogy Griseldis szenvedéseit ők is
örömmel állanak ki barátaikért. Mégis csak

jó darab ez a Griseldis .... isten tudja, hány varrólyányt ríkatott már meg!

Az előadásnak vége .... embereink bérkocsiba ülnek, mert hóval vegyes eső szakad .... mi a bakra állunk .... a kocsi egy kétemeletes ház, előtt megáll .... a szerelmesek kiszállnak. Tinka fölnyitja a kaput, mert a varrólyányok olly házakban szeretnek lakni, hol minden lakos kapukulcsot kap .... mind a négyen belépnek .... a kaput becsukják .... a kocsi elrobog .... jó éjszakát szép varrólyányok! .... ha barátaitok elpártolnak tőletek .... mi legnagyobb örömmel pótoljuk ki helyöket.

jo határ ez a Grisebia ... isen tudja, hogy

varolyánát keltetőt más megfog...

Az előadásnak vége ...; emberségk példái

caiba illeik, mert hűvel végves end szakos...

mű a labas állunk ... a kocszi egy kétemelsten

hix előt megáll ... a szerelmeseik kizárlanak

Tízbe télyüjtő a kaput, mert a varolyánjok

olgy békában keretnek lakal, bol minden

lakos kanyakulcsot kap ... mind a négyen péld-

nek ... a kaput becsukják ... a hűrsi elrohog ...

jö-ejszakát szép varolyánjok! ... ha dárk-

tanok elpártolnak tőletek ... mi legmagyobb

örömmel pótoljuk ki helyüket.

...

...

...

...

...

...

...

...

SAVANT UR SZENVEDÉSEI.

SZAVANTUR
S Z E N A E D E S E I

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Magamról kell előbb néhány szót elmondanom, s csak azok után foghatok emberi erőt meghaladó bokros szenvedéseimhez, és illetőleg azoknak hűséges elmondásához.

Én böcsületes uszkar vagyok, s már első ifjuságomban rendkívüli tanulékonyságot mutattam, mi egyébiránt az uszkaroknál, vagyis magyarul pudliknál, különben sem igen szokott a ritkaságok közé tartozni. Alig valék mintegy ökölnyi fickó, s kavicsot és botot már is el tudtam hozni, ha előmbe dobattak; a legszébb falat hust sem érintém, mihelyt azt mondák, hogy zsidótól van; ellenben a száraz kenyérhéjat is mohón ragadám meg, ha azt mondák, hogy szép kisasszony adta; ha kérdeztek: mikép beszél a kutya? azonnal ugat-

tam; szóval, annyi tudományt egyesíték magamban, hogy jutalmul a főnebbi névvel tiszteltettem meg, melly magyarul savanyuhoz közelit ugyan, de franciául tudóst jelent, mi-ből én azt következtetém, hogy a tudósnek gyakran igen savanyu sorsa van. Rajtam legalább ugyancsak teljesült ezen következtetésem!

A magyar állatok gyűlésén én is jelen valék, s engem leginkább azon szép eszme ragadott meg, hogy az állatok is iparkodjanak játékszíni előadásokban működni. Eleinte azt gondolám, hogy magam is a játszók sorába állok, mivel érzékeny apai szerepek és jó barátok eljátszására igen nagy hajlamot véltem magamban érezni, de farkas és róka urak, kik zsenge intézetünknél titoknoki és rendezői hivatalt viseltek, csakhamar leverték ezen syándékomról, mondván, hogy sép tudományomat ne vigyem a deszkákra, hol affélére teljességgel nincs szükség; s ebben csakugyan igazságuk volt, ha e tekintetben társaik is hasonlítottak hozzájuk.

Azonban, a játékszín mégis folyvást anyyira furta fejemet, hogy teljességgel nem bírtam róla egészen lemondani, és így hosszas tünődés után végre arra határozám magamat, hogy a rögzös drámairói pályára lépek.

Vidor levén természetem, igen könnyen képzelhetni, hogy vigjátékok írására határozám magamat. Föltevém magamban, hogy az állatvilág minden balgaságát kiméletlenül főgom ostorozni, mert én meg vagyok arról győződve, hogy hol az okoknak egész halmaza sem használ, ott gyakran javulást szokott szülni a nevetségessé tétel hatalmas fegyvere.

Tollat ragadék tehát első lábamba, és íráshoz fogtam. Eleinte kissé nehezen ment ugyan a munka, de miután az ikervárosi színhörökben néhányszor megfordultam, csakhamar annyi tapasztalást sikerült magamnak gyűjtenem, hogy néhány nap alatt vigjátékom tökéletesen elkészült. A tisztelet, mellyel a szives olvasók iránt ismeretlen létemre is vieltetem, olly nagy, hogy vigjátékom fölölva-

sása által nem kívánok terhőkre lenni. Ki valaha csak három sornyi rejtetszót irt is, bizonyosan méltányolja ezen roppant önmegettagadásomat. De egy pár alapvonást mégis kell belőle közlenem, hogy tapasztalt szenvedéseim igazságtalanságát világosabban tüntethessem ki.

Tudván, hogy napjainkban ugy szólván kizárólag csak politikai kérdések és viszonyok tetszenek, mivel rendesen azt szoktuk leginkább bámulni és magasztalni, a mit teljességgel nem értünk, némi politikai szint törekvén adni vigjátékomnak. Mindenek előtt ugy intézém a mesét, hogy a gyöngébb állatok maradjanak győztesek, mivel ezek száma nagyobb, s egyszersmind jobbadán tudatlanabb; e szerint tehát nagy tetszést reménylheték, mert ha a gyöngeségnek hizelgünk, akkor mindig hatalmas pártfogásra számolhatunk. Hogy magát az oroszlánt és sast sem kimélém, az igen természetes, mert hiszen még az emberek is szeretnek zsebökben figét mutatni a

hatalmasoknak. Egyébiránt a főszemély vigjátékomban — orvos vala. Csodálkozik a szíves olvasó, és sajnálkozik, hogy már az állatok közt is vannak orvosok? Nem tehetünk róla, de csakugyan úgy van! Emlékezni fognak talán nagyságtok azon mesére, mellyben a gólya csontot huz ki a farkas torkából, s életét ez által megmenti; azon történet óta mi állatok a gólyát mindig orvosnak nevezzük, ámbár a farkas életének megmentése által különben nem igen nagy érdemet szerze magának.

Az én gólyám igen derék gólya volt a maga nemében, s tökéletesen arszlánilag viselé magát, miután téli utazásiból visszatért. Az állatgyűlés következtében mindazáltal olly mélyen merült a szövevényes politikába, hogy betegeit elhanyagolá. Ez idő óta ritkábban volt ugyan gyászra okunk, de én ezen politikai szenvedélyt igen nevetséges jelenetekre tudám használni, mert ugyan mikép tudna a politika ezerfejű sárkányával megküzdeni az,

ki még csak a sápadt arcu halált sem bírja legyőzni!

A gólya tehát mindig lóvá tétetett, vagy is mindig kijátszatott a róka, farkas, macska és egér által, mellyek a mi állatvilági politikánkban rendesen nagy szerepet szoktak játszani. Végre a gólya átlátja, hogy nincs ereje azon körben mozogni, mellybe olly vakmerően veté magát, érzékenyen elbúcsuzik, és ismét fölül a kéménytetőre, honnan politikai kirándulását tevé.

A tartalom ezen rövid vázlatából mindenki átlátni méltóztatik, hogy vigjátékom érdektelen volt ugyan, de annál unalmasabb, s épen ez az, mi azt jelessé tevé; mert én nagy tudósoktól hallám a színkörben, hogy élénkséget s változatos cselekvényt minden áron kerülni kell a színművekben, minthogy csak az valódilag szép, a mi mindennapias fölfogás szerint rut.—

Tisztára leirt darabommal, vagyis színművemmel, s tulajdonkép vigjátékommal te-

hát mindenek előtt farkas urhoz menék. Ő engem igen nyájasan fogadott, s első lábamat legnagyobb barátsággal szoritá meg; azután pedig kedélyesen mosolyogva így szóla hozzám:

„Miben lehetek önnek szolgálatára.“

„Én a színműírás röögös pályájára léptem, s elsőszülöttemmel zsenge intézetünknek ohajtók némi kis szolgálatot tenni.“

„Vig, vagy szomoru?“

„Vig.“

„Talán épen bohózat?“

„Nem.“

„Annál jobb. A bohózatokat nem szeretjük.“

„Tehát reménylhetem vigjátékom előadátását?“

„Méltóztassék igazgató urhoz vinni, ő majd meg fogja a darabot vizsgáltatni, és azután tüstént szinpadra hozandjuk.“

Farkas ur fölállott, s így távoztam, és legott az igazgatónál kopogtattam be.

Az elfogadás igen nyájas volt, a köz-
tünk támadt párbeszéd pedig így hangzott:
„Eredeti vigjátékkal bátorodom alkal-
matlankodni.“

„Talán épen bohózat?“

„Nem.“

„Igen kár, mert csak a bohózatnak van
közönsége.“

„Sajnálom, de már nem tehetek róla.“

„Nevezze ön bohózatnak, s azonnal se-
gitve van a bajon.“

„Ám legyen; arra is kész vagyok, csak
hogy színpadon láthassam ezen első elmemű-
vemet.“

„Méltóztassék tehát rendező urhoz vinni
a darabot, ő majd átnézi, és jelentést fog
róla tenni. Alázatos szolgálja!“

„Ajánlom magamat!“ —

Innen tehát azonnal róka urhoz sieték,
reménylven, hogy most már minden bajon
végkép átestem. —

Róka ur kényelmesen heverészett, s leg-

nagyobb szivességgel fogadott el. Annyi bók-
kal s üdvözlettel halmozott el, hogy alig le-
hete szóhoz jutnom. Végre azonban mégis si-
került kivánságomat előadnom, mire róka ur
illyeténképen nyilatkozott:

„Bohózat? Hm, hm! Mért nem irt ön
inkább szomorujátékokat?”

„Megvallom, hogy csak vigra érzek ma-
gamban hajlamot s némi kis tehetséget.”

„Valóban kár; közönségünk csak a szo-
morujátékokat szereti.”

„Igazgató ur a bohózatok mellett nyilat-
kozott.”

„Oh, mi többnyire ellenkező véleményen
szoktunk lenni; de végre azután mégis vagy
ő enged nekem, vagy én nem engedek neki,
s így minden rendén van.”

„Szabad tehát kérdezniem, hogy tulaj-
donkép mit reménylhetek darabomra nézve?”

„Méltóztassék két hét múlva szerencsé-
síteni látogatásával, addig alkalmasint zsugor-

gatok annyi időt, hogy vagy elolvasom, vagy elolvastatom ön darabját.—

Ez ellen nem volt mit szólanom, hanem csakugyan távoznom kelle. Milly kínok közt töltém el a két hetet, azt csak az képzelheti, ki már maga is hasonló esetben volt. Milly rákmódra haladt a nap, s milly fanyarnak izlett számban minden falatka étel! Becsületesre mondom, menyasszonyra hat hétig is könnyebb várakozni, mint első színdarabunk elfogadtatásának kimondására. —

De, valamint minden e világon, ugy az említett keserves két hét is elmúlt, s én dobogó kebellemel léptem róka ur elébe, ki épen ugrásban gyakorlá magát, hihetőleg azért, hogy soha ne kényszerüljön, mesebeli ősenek példáját követve, e siralmas szókra fakadni:

„Savanyu a szőlő!” —

Beléptemkor szórakozottan tekintte rám róka ur, és hideg udvariassággal szóla:

„Kihez van szerencsém?”

Én természetesen elbámultam valamenny-

nyire, hogy vonásaim olly hamar tűntek el emlékezete táblájáról, s kissé bizonytalan kifejezésű hangon ezt válaszolám:

„Én Savant vagyok.“

„E név, valamint a fogalom is, mellyet kifejez, előttem egészen ismeretlen.“

Szörnyűség, gondolám magamban, az én nevem ismeretlen, pedig már egy vigjátékot irtam! Irói dicsvágyam halálos dőfést kapott, s alig tudám e néhány szót elhebegni:

„Két hét előtt vigjátékot valék bátor benyújtani, vagyis bohózatot, és uraságod engem mára sziveskedett bízgatni, hogy az előadásra nézve —“

„Ah, bocsánat, emlékszem már — a sok dolog — tömérdek baj miatt — ah, valóban engedelmet kell kérnem — még nem olvashatám el, s kénytelen vagyok ujabb három hetet kikérni.“

Szánjatok, tisztelt olvasók, nekem ezen uj határidőben is meg kelle egyeznem; szánjatok, mondom, mert az égető türelmetlen-

ség úgy elsoványíta, mintha legveszélyesebb betegségen láboltam volna keresztül. —

Róka ur ezuttal már nyájasan fogadott ugyan, de igen furcsa ajánlattal lepett meg, melly körülbelől így hangzott:

„Uram, ön vigjátéka, vagy bohózata nagyon szembeszökőleg viseli ugyan magán a kezdőség bélyegét, de ha kissé törölget ön belőle, s itt ott némelly változtatásokat teend rajta, és szomorujátékká alakítja, úgy rögtön betanultatjuk.“

„Uram, ez lehetlen! — kiálték nagy fölindulással; — bohózatot szomorujátékká alakítani — ez hallatlan!“

„És ugyan miért? Bizonyos nagy tudós azt mondá, hogy a fönséges és nevetséges közt csak egy lépés van. E szerint a bohózat is csak egy lépésre áll a szomorujátéktól. Ez világos.“

Csodálkozásom keblembe fojtá a választ, és róka ur nagy büszkén így folytató szavait:

„Törölje ön ki az elmésségeket, ölessen meg egy pár játszót s kész a szomorujáték.”

„De mikép tehetem ezt?”

„Gyermekség! Hiszen a gólya politikai szerepet játszik ön színművében; a szomorú anyag tehát már magában kész, s ha valami választást szövend ön bele, ugy a vérontás is azonnal kész.”

„S máskép nemreménylhetem, hogy —?”

„Csak ezen egy föltét alatt juttathatom színpadra a darabot.”

„Én tehát kész vagyok a kivánt változtatást megtenni.”

„Ajánlom magamat!”

S én mentem, és szememet sem hunytam be, csakhogy minél előbb színpadra juttathassam elsőszülöttemet. Pedig, oh, milly keserves munka volt az! Legalább száz talpraesett elmésség volt a darabban, s most valamennyit ki kelle törlenem. E fájdalom óriási volt. De a ki célhoz akar jutni, annak használnia kell az eszközöket, és én valamennyit

— kitörlém! Gólyám csak ostobácska volt, hogy könnyen meglehesen őt csalni, s ez által vig és nevetséges jeleneteket összeállítani; most azonban becsületessé változtatám őt, hogy az ellene forralt ármányok terhe alatt mulhatlanul össze kelljen roskadnia, s a darab szomoruvá váljék. —

Én csakhamar keresztül esém a változtatási nagy munkán, és ismét fölkeresém róka urat.

„Ah, ön már kész munkájával?”

„Igen, s reménylem, hogy most már—“

„Oh, semmi akadály többé; két hét alatt bizonyosan átolvasom, és—“

„Hiszen már méltóztatott —“

„Igen, de most még egyszer át kell olvasnom, hogy színpadszerűen történtek é a változtatások. Tehát két hét múlva szerencsém lesz a végső határozatot kimondanom.“

Búsan s leveretve távoztam, és azt hívém, hogy ezen újabb két hetet nem fogom túlélni. Azonban, annyi gyakorlatom volt már

a türésben, hogy ezen új bajon is szerencsésen átestem.

A kitűzött órában pontosan megjelentem róka urnál, de legnagyobb megütközésemre azon leverő hirt hallám, hogy róka urat hivatalából elmozdíták, mivel ismert természetét egyáltalában nem bírta megtagadni. Darabom vele együtt nyom nélkül eltűnt. Ujra leírást azután, s az új róka urhoz vivém, minthogy a rendezői hivatalt ismét a róka faj egyik tagja nyerte el. Ez is olyan volt mint a másik, s a szükséges elolvasásra szinte két hetet kivánt. És csodálatos! annyira megszóka már az efféle boszantást, hogy miatta többé már neheztelni sem tudtam. Darabom ez új birálaton is szerencsésen átesett, s róka ur néhány dicsérő nyilatkozat után így szóla:

„Uram, én hatást reménylek e szomorujátéktól, de szeretném, ha egy pár dalt készítené ön hozzá, mert napjainkban az afféle kis dalocskákat nagyon szereti a közönség.“

„Azt ugyan megtehetném, de azután majd bohózatnak nevezné szomorujátékomat valamely bíráló.“

„Ah, mit gondol ön, nem képzelhetek olly szegény fogalmu bírálót, ki bohózatnak birna valamely színművet nevezni, azért, mivel egy két dalocska fordul benne elő.“

„Ám legyen, ezen kívánatot is kész vagyok teljesíteni.“

„Mihelyt kész leend ön, azonnal tanultatni fogom a darabot.“

Hah, milly vigasztalólag hangzott ezen ígélet! Kevés óra alatt elkészítém a dalokat, s azon vigasztalást nyerém róka urtól, hogy két hét mulva olvasópróba leend, mellyen nekem is szabad lesz megjelennem.

Eddig bánat és boszuság miatt nem volt nyugalmam, most pedig az öröm háborgatá napjaimat. Azt hívé, hogy egymáshoz vannak kötözve a napok, olly lassan követék egymást. Gazdám nem tudá elgondolni, mi bajom lehet; nem ettem, nem aludtam, s

mindig legnagyobb nyugtalansággal függesz-
tém szemeimet a napra, melly olly kimond-
hatlanul lomhán folytatá pályáját.

Kimagyarázhatlan érzelmekkel sieték az
olvasópróba színhelyére. Az egész társaság
jelen volt már, s az olvasást megkezdek.
Azonban, már a címnek meghallása is nagy
zajt okozott, s minden oldalról következő
megjegyzések hangzottak:

„Milly hosszú cím!”

„Hiszen a darab egész tartalmát magában
foglalja.”

„Az egész mesét ki lehet belőle találni.”

„Meg kell rövidíteni.”

„Egészen meg kell változtatni.”

„A jó cím igen sokat határoz el.”

„Mindent.”

Darabom címét tehát meg kelle változ-
tatnom. Most a személyeket olvasák, s nem
csekély rémülésemre hallám, hogy a golya
szerepét medve urnak adá a rendezőség. —

„Uraim, — szólék nagy megindulással,

— hová gondolnak? Gólya ur szerepét csak valódi gólya játszhatja.’

„Hibásan vélekedik ön, — felele kissé begyesen róka ur, — hiszen az emberek sem követik színpadaikon azon törvényt, hogy például az orvos szerepét csak valódi orvos által játszassák el.“

„Igen, de gondolják meg, mikép fogja a testes és izmos medve ur a karcsu gólyát személyesíthetni? Hiszen ez képtelenség.“

„Már ez a mi gondunk, s meg fog ön bocsátani, tisztelt uram, hogy nyíltan kimondjuk, mikép önnek nincs is joga e tekintetben észrevételeket tenni.“

Ez ellen természetesen nem volt mit szólnom; egyet sohajtéék tehát, s az olvasást többé nem háborgatám. Vége levén az ötödik felvonásnak, ismét megzudultak az észrevételek:

„Az első felvonás nagyon hosszú.“

„A második rendkívül rövid.“

„A harmadik és negyedik közt nincs összefüggés.”

„Az ötödik nem elégíti ki a várakozást.”

„A jellemeik nem ujjak.”

„A bonyolodás igen egyszerű.”

„A csomó homályosan oldatik föl.”

„Tulajdonképp csak minden készülék nélkül ketté vágatik.”

„Párbeszédei hosszusak.”

„Egy jelenés sem végződik zajosan.”

„Nekem csak egyszer lehet benne öltözködnem.”

„Nekem fekete ruhában kellene föllépniem, pedig az nem áll jól arcszinemhez.”

„Az én szerepem igen csekély.”

„Az enyim rendkívül nagy.”

Legalább fél óráig kelle még illy hizelgéseket hallgatnom; homlokomról szinte szakadt a verejték, s érzém, hogy ájulás kezd környékezni. Nagy erőködés után végre a szöveget rebegém:

„Darabom tehát nem fog eljátszatni?”

„Igy teljességgel nem adhatjuk, — viszontá vállvonitva róka ur, — mert a mihez kedvünk nincs, az rendesen meg szokott bukni.“

„Pedig ön már olvasta, és akkor egészen máskép nyilatkozott!“

„Mert akkor még nem tudám társaim véleményét.“

„Pedig mennyit fárasztottak már önök!“

„Hiszen könnyen megteheti uraságod a kívánt változtatásokat.“

„E szerint egészen át kellene dolgoznom.“

„Bizza ön rám, én gyakorlott vagyok az effélékben, s ha még társaim is változtatnak szerepeikben némelly apróságokat, úgy egy pár nap alatt minden kész lesz, s ön bizonyosan megelégszik velünk.“

Kétségbeesve távozám, azon szilárd határozattal, hogy színművemre többé nem is gondolok, s az irói dicsőségről örökre lemondok. Ámde a kinek üstökét egyszer megragadá e rém, az többé soha nem szabadulhat

ki körmei közől. Ezen alapigazságot én is tapasztalni kényszerültem magamon, mert midőn az előadás napja megjelent, a főpróbára csakugyan ismét elballagtam.

Dobogó kebellemmel figyeltem a próbára; az első felvonás elmúlt, s én nem ismerém meg művemet.

Talán mást próbálnak, gondolám magamban, s egész tisztelettel e szókat intézém róka urhoz:

„Bocsánatot kérek, talán ismét elhalaszták darabom előadását?”

Róka ur csodálkozva tekintte rám, s szárazon így válaszolt:

„Nem.”

„De most mást próbálnak uraságtok?”

„Nem.”

„Ez tehát az én szomorujátékom?”

„Igen.”

„Furcsa!”

„Miért?”

„Én nem ismertem meg.”

„Vagy úgy! Néhány apró módosítást tettünk rajta, hogy hatása lehessen a színpadon.“

„Nekem ezen módosítások igen nagyoknak látszanak.“

„Csak épen annyit tettünk, a mi mellőzhetlenül szükséges volt.“

De mégis —

„Kérem, kezdenünk kell a második felvonást.“

És ők elkezdék a második felvonást, s az egész darabot egymásután lemorzsolák. Néhányszor megkísértém ugyan még az ellenmondást, de hiában; előterjesztésemre nem hallgattak, s végre magam is szinte hinni kezdém már, hogy mindennek csakugyan így kell lenni, és nem máskép. —

Leirjam é szenvedéseimet, miken az előadásig átmentem? Csak néhány szóval fogom érinteni. Ismerőseim elől kitértem, nehogy darabom iránt kérdezősködjének; de az ismeretlen háziállatokat is kerülém, mert fél-

tem, hogy megismerik bennem az új szomorujáték íróját. A legparányibb felhő is megremegtetett, mert félttem, hogy eső lesz, s darabomnak nem lesznek nézői. De a szép időtől is félttem, mert ez is ellensége a játékszíni előadásnak. Eledelem keserűnek ízlett, az italt alig birám összeszorult torkomon lekényszeríteni; a nap sugáraiban fáztam, árnyékban pedig izzadtam. Szemeim előtt sárga karikák forogtak, fejem szédült, lábaim inogtak, s eszméletem tünedezni kezdte, midőn a függönyt fölhuzák, és gólya ur színpadra lépett. Nézők nagy számmal voltak jelen, s hangosan nevettek, midőn medve urat a gólya szerepében megpillanták; pedig nem jó jel ám az, midőn szomorujátékban kacagni kezd a közönség! —

Egy az előadók közül, macska asszony-ság, végre is annyira kicsinylé szerepét, hogy előadás előtt rögtön elutazott, s így szerepét más kényszerült elvállalni. —

De rövidre kell előadásomat szabnom,

mert a visszaemlékezés még most is sajgó fájdalmakat ébreszt keblemben.

Darabom tökéletesen megbukott, s az összesereglett nézők zajosan fejezik ki elégtelenségöket. Szerettem volna elsülyedni, de fájdalom! a föld nem akart előttem megnyilni, s nekem életben kelle maradnom.

Boldog emberek, ti nem vagytok illy méltatlanságnak kitétetve! Köztetek méltányosak a művészek, s karöltve és legszebb egyetértéssel haladnak az iróval a kitűzött szép cél felé. Ők az ármánynak legkisebb árnyékát is gondosan kerülik, mert tudják, hogy az minden szépnek és jónak sirt szokott ásni. Ők a részrehajlást s önkényt legnagyobb gondossággal kerülik, mert tudják, hogy ezeknek mérges lehellete a legszebb törekvést és tehetséget is megbénítja. Boldog emberek, irigylem sorsotokat!

Szörnyü szerencsétlenségemben csak azon egy körülmény vigasztal némileg, hogy barátim és pályatársaim még most is nyájas

indulatot mutatnak irántam, míg szerencsés
siker esetében bizonyosan eltávolította volna
őket tőlem az irigység. — Boldog emberek!
köztetek a jó barát s pályatárs szerencséje
közös örömet szül, nálunk pedig csak irigy-
séget okoz! —

CSALÁDI ÜNNEP.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CSALÁDI ÜZLET.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ti boldogtalan halandók, kik elhagyatva, család nélkül elitek rideg, nyomoru napjaitokat, olvassátok e sorokat, és siessetek családot szerezni magatoknak, mig végkép nem késtek el, mert csak számos tagból álló család boldogító körében élvezhetni valódilag az életnek üdvös örömeit. Erőnk szerfölött gyöngé ugyan arra, hogy a családi élet minden kellemes oldalát szemeitek elébe varázsoljuk; de reményljük mégis, hogy legalább egy napot sikerülend hiven leirnunk, a végtelen boldogság e roppant tömkelegéből. Előadásunk minden toldás vagy kihagyás nélkül, mindenben hiven fog a történtekhez ragaszkodni, miket részint pesti barátink egyikétől hallottunk, ki maga is legnagyobb mértékben élvezi az illy családi örömeiket. —

Minden családban sok az ünnep, midőn a gyermeknek első fogacskája láthatóvá lesz, midőn először mosolyog, először dadogja szüleinek nevét, s az első poharat töri össze, ezek mind megannyi családi ünnepecskék; hát még midőn a kis fiu az első nadrágban jelenik meg apja előtt, midőn először jó ha-za nagy fáradtan az iskolából, s elly fontos ábrázattal nézi le kisebb testvéreit, mintha legalább is hét hazai és külföldi tudós társaságnak lett volna tagjává; szóval, bölcsőtől egészen a sírig egymást váltják a családi ünnepek, s könnyen feledtetik még azon baleseteket is, mellyek néha a családi örömeket megzavarják.

De nem lehet szándékunk egyenként végig vezetni szives olvasóinkat a számtalan családi ünnepen, mellyek már e földön is éreztetik velünk az örök boldogság leirhatlan örömeit, mert száz meg száz íves könyveket kellene beirnunk, s még akkor sem merithetnők ki egészen ezen elapadhatlan forrást; azért

tehát a sok közül csak egyet szemelünk ki, s nagy szerencsénknek tartandjuk, ha csak megközelítőleg sikerülend is azt lerajzolnunk. Meg kell egyébiránt itt még jegyzenünk, hogy képünket az ugynevezett középrendből kölcsönözzük, melly nem költ ugyan lovakra és kopókra sok ezreket, de szenvedő embertársának néha néha bir egy pár forintocskát nyújtani; melly nem hegyeskedik bársonban és aranyban, de nem is igen fél a csődülettől; melly nem kénytelen sárban és piszokban fetrengeni, de ezer forintos szőnyegeket sem ront lábaival; melly nem nézi le nagyralátó megvetéssel embertársát, de nem is kénytelen anyyira feledni emberi méltóságát, hogy okatlan állattá aljasuljon azok előtt, kik bőségükből másoknak is osztogathatnak néhány morzsácskát. Ezen boldog középrendből rajzolandjuk tehát képecskénket, mert ez az, mellyben legtöbb kedélyességet találhatni, s egyszersmind hajlandóságot az élet minden természetes örömét megragadni.

Miután ezt meghatároztuk, csak az van még hátra, hogy szerencsés választást tehesünk a számtalan családi ünnep közt. Ugy hisszük, hogy a családapának névnapja az, melly rendesen legnagyobb mozgásba szokta az egész házat hozni, s mivel Magyarországnak alkalmasint legtöbb József és István található, tehát tegyük föl, hogy Istvánnak nevezik azon boldog családapát, kinek névnapi kéjeit ezenel hiven fogjuk lerajzolni. —

István fejével keresé élelmét, tehát alkalmasint ügyvéd, orvos, író vagy más efféle, s szorgalma által olly állapotba jutott, hogy családja szerény kívánatait mindenkor teljesítheté, a nélkül hogy epeosztó gondokkal kellett volna küzdenie, ha néha néha kissé mélyebben talált is erszényébe markolni. Egyébiránt mintegy negyven éves, és fejtől talpig böcsületes ember volt, és azon férfiak egyike, kik a lőport soha nem találták volna föl, de azért mégis meglehetősen tudják, hogy hány hét a világ. Rózával már tizennyolc év óta

legboldogabb házasságban élt, s víg ebédek után gyakran mondá, hogy ezer meg ezer szép hölgy közül most is újra csak Rózáját fogná nőül választani, és mi örömet hiszszük e csaknem mesés állítását, mert házasságukat valóban rendkívül boldognak mondhatni, miután olly hosszú idő alatt még csak egyszer sem kezdtek egymás ellen válópört, s Róza összesen csak háromszor ment vissza szüleihez, de mindannyiszor ismét visszatért férjéhez. E kitünőleg boldog házasságot dúsan áldá meg az isten; Árpád, Jenő, Guido, Bendeguz, Matild, Izabella és Aranka valódi örömkre váltak szerető szüleiknek. Matild, a legidősb, tizenhat, Bendeguz, a legfiatalabb pedig négy éves vala; a többi azután orgona-síp gyanánt követé egymást, s mindegyik olly sok kitünő jelességgel volt megáldatva, hogy a maga nemében mindegyiket valóságos csodagyermeknek leheté mondani, mikép azt a gyöngéd érzelmű Rózától mindenki és minden nap hallhatá. —

Szent István napja közelíte, és az említett boldog családban sajátyszerű titkos forradalom mozgalmait leheté észrevenni. Róza többnyire édesen mosolyga, s gyakran tanácskozott a házi tanítóval, ki a pesti jurátusok közt, a pénzügyet kivevén, melly nála nem mindig állott legjobb lábon, mindenben ritkítá párját. A gyermekek igen fontos ábrázatot mutatának, s atyjok iránt némi tartózkodással látszottak viseltetni, mig anyjok ellenében annál nagyobb fesztelenséget tüntettek ki, minthogy a házi fenyték István napja felé nagyon meg szokott lágyulni. Sőt még a cselédség is, melly egyetlen szolgáló által képviseltetek, ki mások előtt mindig szakácsnének, s néha föl váltva szobalyánynak is cimeztetett, rendkivüli munkásságot kezde kifejteni. A lótás futásnak vége hossza nem volt, szegény szolgáló alig birta a súlyos kosarakat haza cipelni, de mégis megmaradt jó kedvében, mert hiszen az urnak névnapja megérdemlé a rendkivüli fáradozást, főkép, miután

évenként ugy is csak egyszer szokott előfordulni. Edények és szobák megsuroltattak, s a mozsár reggeltől estig hatalmasul csengett, a gyermekek pedig csak amugy ímmel ámmal láttak asztalnál az ételhez, mert hiszen annyi pákosztoskodni való volt a háznál, hogy akár bizony a ránézéssel is jól lakhatott volna az ember. E közben a családapa csak ritkán tartózkodék honn, mert tapasztalásból tudá, hogy mind e különböző mozgalmak egyedül az ő megtiszteltetésére történnek, s azért nem akará e kedves készülöket háborgatni. —

Igy végre beállott az előeste, s mindnyájan jókor nyugalomra szállottak, hogy erősülten kelhessenek föl másnap hajnalban a nagy nap ünnepélyesítésére. Csak az apróbb gyermekekkel volt egy kis baj, kiknek visítását teljességgel nem mondhatjuk szerfölött kedélyesnek, mellyet hangoztattak, midőn gondos anyjok fejöket egymásután meglúgozá, hogy annál nagyobb díszére válhassanak a holnapi nagy napnak. Ezen kissé botrányos

műtétel után azonban csakhamar mély csönd lett, melyet csak néha szakita meg a gyermekek örömteljes fölsikoltása, kik már álmokban is élvezék István napjának édes gyönyöreit. —

Nos, agglegények és agg szüzek, mit szóltok e készületekhez? Még sem sajnáljátok, hogy ennyi gyönyör helyett csupán kutyátok ásításának, vagy macskátok dudálásinak hallgatására vagytok kárhozthatva? Vagy azt hiszitek, hogy kincshalmok gyűjtése fölérhet a gyermek egyetlen örömmosolyával? Szegény balgák, olvassátok figyelemmel e sorokat, és térjete meg, ha még végkép nem késtetek el! —

Róza nyitva hagyá este az egyik ablakablakot, hogy jókor fölébredhessen; s valóban, reggeli négy órakor már csöndesen kikelt ágyából, és lábújhegyen a mellékszobába távozott. —

István azonnal fölébredett ugyan, de nem akará készületeiben a szerető nőt hábor-

gatni, s azért szemeit hunyva tartá. Hogy az álom nem nyomá el többé, azt épen nem csodálhatni, mert a mellékszobából azonnal félig elfojtott zsibongás lőn hallható, mi közben körül belől efféle megszólítások is hangzottak:

„Matild, hol a fejkötőm?”

„Itt van.”

„Bendegúz, ne ülj le, majd összegyűrőd fehér nadrágodat.”

„Anyám, Guido még sem tudja versét.”

„Hol az instruktor?”

„Még nem kelt föl.”

„Kopogtassatok ajtaján; ki kell még egyszer a fiukat hallgatnia. Aranka, ne ásíts olly hangosan.”

„„Igen, anyám.””

„Matild, fésüld meg hamar Jenőt.”

„Tüstént.”

„Hol a koszoru?”

„Itt, a tányéron.”

„Izabella, rázd le róla a vizet.”

Igy ment ez folyvást, néha egyes nyekenés által megszakasztva, mit a gyermekek fölvaltva hallattak, midőn egymást tévedésből vagy a rendkívüli öröm miatt oldalba döfölgették.

István fölült ágyában, s kimondhatlan kéjes apai érzettel hallá e gyöngéd előkészületeket; szemeibe érzékeny öröm könnyűi toltak, s meg vagyunk győződve, hogy e pillanatban leggyülöltebb ellenségének is kész lett volna megbocsátani. Irigylésre méltó István! lesz é elég erőd férfias illedelemmel kiállani e nagy nap érzékeny örömeit?

Mintegy öt óra tájban visszatérni hallá Rózáját. Azonnal lefekvék tehát, szemeit behunyá, ajkait félig megnyitá, s azon kellemes hangokat kezdé hallatni, mellyek hortyogás, pipázás és szuszogás közt középhelyet szoktak elfoglalni, s mikre szegény magyar nyelvünk még nem birta fölatalálni az illő kifejezést. Kezeit nyitva tartá a paplanon, azon célból, hogy neje beléjük illeszthesse adomá-

nyát, mikkel őt netalán meglepni szándékozott. —

Róza közelebb lépe, s kéjtől elfogulva állott meg az ágy előtt. A kelő nap első sugárai dicsfény gyanánt koszoruzák Istvánja homlokát, s a budai vár bástyáiról ünneplésen mennydörgének az ágyulövések. Milly nyájas volt ezen rég megszokott arckifejezés, s milly kedvesen hangzott e férfias ajkak sajtászerű fuvása, mintha most is a kedvenc pipához simulnának. Oh, hol azon érzéketlen sziv, mellyet e dicső látvány csordultig nem töltött volna meg a kéjnek édes mámorával! Róza érzé, hogy mulhatlanul örömkönyűket kellend hullatnia, ha tovább is férje homlokán és hófehér hálósüvegén legelteti szemeit, pedig a könyűknek csak később kell vala jőniök; közelebb lépe tehát az édesen alvóhoz, s hálósüvegét illatos virágkoszorúval körzé, és jobb kezébe erszényt, baljába pedig papucsot adott, miket lyányai himzettek. —

István szive olly hathatósan dobogott,

hogy csaknem utat tört magának feszülő oldalbordáin, s arcaira nehéz cseppek gördültek alá, könyvek voltak é azok, vagy verejték, vagy pedig a virágkoszoruból nyomultak ki, azt bizonyosan nem merészeljük állítani, mert e csöndes családi örömjelenet annyira elfogá keblünket, hogy illy sokoldalú kérdés megoldásába teljességgel nem merünk bocsátkozni.

István fölült, ásitott, nyujtózott, hogy fölébredése természetesbnek látszassék, s karjait megnyitá, ez egyetlen szót rebegve:

„Róza!”

„István!” — viszonzá Róza, és keblére rohant. —

„Róza!”

E fölkiáltások még néhányszor válták föl egymást, s világosan tanusíták a házaspár rendkívüli érzelem-mélységét, melly rendesen illy egyes fölkiáltásokban szokott nyilatkozni. Végre kifejté magát férje karjai közül a nő, és leirhatlan szelidséggel szóla:

„Bocsáss, kedvesem, összezuzod galléromat.“

„Ah, csak most veszem észre, mi van fejemen?“

„Koszoru; bár koronával ékesíthettem volna kedves fejedet. Így azonban csak egyszerű virágokkal kell beérned.“

István levevé fejéről hálósüvegét, s ezzel természetesen a koszorut is; azután egyet fordult ágyában, s lábait lenyujtá, és így szóla:

„S e szép papucs, édesem?“

„Matild munkája, kedvesem.“

„Jó Matild!“

„Tüstént föl kell huznod.“

„És ezen pompás erszény?“

„Izabella munkája.“

„Kedves gyermek!“

„Olly szorgalmasan dolgozott rajta.“

„És mit adsz te, édesem?“

„Szerelmemet, kedvesem!“

S a férj és feleség egymás nyakába bo-

rulnak, mert valamint népének az uralkodó, úgy férjének a feleség szerelménél drágább kincset soha nem adhat. Egyébiránt ne gondolják azok, kik főnebb már megbotránykoztak talán a koszoruban, hogy a papucs és erszény azt jelentik, mikép a férj mindig papucs alatt tartozik állani, és erszényét mindig nyitva tartani. Oh, nem! minden célzás nélkül kapá István e becses adományokat.

„De mégis, kedvesem, — szóla pillanatnyi szünet mulva Róza, — én is csináltam számodra egy kis örömet; íme, uj otthonkát varattam számodra, magamnak pedig ezen szép selyemruhát, mert hiszen tudom, hogy nagyon szereted, ha feleséged nem marad el a hozzá hasonló tehetségű asszonyok mögött. Igen, kedves férjecském, én mindig híven örzöm böcsületedet, s nem akarok szégyenedre válni. Az árjegyzéket asztalodra tevém.“

„Szép — igen — szép; de ruhádnak színet nem szeretem.“

„Nem? Pedig azt gondolám, hogy nagyon jól áll arcomhoz.“

„A mi neked örömet szerez, annak én is örvendek.“

„Kedves Istvánom!“

„Édes Rózám!“

„Jer, édesem, gyermekeid várnak.“

„Oh, Róza, mennyi öröm várakozik még ma rám!“

E szók után a mellékszobába léptek, hol a hét gyermek rendben állott már az instruktor vezérlete alatt. Ne ijedjete meg, szives olvasók, nem mondjuk el kötött és kötetlen beszédü szerencsekivánataikat, hiszen ugy is tudjátok, hogy a gyermek csak jót kívánhat szüléinek, s hogy a gyermekek szájába nem üres cifra szavakat, hanem szivből fakadó egyszerű hangokat szoktak adni az instruktorok. Azt mondják, hogy az ártatlan gyermekek könyörgésit az ég meghallgatja; boldog István! milly határtalannak kell lenni szeren-

csédnek, miután ennyi ártatlan ajak rebeg előtted évenként üdvkivánatokat!

Végre az instruktor is szót emelt, és egyszerüen, minden cikornya nélkül, nyilvánítá, hogy a gyermekek számára ő irá a szerencsekivánatokat, következésképp minden szóban csupán saját érzelmeit fejezé ki, és így nincs többé mit csatolnia azon ohajtásokhoz, miket a jó gyermekek a legjobb atya előtt elmondának.

Ezen érzékeny nyilatkozat könnyűkre fakasztá Rózát, míg István maga sem tudá érzelmeinek különböző iránya és tartalma miatt, hogy tulajdonkép mit érez.

E szünetet a kis Bendeguz éles szava szakasztá meg, ki ezen őszinte kérdést intézé atyjához:

„Hát, apám, mit adsz nekem névnapodra?”

„Csitt, Bende, nem várhatsz!” — mondta Izabella, és kissé fülön csipé öcscsét, kit e méltatlanság annyira megsértett, hogy az

instruktor hathatós közbenjárulása nélkül alkalmasint csata támadt volna a kis család kisebb tagjai között.

„Jer, reggelizni, kedvesem, — mondá gyöngéden Róza, s férjének karjába illeszté kezét; — instruktor ur, imádkoztassa a gyermekeket, s azután jöjjen utánunk.“

A mellékszobában bő meleg s hideg reggelivel volt az asztal megrakva, mielőtt azonban még hozzáült volna a házaspár, így szóla Róza:

„Kedves férjem, te mindig olly jó valál, és soha nem nehezteltél, ha névnapodon gyermekeidet megörvendeztettem; én tehát most is vásároltam számokra némi apróságokat, mellyek emlékezetessé teendik előttök e nagy napot. Matildnak egy nagy bábót vettem —“

„Matildnak? Hiszen férj kellene már annak inkább, édesem.“

„Ugyan mit mondasz? Hiszen még gyermek! Talán csak nem akarsz engem erőszakosan megvéníteni?“

„Isten mentsen, én csak —“

„Látod, férjescském, Matild tökéletesen megtanulhatja a nagy bábón a ruhaszabást, és azonkül jó, ha a fölserdült lányokat báb által emlékezteti az ember arra, hogy ők még most is csak gyermekek.“

„Ám legyen!“

„Bellának kalapot vettem, erre ugy is szüksége volt már; Arankának pedig kék kalapfátyolt és szemüveget.“

„Micsoda? Az öt éves Arankának kék kalapfátyolt és szemüveget?“

„Igen, édesem.“

„Ez hallatlan!“

„Dehogy, édesem, mostani divat szerint az öreges asszonyok gyermekek gyanánt öltözködnek, a kis gyermekeket pedig valóságos matronákká változtatják, hogy első tekintetre törpe vén lányokat vél az ember látni, midőn a divatos öt éves lánykákat az utcán megpillantja.“

„Fonák divat ez, kedvesem.“

„De mégis divat!”

„Isten neki!”

„Árpádnak száz fiemei szivart vettem.”

„Árpádnak?”

„Igen.”

„A tizenöt éves Árpádnak?”

„Igen.”

„De ez már mégis csak sok.”

„Dehogy; hiszen októberben már jurista lesz, és ugyan mikép jelenhetnék meg mostani fölvilágosult századunkban a jurista szivar nélkül az utcán!”

„Utóljára megérjük, hogy a csecsemőt is szivarral nevelik föl tej helyett.”

„Eh, ez már ismét tulzás.”

„De gondold meg, hiszen most is sovány az a fiú, hátha még szivarozni kezd!”

„Talán csak nem akarod vágóhidra hizlalni?”

„Hizlalni nem, de nevelni sem arra.”

„Férjecs kém, ne busíts meg névnapodon.”

„Isten neki!”

„Jenőt e szép bottal örvendeztetjük meg.”

„Ugyancsak súlyos a gombja.”

„Ólom van benne.”

„Minek ez, hiszen Jenő nem bír még szavazási joggal.”

„Most ezek vannak divatban, és à la Csenger neveztetnek.”

„Hát Guido mit kap?”

„Uj hegedűt.”

„Ugyan minek, hiszen a régin is olly gyalázatosan cincog, hogy szomszédaink mind ki akarnak miatta költözni.”

„Ah, férjecském, az csak szeszély a kis fiutól; a lángész mindig szeszélyes és makrancos szokott lenni. Meglátod, hogy legalább is Vieuxtemps fejlik ki Guidoból; az instruktor is így vélekedik.”

„Hiszen az nem tud hegedülni.”

„De azért mégis érti és tiszteli a művészetet.”

„Ám legyen tehát.”

„A kis Bendének kardot és huszárruhát vettem.“

„Megvallom, nem szeretem, midőn a kis fiukat majmokká torzítják.“

„Észrevételeid igen csipősek, édesem.“

„Sajnálom.“

„De ugy é, nem haragszol?“

„Oh, nem!“

„Zsuzsinak e nagy kendőt vásárlám.“

„És ugyan miért?“

„Oh, ő olly jó lyány, cseléd létére is örvend névnapodnak, és az instruktornak is olly örömet tisztítja csizmáit, pedig nem is köteleztük őt arra, midőn fölfogadtuk.“

„Jól van, ebben is megnyugszom.“

„Szereted é gyermekeidet, édesem?“

„Minő kérdés!“

„Böcsülöd é azt, ki gyermekeidet neveli és hasznos polgárokká képezi?“

„Mindenesetre!“

„Instructorunk olly buzgón neveli gyermekeinket.“

„Én mindig pontosan fizetem díját.“

„Oh, édesem, a valódi buzgalmat nem lehet pénzzel megfizetni. Ő saját gyermekei iránt sem viseltethetnék nagyobb szeretettel, s szeretet azon eszköz, melly az oktatást leg-hatalmasb sikerrel mozdítja elő.“

„Már ebben igazad van, kedvesem.“

„Látod, édesem, én tehát azt gondolám, hogy nagyon illenék, ha — ezen órával némi kis örömet csinálnánk a derék instructornak.“

„Ezzel?“

„Igen.“

„Hiszen ez arany!“

„Oh, édesem, ezüst órát most már leg-főlebb csak inasnak szoktunk ajándékozni.“

„Megvallom, hogy az illy nagy kiadásokat nem szeretem.“

„Dúsan meghozza kamatját e pénz, ha gyermekeid a haza hasznos polgáraivá neveltetnek!“

„Ám legyen tehát; ugyan mit is tudnék tőled ma megtagadni!“

„Édes férjem !“

„Kedves nőm !“

„Az árjegyzékeket asztalodra tevém.“

„Jól van, kedvesem.“

Most a család berohant, s az ajándékok elosztattak. Bezzeg vége hossza nem volt az örömnök, s az egész reggelizés csak amugy feléből harmadából ment véghez, mert a gyermekek nem győztek eltelni ajándékaik szemlélgetésével; s hol azon érzéketlen apa, ki gyermekeinek tizennégy szemében örömet látván csillogni, nem birná feledni, hogy erszénye legalább is fél évig fogja sinyleni névnapjának boldogító kéjeit?!

„Édesem, — szóla reggelizés után leggyöngédebb hangnyomattal Róza, — igen szeretném, ha elmennénk a várba; az idő igen szép, s ma személyesen vezérli a hercegprimás a processiót; Bende még soha nem látta ezen fényes egyházi ünnepélyt.“

„Szívesen, kedvesem.“

„Ebédet úgy sem készítünk, mert este

egy kis családi ünneppel fogunk téged meglepni, s azért, úgy hiszem, hogy a Horváth kertben ebédelhetnénk.

„A mint akarod, kedvesem.“

Óranegyed múlva már utnak indult a kis család. Elől Rózát és Matildot karon fogva vezeté az instruktor; mögötte Jenő és Guido karján Izabella lépegetett, Arankát és Bendegúz urfit pedig a boldog apa vezeté, míg a tartaléksereget Árpád képezé, kiszándékosan maradt hátra, hogy fiúmei szivarait minél előbb megízélthesse. Fogadni mernék, hogy e család most még a világrendítő Napoleonnal sem cserélt volna.

Milly kedélyes és örvendeztető jelenetek tolultak szemeik elébe mindenütt! Robogó bérkocsik és magányfogatok cifra és egyszerü, szép és rut hölgyekkel; sárga körmu vagyis keztyüs arszlánok; öregek, fiatalok, épek, bénák, minden csak az ős Buda felé sieté, úgy látszott, mintha ellenség elől szöktek volna a pestiek, és e megjegyzésben csak-

ugyan rejlik is némi kis igazság, mert a vidám pestiek nem ismernek nagyobb és kiállhatlanabb ellenséget az unalomnál, s ez elől minden áron szabadulni törekszenek; legyen csak valami látni való, és ők onnan, kivévén a magyar színházat, csakugyan nem maradnak el, habár utolsó fillérökbe kerülne is a mulatság; hátha még ingyen juthatnak ahhoz, mint például most! S milly mulatságos jelenetek fejlenek ki utközben! Hiszen ezek magok is megérdemlik, hogy egy pár órára följáldozzuk keleties kényelmünket, vagy magyarosan mondva — henyességünket. —

Ime, ott egy óriási termetű házmester, kürtös kalappal, sarkig érő kabátban, s fölgyüremlett sárga nadrágban, egyik kezében nádbotot pompáztat, míg másik karján sovány és parányi termetű életpárját cipeli, ki alig bír mellette egyenlő lépést tartani; mindkettőnek homlokáról sűrűn pereg a verejték, de azért henye háziurokkal sem cserélnének, kinek minden megvan, a mit ember kívánhat,

s ki mégis boldogtalannak érzi magát, mert az a baja, hogy nem tudja — mi baja van.

Ott egy pár csizmadiainas sipka nélkül siet karöltve előre; mesterök elzárá sipkájakat, hogy ki ne mehessenek a házból; de gondolnak is ők azzal, ha valaminek kivitelét magokban erősen föltették. Tudják ugyan, hogy a térdszíj táncolni fog majd hátokon, de mi gondjok nekik arra? Ők igen józan politikát követnek, mert mindenkinek jogait egyenlőn tisztelik; ők ugyanis azt hiszik, hogy valamint nekik joguk van oda menni, hova kedvök tartja, ugy mesteröknek viszont joga van őket kedve szerint megbúbolni; s ezen jogegyenlőség tisztelete az, melly napjainkban a világot boldogítani akarja.

Ott egy vaskos polgárnő izzad két gyermekkel, három kutyával s egy esernyővel, mellette pedig két szolgáló üget előre, kik csupán azért állottak ki szolgálatukból, hogy István processióján jelen lehessenek.

Aranyos díszöltözetü urak még hintaik

puba párnáin is izzadnak, s alkalmasint azon elmélkednek, hogy kár minket keleti népnek nevezni, miután nemzeti öltözetünk olly prémes, mintha Sziberiából származtunk volna. Vagy talán arra akar bennünket sajtászerű meleg nemzeti öltözetünk figyelmeztetni, hogy végre még csakugyan oda juthatunk, ha nem vigyázunk magunkra?

Hát még a hídfőnél! Ott ugyancsak meggyűlt a vámszedők baja. Annyi ezer ember közül milly bajos kiismerni azokat, kik fizetni tartoznak, s kik azt hiszik, hogy első apostoli királyunk dicső emlékűnepére csakugyan vám nélkül is át kellene őket bocsátani. Vagy a hazafiui tisztelet kifejezését is meg kell vámolni?

Eddig még csak volt helye a sűrű néptömegnek, de bezzeg a budai részen! Szeretik mondani, hogy Buda még mindenben hátrább van Pestnél. Ez rágalom, lám Pesten böcsületesen a hidra juthattak a hosszuruhás hölgyek és fehér nadrágos urak, de Budán ugy

fölöntözik a hídfő előtti tért, hogy a kis selyemcipők elmerülnek, a gipsz bugyogók pedig úgy megszeplősödnek, hogy hamarjában még a kokuszdíó szappan sem segíthetne rajtuk. Buda tehát előbbre van Pestnél, mert Buda sokat öntöz, Pest pedig kevesebbet; és napjainkban azé a dicsőség, ki sokat csinál, akár árt azután azzal, akár használ, azt nem igen szokás tekintetbe venni. Most a várkerti lépcsőn tolong föl a sokaság; két hölgy alig fér egymás mellett, keményített százszoknyája miatt; valóban, ezen széllel bélelt keményített szoknyákat helyesen lehet mai politikánkkal összehasonlítani; sok hölgy széles mint az alföldi búboskemence, de ezt csak a sok keményített szoknya teszi, mert különben olly szárazok, hogy mellcsontjaikkal szemünket is kiszurják, ha vigyázatlanul közelítünk hozzájuk. Illyen politikánk nagyobb része is; a szóár hatalmas hullámokat csapongtat körülötte, s ha az igazság napsugára kiszáritja e tajtékozó habokat, a reménylett óriási cet-

hal helyett nyomoru galócát, vagy cigányhalat pillantunk meg. De hagyjuk e szánakozásra méltó politikát, és maradjunk meg inkább a szoknya mellett. Ime, mint már mondók, két hölgy az egész lépcsőt elfoglalja, a türelmetlen sokaság a hosszú ruha szélére tapos, néhány ránc leszakad, s néhány nyelv szitkokat pereg, néhány arc pedig elpirul. De ez mind nem baj, kevés gombostővel épen olly jól hozhatni helyre e bajt, mint néhány üres szóval is orvosolhatni az alkotmány legkeservesb hibáit. Egy pár gombostő és egy pár üres szó napjainkban vajmi sok bajt egyenlít ki, pedig mindegyik úgy szólván semmibe sem kerül. Az illy orvoslás csak rövid ideig tart ugyan; de ez sem baj, hiszen maga az élet is rövid! —

De hová lett szeretetre méltó családunk? Ah, amott halad a várhegyen, arca verejtékében menve előre, élvezni a szemnek és fülnek bekövetkezendő gyönyöreit. Róza, Matild és az instruktor, s az együtt menő három

gyermek már az első várkapuhoz közelitnek, de a boldog apa és illetőleg férj még csak az udvari kert második kapuja mellett halad, mert Aranka és a hősi szellemű kis Bende igen sok bajt okoznak neki.

„Apám, — szól az egyik, — én már elfáradtam.“

„Én is,“ — szóla pityergő hangon a másik.

„Mindjárt a várban leszünk, édeskéim,“ mondá István, a családi ünnep hőse.

„De én már nem bírok gyalogolni.“

„Én sem.“

„Végy öledbe, apám.“

„Engem is.“

„Nem szégyenlitek magatokat, így alkalmatlankodni?“

„Nem ám.“

„Hallgass, rossz fiú.“

„Én leülök, mert nagyon elfáradtam.“

„Én is.“

„Nem veszek semmit a várban, ha szót nem fogadtok.“

„Majd vesz anyám.“

„Az ám!“

„De gondold meg, fiam, hiszen te katonára vagy.“

„Igen ám, de huszár; a huszárok pedig nem gyalognak, hanem lóháton járnak. Végy hát hátadra apám.“

„Engem pedig öledbe.“

István szeretett volna pörölni, de névnapjokon nem szoktak keménykedni az érzékeny apák, s így kénytelen volt Bende urfit ölébe venni; de ekkor Aranka kisasszony még inkább akaratoskodott, mert nem bírta átlátni, mért kelljen épen csak neki gyalognia, midőn Bende urfi ölben cipeltetik. Az apa tehát le akará tenni fiát, de ez kézzel lábbal olly hatalmasan kapálózott, hogy e szándékát teljességgel nem fogatosíthatá; Aranka ellenben olly élesen kezdte sipongani, hogy nagyon kellene csalatkozunk, ha idő-

vel jeles énekes primadonna nem válhatnék belőle, főkép ha rendkívüli makrancosságát, ezen legkitünőbb föltételt, illő tekintetbe vesszük.

István ur ugyancsak megakadt, mert Aranka egyenesen elébe állott, kabátjába kapaszkodott, s egyetlen lépést sem hagyta tennie.

„Gyermekek, ugyan legyen eszetek, — szóla végre türelmetlenül a boldog apa, — hiszen kettőt egyszerre nem cipelhetek.“

„Dehogy nem!“

„Otthon jó kedvben hármunkat is vittél egyszerre.“

„Igen, de itt az utcán!“

„Hát az utcán nem vagy a mi apánk?“

Ezen talpra esett okoskodás és illetőképen megjegyzés igen mélyen hatott az érzékeny apai szivre.

Igen, gondolá magában mély sohajjal István, ezen ártatlan csemetének igaza van; én nemcsak otthon vagyok apja, hanem meg kell mutatnom, hogy az utcán is tudok apa

lenni. Egy nagy király nem átallotta hajdan, külföldi követ jelenlétében, hátán lovagoltatni gyermekét. E dicső példát követnem kell, mit annál örömeőbb teljesíthetek, mivel ezen egyszerű, de egyszersmind hatályos megjegyzésből biztosan jósolhatom, hogy kis Bendeguzom egykoron nagy férfivá fog válni.

Minthogy pedig István nem volt politikus, tehát igen természetes, hogy nem maradt meg a pusztá sikertelen okoskodás mellett, hanem mind a két gyermeket azonnal fölkarolá, és apai gyöngéd szíve csordultig telt meg a legédesb örömek boldogító malasztjával.

Hát Árpád? Ez olly büszkén követé apja lépteit, mintha épen e pillanatban foglalta volna el hires Budavárát, s kimondhatlan szívnyerő gyakorlottsággal tartá kezében az illatos fiumei szivart, Ó Buda valamellyik kereszteleetlen gyárából. Lehet azonban, hogy kapadohányból készült ezen illatos szivar, mert ifjoncunk igen halvány vala, és egyszerre

mindig csak egyet egyet szítt belőle, mintha szokatlan csipősségétől kissé idegenkednék.

Igy haladt visszatartóztatlanul előre a boldog család, melly ma az évnek egyik legszebb napját ünneplé, s szerencsésen följutott a várba, hol Aranka és Bendeguz ismét saját lábaik erejére bizák testöket, miután néhány darabka mézes kalács ismét rózsaszínüvé varázslá kedvöket.

A nép még mindig előre tolonga, s a György téren tul az első kocsmába sereglett, mellynek udvara zöld ágakkal pompásan fölvala ékesítve. S talán bűnül tulajdonítják azt nekik némellyek, hogy mindenek előtt borosasztal mellé települtek? Nagyon kár öket e miatt megitélni, mert meg kell gondolnunk, hogy azok, kik kocsmába tértek, többnyire Pest távol külvárosinak lakosai, kik az iszonyu melegben annyira eltikkadtak, hogy mulhatlanul még kelle magokat kissé enyhitniök, ha egészségökben tetemes kárt nem akartak okozni. Igaz ugyan, hogy valamint egyik szó

a másikat szokta maga után vonni, úgy egy pohár bor is rendesen többet von maga után; de az nem baj, sőt még az sem, hogy számos búcsus csak este gondolá meg, mikép processiót is kellene már látnia. Hiszen majd megláthatják jövő évben, akkor talán nem lesz olly olcsó a bor, mint most. —

A magasztos ünnepély kezdetét veszi, mindenütt legszebb rend uralkodik. A lovasok vágatva rohannak keresztül a sokaságon, s ez szépen két felé oszlik, mert ugyan ki szeretné tyukszemeit a lovak patkói alá juttatni. A harangok zúgnak, a zene megharsan, s az ünnepélyes menet pompás csenddel közelít. Minden kebel hallhatólag dobog; az ablakokból számtalan csinos hölgy tekint le az utcára, s az utcáról számtalan férfi néz föl az ablakokra. Boldog családunk egy kapu előtt foglalt helyet, hogy lehetőségig kényelmesen láthasson mindent. István ismét karjaiban tartá legfiatalabb két reménycsemetéjét, hogy össze ne gázoltassanak.

„Atyám, — szóla kíváncsian Bendeguz, — látod ott lóháton azt a fehér üngös bácsit, én is olyan katona leszek ám!”

A menet közelíte, s hogy a szűk utca kitágíttassék, tehát vihar gyanánt vágattak előre a lovasok, s a néptömeg annyira összeszorult, hogy ünneplő családkunk a házba nyomatott, s így az egész pompából még csak egy szalmaszálnyt sem láthatott. Ez magában még nem lett volna baj, valamint az sem, hogy az összeszorított gyermekek tüdejök egész erejéből sivalkodtak, mert hiszen azért az ünnepeken mégis csakugyan jelen valának, s ez mindenesetre fődolog volt; de azt már mégis kellemetlen véletlenségnek mondhatjuk, hogy István ur órája, és Róza nagy kendője az iszonyu tolongásban történetesen elveszett. Egyébiránt erre nézve is könnyen vigasztalható magát a kedves család, mert a „Peleskei notárius“ virasztója ugy is azt mondja, hogy jobb nem tudnunk: hány az óra; meleg nyárban pedig rendesen csak kellemetlen teher a

nagy kendő. Az ünnepélyes díszmenet végre elvonult, s családunk lassanként kibontakozott a kelepceből és a bástyára ballagott, hogy legalább a tábori nagymise pompáját szemlélhesse. Oda érvén, nagy szomorúságokra tapasztalák, hogy két sorban csoportozott a sokaság mindenütt a bástya korlátfalai mellett, s hogy e szerint még csak a katonákat sem lehetne látniok. Ismét tovább haladtak tehát, s rendkívül megörvendének, midőn négy kézművesinast láttak meg, kik kényelmesen támaszkodtak a bástya korlátfalához. A suhancok kissé piszkosak voltak, de igen jó kedvűek, és magyarul beszéltek, így tehát kilencet lehetne egyre fogadni, hogy az érdeemes csizmadiacéhnek nagyreményü tagjai.

István neki hátorodék, és így szóla hozzájuk, lehető legnyájasb hangon:

„Jó fiúk, nem adnátok egy kis helyet?”

„Nem ám!” — felele igen példás határozottsággal az egyik suhanc.

„Szoruljatok hát kissé összebb.”

„Majd máskor.“

„Hiszen ti már eleget láttatok.“

„Majd mi tudjuk azt, hogy mikor lesz elég.“

„Gyermekeim is szeretnék a katonákat látni; adjatok helyet.“

„Vigye az ur őket a kaszárnyába, ott még elég katonát láthatnak.“

„De látjátok, fiaim, ti ugy sem értitek ezen ünnepély fontosságát.“

„Ha nem értjük is, mi csak jogunkat akarjuk gyakorlani, s ezt mi is tehetjük értelem nélkül, mint akárki más.“

„Hátha egy egy garast kapnátok tőlünk ezen helyért?“

„Nem vagyunk mi kortesek, hogy meg hagyjuk magunkat vásároltatni.“

A körülállók nevettek, s így szeretetre méltó családjuk, nem akarván magát továbbra is kitenni az érdeemes suhancok elmésségeinek, csöndesen eltűnt, hogy más helyet keressen kandisága kielégítésére. Ugy látszott

azonban, hogy a balsors ezuttal tökéletesen ellenök esküvék, mert a hosszas barangolásnak csak az lett vége, hogy mindenütt elkésztek, s e miatt még visszatértek sem láthaták a díszmenetet; a min egyébiránt igen örömet vigasztalák magokat, mert hiszen még jövő évben is fogják azt láthatni; s ezen nemes és csöndes megnyugvásból a sors titokteljes végzéseiben, világosan láthatni, hogy valóságos tős gyökeres magyarok, mert hiszen ezek is mindenkor beérik azzal, ha ez mondatik nekik: majd máskor. Különben pedig ők már önmagokban is olly kimondhatlanul boldogok valának, hogy a szép és ünnepélyes pompa látása vagy nem látása nem nagyobbíthatá kebleikben a malasztos családi üdvet.

Meghiusult eredményü sétájok után illy kedélyes beszélgetés támadott közöttük a bástya éjszaki végén:

„Édes férjem.“

„Parancsolj, kedvesem.“

„Mit kezdjünk most?“

„Nem tudom.“

„Instruktor ur, mit gondol ön?“

„„A mit nagysád méltóztatik parancsolni; én mindenre kész vagyok.““

„Ön mindig olly udvarias.“

„„Apám, menjünk enni.““

„Menjünk tehát.“

„Még arra korán van.“

„„Hátha a fegyvertárt tekintenők meg?““

„Szivemből szólott ön.“

„Tehát menjünk oda.“

„„De én ehetném!““

„Majd később.“

Ezen rövid és nem is igen jellemző beszélgetés után a fegyvertárba indultak, melly e nagy napon déli órákban mindenki számára nyitva áll. Az udvar lepve volt emberekkel, s a nagy lépcsőn ember ember hátán nyomult föl felé, kik minden évben rendesen bemennek az egyik ajtón, a másikon pedig kimennek, a nélkül hogy az ott látott csodadolgokról csak egyetlen fölvilágosító szót bírnának

is mondani. Vannak sokan, kik már tizszer is megfordultak ott, s még sem tudják megmondani, hogy tulajdonképen mit láttak. De ezt nem kell csodálnunk, mert elég magyart találhatunk, ki minden három évben megfordul ugyanazon helyen, s mégis bajosan tudná világosan megmondani, hogy voltaképen mért volt ott; a mi onnan származik, mivel sokan nem azért mennek egy vagy más helyre, hogy ott valamit lássanak vagy cselekedjenek, hanem csupán azért, hogy annak idejében büszke öntudattal mondhassák el: én is ott voltam! És ez azután elég az üdvösségre. —

„Kedvesem, — szóla most aggályos kifejezéssel a boldog apa, — úgy hiszem, nem vergődhetünk föl ennyi ember közt.“

„Oh, dehogy nem, instruktor ur majd utat tör nekem; ti pedig csak nyomuljatok utánam.“

„De ha baj éri a gyermekeket?“

„Apjok gondviselése alatt? Ugyan mit gondolsz, kedves férjem!“

E bátorító biztatásra nemes és büszke elszántság szállotta meg az apa lelkét, annyira, hogy akár egész ellenséges táboron is keresztül mert volna édes övéivel törtetni; mert ugyan lehet é boldogítóbb s egyszersmind buzdítóbb érzés annál, melly azt adja tudunkra, hogy erőkben biznak azon gyöngék, kikhez leghőbb szeretettel simulunk! —

Árpád és Matild karöltve követék tehát anyjokat és a hősi elszántságu instruktort, Jenő és Guido közbe vették Izabellát, az apa pedig karjaiba emelé Arankát és Bendeguzot, s így ellenállhatlan ostromtorony gyanánt nyomultak föl a lépcsőkön, és kevés pillanat múlva szerencsésen a terembe jutottak, emberhalál nélkül ugyan, de mégis néhány érzékeny oldaldöféssel és lábtaposással, mit azonban illy rendkívül ünnepélyes alkalommal számba sem szokott az okos ember venni. A gyermekek egyet kettőt nyikkantak csak néha a nagy tolongásban, de egyébiránt igen nemes kitü-

rést tanusítottak, s így reménylhetik, hogy idővel még magasra juthatnak.

A teremben fullasztó gőz uralkodék, s részint e miatt, részint pedig, mivel a lépcsőn kifogyhatlanul tódult föl a sokaság, senki nem állapodhatott meg, hanem nyomban az ellenkező ajtó felé szorították, mi közben a terem csodáit csak következő egyes megjegyzésekből gyaníthatá a család, mellyek átvonulása alatt történetesen egészen fülökig hatottak:

„Ezek azon golyók, miket Toldy Miklós unalmában a Dunán átdobált.”

„Mindegyik legalább is tiz mázsás.”

„Azon nagy karddal egyszerre száz török fejét nyeste le Kinisi.”

„Azok voltak ám a magyarok!”

„De nem is jártak csíkos nadrágban és szürke cipőben.”

„Nem is mosdottak szagos vízzel.”

„De nem ám!”

„Ezen zászlók alatt vertük meg Napoleont.”

„Meg ő minket.“

„Biz úgy ám!“

„Ez a vas páncél három mázsát nyom.“

„Ugyan ki viselhette?“

„Mátyás király.“

„Hja, csak a magyar bir el illy nagy terhet.“

„Igen ám, hajdanában.“

„Hát most?“

„Most meggondolja előbb, hogy mit fogadjon el vállaira.“

„Mégis csak jobb volt ám a régi világ.“

„Elhiszem bizony, hiszen a mostani fenekestől felfordult.“

Ez volt minden, mit István a fegyvertárban láthatott, s ez csakugyan nem sok volt. S ezt is csak félig meddig hallhatá, mert apai gyöngéd szive folyvást csak apró csemetéiért rebegteté őt; és ezen aggálya közben, mellynél fogva szemeit mindig csak kebléhez szoritott két gyermekére függeszté, nem is tudhatná, mi történik körülötte, és csupán akkor

kezde ismét világosan eszmélni, midőn — már az udvaron állott. Saját lábain jutott é oda, vagy a tolongók vivék le, az iránt még maig sem birt magával voltakép tisztába jőni; elég az hozzá, hogy ő az udvaron volt, s nejét és gyermekeit sehol nem látá. Ismét vissza akart tehát rohanni a terembe, és kedves övéit minden áron fölkeresni, habár életébe kerülne is ez iszonyu merény; de a kis Bendeguz, kit a tolongásban igen kiméletlenül nyomkodtak meg, kézzel lábbal ellenkezett, s olly hadvezéri hangon kezde sikoltani, miben a kis Aranka olly reményteljesen segíté őt, hogy vakmerő tervéről azonnal le kelle mondania. Lecsöndesité tehát férji és illetőleg atyai szívét, s elhatárzá, hogy csöndes megnyugvással fog övéire várakozni, kiket különben sem érhető nagyobb szerű veszély, miután a derék instruktor hathatós ótalma alatt valának. Ezen határozat után egy földön heverő nagy ágyura kapaszkodott, s szemeit a folyosóra függeszté, hogy az érkezőket azonnal megláthassa, s

általok is tüstént megpillantathassék. E helyzetben a búcsusok egy részének igen mulatságos látványul szolgált, mert két gyermekét még mindig karjaiban tartá, minthogy Aranka egyik lábáról a tolongásban a piros cipő elveszett, Bendeguz urfi pedig a világért sem tudta volna megmondani, hogy kis szürke kalapja hová lett, s illy csonka állapotban egyik sem akart a védő apai karokból távozni. S milly örömet teljesíté István e szende gyermeki kívánatot; hiszen ő olly boldog családapa, s legszebb napját ünnepli az esztendőnek, — névnapját, melly minden évben csak egyszer szokott előfordulni!

Boldogságának csöndes merengő érzelmeiből panaszos nyögés ébreszté őt fel, melly az ágyu hátulsó részéről látszék füleibe hangzani; eleinte nem ügyelt e hangra, mert szemei mindig csak Rózát és gyermekeit keresék, de mennyire megdöbbent, midőn végre a nyögések közől e szókat különbözteté meg:

„Apám — meghalok!”

Hátra tekintte — s Árpádot pillantá meg. De milly iszonyu változás történt e reménydús ifjun! Szemei mélyen be voltak esve, arca olly színben volt, mintha savós cseberben usznék, mellynek tetejébe hamut hintettek; ajkaját egy pár fonnyadt szederhez lehetne hasonlítani, s csak ezeknek görcsös remegése mutatá még, hogy az élet nem költözött ki belőle.

„Az isten szerelmeért, fiam mi bajod?“ — kiálta magán kívül István, s rémültében bizonyosan elejté vala két kis gyermekét, ha olly derekasan nem kapaszkodtak volna nyakába.

„Nem tudom!“ — hebegé Árpád, és — nem szabad kimondanunk, hogy mihez fogott e szavai után, s csak annyit jegyzünk meg, hogy egészen ugy viselé magát, mintha életében most utazott volna először tengeren. Ebből tehát méltán következtethetjük, hogy a fiumei szivarnak ereje lázítá föl egész természetét, mit a hőség s tolongos a teremben és lépcsőn hatalmasul mozdita elő. —

István csak egyetlen hajszálnyira állott már a kétségbeeséstől, szerette volna haját tépni, de két gyermekét kelle tartania, s így egyik kezét sem mozdithatá. De valamint többnyire mindig, úgy most is épen azon pillanatban érkezék meg a segély és vigasztalás, midőn tetőpontjára hágott már a baj. A folyosó tág ajtajából nagy néptömeg gomolyga ki, s ebből a derék instruktor vezérlete alatt az egész ohajtva várt család is kifejlett.

„Ide! Ide!“ — kiálta örömittasan István, s kevés másodperc múlva kedves családjá által látá magát minden oldalról környeztetve. Milly kéj dagasztá most keblét! A boldogító viszontlátás egyetlen illy üdvteljes pillanata a világ minden őszpontosított szenvedéseit is örökre feledtetheti!

„Kedves nőm!“

„Édes férjem!“

„Apám!“

„Gyermekeim!“

Milly egyszerű szók, és mégis mennyi

foglaltatik bennök! Ezekben ömlöttek ki mindenek előtt a boldog család örömittas érzelmei, s csak ezeknek többszöri ismétlése után birtak ismét magyarázó szóhoz jutni.

„Hol késtetek?“ — kérde gyöngéd aggálylyal a férj. —

„Az ajtó mellett megszorultunk, — felele érzékenyen Róza, — s az instruktor ur nemeslelkü önfeláldozása nélkül alkalmasint valamelyikünk halálát kellene gyászolnod.“

István buzgón köszöné az instruktor fáradozását, s a család némbertagjai tollászkodáshoz fogtak, az az; öltözetöket rendezék, melly a rémitő tolongásban iszonyu fölfordult állapotba jutott. Róza és Matild kalapja a szörnyü surlódásban annyira összebonyolódtak, hogy eleinte még csak azt is bajos volt meghatározni, hogy tulajdonkép kalapok é még, vagy pedig valami sajtászerű átalakuláson mentek keresztül; végre ugyanazonságuk bebizonyult ugyan, de állapotuk mégis olyan vala, hogy teljességgel nem leheté azokat ez-

uttal használni. Kalap nélkül pedig szinte nem mehettek emberek közé a hölgyek, mert, a tikkasztó hőség és folytonos izzadás miatt, fürteik egészen keblökre lohadtak le, a mi a legszebb néemberi arcnak is igen kellemetlen kifejezést szokott kölcsönözni. Ezenkül Árpád állapota is mindinkább rosszabbult, a láthatáron pedig fekete felhők kezdének tornyosulni.

Rövid családi tanácskozás tartaték tehát, mellynek az lett eredménye, hogy az instruktor bérkocsiért küldeték, mellyben következő renddel foglalt helyet a család: hátul Róza, Matild és István ültek, Arankát, Bendét és Guidót ölükbe véve, elől pedig Izabella és Jenő közt a szerencsétlen Árpád törekvék erőt venni föllázadt természetén, mellyet a kocsi rázása még félelmesb ingerültségbe hozott. Az instruktor a kocsis mellett települt le, s így a kocsi lassacskán ugyan, de biztosan előre haladott. Lám, mennyi boldog ember fér el egyetlen bérkocsi szűk ölében!

Fél óra mulva a kocsi megállott, s a boldog család kibontakozott belőle; István fizetni akart — de erszényét a tolongásban kicsenték zsebéből, s nagy szerencse volt, hogy csak mintegy husz forintot foglalt magában. Szállásának ajtaja felé siette tehát, de ezt zárva lelé. A szolgáló ugyanis, csak ebéd után várván vissza az uraságot, mulatni ment s a kulcsot magával vivé.

„Majd az instruktor, édes férjem, kifizeti a kocsist.“

Most azonban új baj támadott; a gyermekek éheztek, s az ajtó zárva volt. István a házmesterhez ment, de ez egész családotól a budai hegyek közé vándorlott.

„Menj lakatosért, édes férjem, ki kell az ajtót nyitattunk, mert itt a kapu alatt csak nem várhatunk cselédünkre.“

Ezen megjegyzés ellen nem lehet kifogást tenni, és István ur nagy lépésekkel siette lakatos után, mert a fekete felhők mindinkább közelitének, s kevés pillanat mulva ugy

tetszett neki, mintha egy pár nehéz záporcsepp már orrára is esett volna. Annál gyorsabban siette tehát. Ámde szent István napján nem igen könnyű ám lakatost találni Pesten. Legalább husznál megfordult már a boldog családapa, de mindig siker nélkül, pedig a zápor igen hatályosan kezdte már omlani, és a sárga nankin nadrág igen kétségbeesett színeket mutatott; de mit ártott ez! Hiszen István kedves családjaért szenvedte, s illy esetben a legszilajabb fájdalmak is édes kéjmámmorrá változnak! —

Végre a legtávolabb külvárosban csakugyan sikerült egy fogfájós lakatost lelnie, kinek arca mindkét oldalról meleg hamuval volt felkötözve; de ez csak öt ezüst forint ígérese mellett szánta el magát a munkára. Épen délutáni három órát kongtak a harangok, midőn István, lucskosan, sárosan és izzadtan szállására érkezett; — de ekkor családja már bontakozott feszes ruháiból a szobában, mert ez alatt a szolgáló megérkezett, és az ajtót fölnyitá.

A lakatost azonban mind e mellett is ki kel-
le fizetni, mert fogfájós embertől csakugyan
nem követelhetni, hogy ingyen tegye ki magát
az átázás és meghülés veszélyeinek.

Végre István is megszabadult vizes öltönytől, de mind a mellett is legalább huszat
prüszkölt egymásután, mi világosan tanusítá,
hogy egy kis hurut fogja névnapi örömeit ko-
ronázni. Árpád a pamlagra veté magát, s foly-
vást ugy érzé magát, mintha ellenséges ha-
jóhad küzdene egymással belsejében, s a szol-
gálót orvosért ugratá a gyöngéd apa. A többi
gyermeknek ellenben ebédet követeltek, és ko-
molyan fenyegetöztek, hogy valóban saját fe-
jöket eszik meg, ha kívánságuk tüstént
nem teljesítettik. Főzni hirtelen nem lehet
már, s így Róza a kamarába sieté, hogy leg-
alább egy kis hideg étellel vigasztalja kedve-
seit. Ámde a kamara ajtaja a folyosóra nyilt,
és — nyitva volt. Képzeljük az anya iszonyu
rémülését midőn kamaráját — üresen lelé,
mintha kozákok látogatták volna meg! Nagy

városokban, s így Pesten is, nagy ünnepeken többnyire nagy lopások szoktak történni!

„Szent isten, mi lesz estélyemből!“ — sohajta Róza, és sirva borult István nyakába.

„Annak már most el kell maradnia!“ — felele halaványan a férj.

„Mit fognak rólam itélni a meghivottak!“

„Ehetném!“

„Én is!“

E busító megjegyzés még többször ismételteték; az apa és instruktor sütőhez siettek tehát, s annyi száraz eleséget hoztak magokkal, a mennyit csak lehet, mi azután lecsöndesíté a gyermekek méltó neheztelését.

Az orvos csak nyugalmat és székfütheát rendelt a dohánybetegnek, a szolgáló meleg leves készítéséhez látott; István pedig a meghívott vendégekhez sieté, s előadá nekik bal esetét, minél fogva a mai napra határozott estélyt mindenesetre el kell halasztani. Ezen kellemetlen látogatásaiból későn este tért vissza lakására, hol jó meleg rántott leves vá-

rakozott rá, mit a világ valamennyi szakácsának mesterkélt ételeivel sem cserélt volna föl, mert hiszen kedves családjá körében még a vadalmát is cukor gyanánt eszi az ember!

S milly édes lehet az éjszakai nyugalom ennyi baj és fáradozás után! S ki vehetne tekintetbe néhány forintnyi veszteséget, midőn családjá boldogító körén legeltetheti örömitas szemeit!

Házassodjatok tehát rideg agglegények, s fohászodjatok az éghez, hogy nektek is jusson illy üdvözítő család, s hogy nektek is engedtessek élvezetül legalább minden évben egy illy boldogító családi ünnep! —

A Z U R A C S.

Országos Széchényi Könyvtár

,Kemény tuskóba vágta ön fejszóját, s tanácsoljuk, hogy legalább minden szeplőt kihagyjon rajzából, mert különben baj érheti önt!' — Így szólnak talán, a fönebbi címet olvasván, az érdekes olvasók közül azok, kik csekélységünk iránt némi kis részvétellel szivesek viseltetni, és mi köszönjük az intést; de az adott tanácsot használni még sem fogjuk, s ha az előnkbe bukkanó arcokon szeplőt látunk, vagy lép és májfoltokat, mi ugyan minden hizelgés nélkül s hiven rajzolandjuk le azokat, hogy a legegyszerűbb ember is, látván rajzunkat, azonnal minden tétovázás nélkül megismerhesse abban az eredeti képét. Ezen eddigi szokásunk mellett ezuttal különösen legnagyobb bátorsággal maradhatunk meg,

mert ismerjük lelkes ifjainkat, s tudjuk, mennyire bálványozzák ők a dicső vélemény-szabadságot és a korlátlan nyilvánosságot. „Ki a napfényre!” ez most kedvenc jelszava az egész magyar ifjuságnak; meg vagyunk tehát ennél fogva bensőleg győződve, hogy azok, kikről e sorokban szó leend a nyilvánosság s szólásszabadság istenített szellemétől áthatva, tetszést fognak tapsolni sorainknak, habár itt ott egy kissé talán sujtva érzenék is magokat, mert hiszen ki ne tudná, hogy a mai ifjuságban egészen testté vált ezen isteni ige: véleményét mindenki szabadon és minden tartózkodás nélkül mondja ki! Mi legalább így ismerjük a mostani ifjuságot, és azért bátran rakjuk föl minden arcra a szeplőket és foltokat, hol ollyasokra találunk; egyébiránt pedig csak azt jegyezzük meg, hogy a kinek nem inge, ne vegye magára. És különben is, ugyan mi botrányost mondhatnánk most, midőn a fokosnak fénykora már elmúlt, s helyette a műveltségi haladásnak gyönyörű zász-

laja lobog? Hajdan három utcára harsogó pengős sarkantyú, sujtásos és ökölnyi gombu Zrinyi dolmán, széles kalap, súlyos bot, öblös pipa, sallangos kostök jellemzék külsőleg — mindenkor kivevén a kiveendőket — a pesti uracsot, most pedig vékony szövettopány, nyalka frakk, vagy szép egyszerű magyarka, testhez simuló ragyogó fehér vagy kockás nadrág, legujabb divatu fekete vagy szürke kalap, fényes fehér keztyü, lovagveszszőcske, vagy cérnaszálnál alig vastagabb botocska, illatos szivar, ragyogó szemüveg foglalja el amazok helyét. A külsőnek e kedvező megváltozása valljon nem föltétezi é egyszersmind a belsőnek dicséretes átalakulását? Hajdan tivornyázás, káromlások, mosdatlan tréfák, verekedés, henye dőzsölés, és isten tudja még mennyi cégéreskedés miatt vádoltattak az uracsok és többnyire nem ok nélkül; de milly egészen máskép van ez jelenleg! Tudományos és komoly vitatkozások, értelmes politikai okoskodások, finom

társalgás a legjobb családú hölgyekkel, célszerű testgyakorlatok a lovagló intézetben és uszóiskolában, illedelmes hallgatás és egyszersmind tanulás a nyilvános gyűléseken, és egyéb illy dicséretes foglalkozások igénylik a pesti uracs egész idejét, s így igen természetes, hogy rakoncátlanságra egyetlen pillanata sem marad, mitől egyébiránt különben is hatályosan riasztaná őt vissza az óriási erejű korszellem, melly százszoros viszhangban peng és cseng minden fiatal ajakról. E szerint biztosan reménylhetjük, hogy csupán kellemes tényeket fogunk mondhatni, és azért — de ur isten, hová jutottunk ismét! röviden akartunk szólni, és imé, annyira nyujtottuk már ezen bevezetést, hogy egész külön cikknek is beillenek; csak hiában, a miben mester az ember, attól nem igen bír elállani.

Most azonban minden további fejtegetés nélkül egyenesen a tények csoportozatába markolunk, és válogatás nélkül szedjük össze az

egyres vonásokot, a szerencsés véletlenre bízván, hogy azokból egészset alkosson.

Reggel van, az óra épen hetet üt, s a nap olly vidorul küldözi sugárait a szép Pestnek poros utcáiba, mintha egész éjjel semmi baj nem történt volna a házakban és utcákon; az emberek pedig olly élénkül sűrögnek föl és alá, mintha dolog miatt azt sem tudnák, hogy fejük hol áll, ámbár fogadni mernénk, hogy sokan közölök sok pénzt adnának érte, ha valakitől megtudhatnák, mikép kelljen a hosszú és unalmas nyári napot kellemesen eltölteniök. Azonban, menjünk csak végig a váci utcán, s alkalmasint olyanokat is találunk, kik ezen általános mozgásban nem osztoznak, és a nyugalom csöndes örömeit élvezik. Egy kávéház előtt számos ifju ül, díszesen öltözve, és hatalmasul ásítózva, lábaikat egymásra horgasztva, bajszokat pödörintve, botocskáikkal a kövezetet verdesve, szóval, mind azt elkövetve, a mihez rendesen folyamodni szokott az ember, midőn nem tudja, hogy mit csi-

náljon. Ez különban igen jeles mulatság, csak hogy egy kissé unalmas. Mi ismerjük ezen ifjakat, bátran leülhetünk tehát a másik padra, és figyelmezhethünk. Nagy lankadtság látszik ismerőseink arcán uralkodni, de azon nincs mit csodálkoznunk, mert jelen van már rémnapja a vizsgálatnak, melly befütyöl sok ifjunak. Bizonyosan tanulással tölték az egész éjt, s azért olly leverettek most. Egyik kávéval tölt poharat tart kezében, de olly aluszékonyan hörbölgeti, hogy minden pillanatban majd kiejti kezéből a poharat; fogadni mernénk, hogy ez jutalmat fog kapni, mert látszik, hogy mindnyája közül legjobban erőttette meg magát.

„Mégis csak furcsa, már egy órája lesz, hogy itt ülünk, s még egyetlen lyány vagy asszony sem ment erre, a tulsó oldalon pedig egymást éri a sok fehérnép.“

„Talán látszik rajtunk, hogy hol mulattunk az éjjel, és azért nem mernek erre járni.“

„Csalatkoztok, barátim, — ezt mi mondtuk, kik e sorokat írjuk, — a hölgyek azért nem járnak erre, mert fenhangon olly kacskaringós észrevételeket szoktatok rólok elmondogatni, hogy még egy hét mulva is pirulniok kell, ha rátok gondolnak.“

„Már ismét papolni kezdesz?“

„Ahhoz nem tudok, de csak szeretem néha elébetek tartani a tükröt, hogy abban színről színre megláthassátok magatokat.“

„Ám tartsd tehát, ha ugy tetszik, mi legfölebb csak megberetválkozunk segedel-mével, de más célt ugyan nem igen fogsz elérni fáradságoddal.“

Egy csinos fiatal lyány megy el mellettünk, kezében uj szalmakalapot visz, és szemeit bátran jártatja rajtunk.

„Hová, babám, hová?“

„Haza.“

„Ne siessen olly nagyon, lelkem, fölkelt már kisasszonya?“

„Kérdezősködjék az urfi ott, a hol a mult éjszakát tölté.“

A lány, csókra temett ajakival egyet pittyentvén, minden további szó nélkül elsiet.

„Ki volt ez ?“

„Legszebb szobalyány a föld hátán, kis-asszonyának udvarlok, hogy őt annál kényelmesebben szerethessem; most azonban ugy lát-szik, hogy ki akar rajtam adni. Szerencse, hogy pár nap mulva vége ittmulatásomnak.“

„Hol voltatok az éjjel ?“

„Ott, hová ma éjjel ismét elmenendünk. Erkölcsbiró uram is eljöhet velünk, ha tetszik, ha ha ha !“

„Mindenesetre eljövök.“

„Annál jobb, legalább nem boszanthatsz azután többé unalmas leckézéseiddel.“

„Ne gondold azt, barátom, csak ugy papol nekünk, hogy máskép fujja és máskép járja, mert alkalmasint ezen gyönyörű elvet követi: ne nézzétek tetteimet, hanem csak szavaimat kövessétek.“

Igazad lehet; de, ha ha ha! nézzétek csak kávézó barátunkat, ez ugyan megjárta. Anyyira elbámult szép szobalyányom után, hogy kávéja nagyobb része szalmakalapjába ömlött, abból pedig fehér nadrágán egyenesen cipőjébe folydogált. Ez már derék.

E tréfát jól megnevettük, ámbar az érdeklött hatalmas esküvel erősíté, hogy ő abban ugyan semmi tréfát nem lel. Ezen kis mulatság után, változatosságul ismét sűrű ásítás következett, mit végre azon igen bölcs határozat koronázott, mikép nem ártana az uszóiskolába menni, mert a hideg víz rendkívül megfrisít, és egyszersmind az egész idegrendszert megacélosítja. Menjünk tehát.

Egy színésznő halad el mellettünk, és nyájasan tekint reánk, mert ki ne tudná, hogy a tapsok és kihívások majd kizárólag csak tőlünk függenek.

„Mindennap megtapsolnám, ha — a többi elkapá a szél; a színésznő azonban alkalmasint mégis meghallá, mert visszatekinte, s

szemeiből ollyasmi vala olvasható, mit jó szívünk nemes haragnak, pajzán tapasztaltságunk pedig buzditásnak szeretne magyarázni. Mivel azonban önmagunkkal habozásban vagyunk tekintetének valódi értelme iránt, tehát ezuttal a bővebb magyarázgatást inkább elmellőzzük és tovább haladunk.

Egy ur közelit felénk és igen sajátzerű kifejezéssel méregeti ruháinkat, valóban, olly különös van ezen ur szemében, hogy szinte rosszul kezdjük magunkat érezni. Hozzánk érkezvén, nyájasan emelinti kalapját, s mi szokatlan tisztelettel viszonzozzuk sőt úgy szólván megelőzzük üdvözlését, és legilledelmesb mozdulatokkal némán haladunk el mellette. Talán rokonunk vagy gazdánk volt? Oh, nem! Csak — szabónk volt ugyan, de bizonyos okoknál fogva igen meg kell előtte hunyászkodnunk. De szabó előtt! Igen ám, mert gazdánk is adósa, s ezen okból minket nagy szigorral szoritnak a fizetésre, hogy ő vagy ők aztán annál nagyobb türelemnek örvendhes-

senek. Illyen a világ! a kis bűnösnek kör-
mére ütnek, a nagynak pedig kezét csókolják.
ŐrizkedjeteK tehát, fiatal ügytársaink, gaz-
dáitok mesterembereivel dolgoztatni, ha akar-
játok, hogy fizetés nélkül more patrio haza
osonhassatok a siralmas hirü vizsgálatok után.

Egy csinosan öltözött ur sietve jó velünk
szemközt, utána néhány városhajdu és sűrű
népcsapat.

„Ah, bizonyosan valamelly tanácsbeli,
ki fontos functióbul jó.“

„Dehogy, hiszen hátra vannak kezei
kötve, nem látod?“

„Igaz bizony, csak most veszem észre;
lehet tehát, hogy talán csalatkoztam.“

A kötözött bűnös, hihetőleg vásári tol-
vaj, hetvenkedve jurátusnak mondja magát,
és szabadon bocsáttatását sürgeti.

„Hazudik a gazember, ő nem jurátus,
és gyalázatosan bitorolja e szép címet. Vágja-
nak nyaka közé a szemtelennek.“

A városhajduk legnagyobb készséggel

felelnek meg e kívánatnak, s ezuttal jól is tevék azt, mert vajmi sokszor bitoroltatik e cím illy és másféle gazok által, miből aztán azon kellemetlenség következik, hogy sok olly garázdaságot is zakkantnak a juratusok nyakába az emberek, mik soha még csak álmukban sem jutottak eszökbe.

A hid előtt haladunk el. Micsoda tolongás ez? Egy csinos öltözetű fiatal ember nem akar fizetni, s hangos szóvitában van a pénzszedőkkel, és többször egymásután juratusnak mondja magát; pedig gyalázatosan hazudik a semmirekellő, mert két év előtt még gyufákat árult kávéházunkban, most pedig repcével és olajjal kereskedik a rágalmazó zsidó.

„Már nem állhatom ki tovább e szemtelenséget, nyaka közé verek a hazug gazembernek.“

„Én is rovok rá vagy kettőt.“

„De ugyan gondoljátok meg, barátim, mikép használhatnók mi a botot, a zsarnokság e gyalázatos eszközét, most, midőn —“

„Eh, hallgass, legjobb embereink is félholtra botoztatják azt, a ki őket meggyalázni merészli, s azért mégis tiszteltetés ünneplett tárgyai maradnak, és hangosan kelnek ki a durva erőszak használása ellen.“

„Ugy van, nincs olly szabály, melly annak idejében kivételt ne szenvedhetne. Most tehát ütlekezzük meg a rágalmazó zsidót, s holnap irjunk a botoztatás gyalázatossága ellen, és azzal minden rendén van.“

Ne haragitsuk meg barátainkat, mert a szabadelműség a mai világban olly szent valami, hogy teljességgel semmi ellenmondást nem tűr el. A hajdani gyufás zsidó tehát, az összecsődült sokaság nem csekély multságára és szellemi élvezetére, jól kikapá a magát, és alkalmasint nem fogja a juratusi szép nevet többé bitorlani. Ebből tehát láthatni, hogy az igazságnak illy brevi manu kiszolgáltatása mégis csak hasznos, és azért nem is tanácsos azt csupa emberszereteti és személy

s jogegyenlőségi lágymeleg tekintetekből egészen kiküszöbölni.

Menjünk tovább. Egy kávéház előtt haladunk el, mellynek tulajdonosa valamennyi emberének megtiltá a bajuszviselést. Hallatlan vakmerőség!

„Meg kell ezen embert kissé tréfálnunk, ki illy aljas gúnyt merészel üzni nemzetiségünk egyik legfőbb kitüntető jeléből.“

„Bizony jó lesz őt emberségre megtanítanunk.“

A kávéház ajtajához lépünk, s látjuk, hogy több barátunk hirlapokat olvas. Ez bátorságunkat még magosbra emeli.

„Kávés, hol a kávés?“

A kávés közelit és illedelmesen meghatja magát.

„Kávés ur, egy pohár vizet.“

A kávés kissé ráncba szedi ugyan homlokát, de mégis személyesen hozza el a vizet.

„Meleg és büzhödt ezen viz.“

A pohárból egyenesen a kávés arcára röpül a víz.

„Bocsánat, kávés ur, meztelen arcáról itélvén, azt hívém hogy valamely bámész utcagyermek áll előttem, s azért meg akarám egy kissé ijeszteni.“

„Ha ha ha!“

Mig a kávés szemeit száját törli, addig mi legjobb kedvvel tovább ballagunk, és néhány pillanat múlva már uszó nadrágban vagyunk és a szőke Duna hűvös hullámai közé vetjük magunkat.

„Usszuk át a Dunát.“

„Nem bánom.“

„Én is társ leszek; mi, kik annyi iskolát olly könnyen usztunk keresztül, ezen kis folyamon is könnyen átrugtathatunk.“

A csolnak utánunk evez, s mi gondolat-könnyüséggel osztjuk ketté a hullámokat.

„Ez ám a derék haladás! kezünk s lábunk minden mozdulatának ellenszegülés nélkül enged a nagy folyam.“

„Mindig mondám én, barátom, csak akarni kell, s jobbra balra csapkodni és szükség esetén hátra rugdosni, s úgy halad az ember előre, mintha egész életében sem lett volna hátul.“

Illy épületes okoskodások közt végre a budai partra lépünk.

„Ugyancsak megéheztem a hideg vízben, menjünk kávézni.“

„Dicső gondolat!“

„Mit gondoltok, hiszen ruháinkat az uszóiskolában hagytuk.“

„Hát aztán? Rajtunk van az uszó nadrág, Budán pedig ugy sem jár annyi ember, hogy valami különös nagy botrányt okozhatnánk.“

„Botrány, ugyan micsoda botrány? Ha a hölgyek meztelen karokkal s majd övig kivágott ruhákban járhatnak az utcákon, annak dacára, hogy legfőbb erényök a szemérmesség, s ha a színházban ugyszólván egészen meztelen ugrándoznak annyi száz ember és gyermek előtt a táncosnők, tehát épen nem

birom átlátni, hogy mi, uszónadrággal ellátva, ugyan mikép okozhatnánk valami különös botrányt.“

Illy nyomos okoskodás ellen nincs mit szólni, mi a kávéházba megyünk, melly csak mintegy száz lépésnyire van a Duna partjától; szerencsétlenségünkre sok emberrel találkozunk, az öreg asszonyok köpködnek, a fiatalok pirulva fordulnak el, a férfiak pedig boszankodva csóválják fejöket. Csak rajta, mi gondunk nekünk másra, midőn kedvünk szerint mulathatunk. A kávéházba lépünk, két öreg ur hirlapokat olvas, és csodálkozva méreget bennünket fegyveres szemeivel; a kávé hitvese elpirul, de nem nagyon haragszik, a mi egyébiránt igen természetes, mert a vendégekkel illedelmesen kell bánnia, akár-milly öltözetben jelennek is meg nála. Az öreg urak egyike illetlenségről, s utoljára rendőrségről mormog valamit.

„Mit nekünk rendőrség, mi szabad nemes emberek vagyunk, s nem született még azon

ember, ki által magunkat az isteni szabadság gyakorlásában háborgattatni hagyóok!

Az öreg ur elnémult, s mi a reggelizés után a Duna partjára sietünk, csolnakunkba ülünk, s szabadságunk büszke érzetében vígan eveztetjük magunkat Pestre. És ki gondolná, pedig böcsületünkre mondjuk, hogy igaz, néhány nap mulva a magyar lapok egyike feddőleg merészlé ezen ártatlan multságunkat megemlíteni? Csak rajta, magyar időszaki sajtó, csak rajta, kelj ki folyvást szabadságunk korlátlan gyakorlata ellen, s nem sokára tömegestől sirba temetended szép jogainkat!

„Barátim, kilencet üt az óra, siessünk gyűlésbe, nem szabad ma kimaradnunk, mert igen fontos ügyek jőnek vitatás alá.“

„Ugy van, le kell mennydörgenünk a gonosz szándékuakat. A haza reményei egyedül bennünk öszpontosulnak, csak mi vihetjük azt ki erőteljesen, a mit mások elég gyöngén kezdetek meg.“

Kettőztetett lépésekkel sietünk szállásunk felé, mert kardot kell előbb kötnünk, hogy a békés tanácskozásban részesülhessünk. Vannak botor emberek, vagyis tulajdonkép németek, kik helytelennek hiszik, hogy békés tanácskozásainkon fegyveresen szoktunk megjelenni. Szegény emberek! nem tudjátok, hogy most az egész világban fegyveres béke van divatban, s hogy fegyver nélkül nyomos és fontos okokat nem mindenkor találhat az ember.

Ej, mi ez, szolgálk még sem kefélté ki kócsagos fővegünket; néhány ütlekkel szükség őt kötelességére emlékeztetni.

„Ugyan, barátim, minek bántottátok szegényt, hiszen ő is olly ember mint mi.“

„De szolgálk.“

„Igen, de az emberek jogegyenlősége, és —“

„Hallgass, ez egészen más.“

„Értem.“

Csörögve megyünk a gyűlésbe, szeren-

rencsére van még hely az asztaloknál, s mintegy nyolcan egész kényelemmel leülünk. Kéves pillanat múlva a terem megtelik. Három köztisztelő szónok érkezik, bizonyosan az előleges tanácskozás miatt késtek el. Öreg már mind a három, s az állás nehezökre fog esni.

„Barátim, keljünk föl hárman és adjunk helyet ezen tisztelt férfiaknak.“

„Ugyan miért? Mért nem jöttek hamarabb, mi is csak olly nemes emberek vagyunk mint ők.“

„Igen, de ők már öregek, és —“

„Eh, mit, kitelt már idejük az ősz szakállósoknak, miénk a világ, s a hazának reménytől csillogó szemei rajtunk függenek. Egyébiránt pedig minden ember egyenlő; máskor ne késsenek el.“

„Ha minden ember egyenlő, ugy tehát a hajduk is leülhetnek, ha az állást megünják.“

„Az egészen más.“

Ezen nyomos ok ellen nincs mit szólani,

mert a hatalmas korszellem mellette látszik harcolni, ennek pedig térdet fejet kell hajtani. A tanácskozások folyama megered, s mély csönd uralkodik a teremben, mert olly ünneplett szónok beszél, kit magához karolt a közvélemény. A szónok magasztas kifejezésekkel mennydörög a lábra kapott gyanusítások, pártviszályok s különféle részrehajlások ellen, és megható hangon ajánlja az egyetértést, s különösen a szólásszabadságot és véleményi türelmet, mellyek nélkül csirájában hervad el a haza boldogításának édes gyümölcse. Legzajosb éljen és kardcsörtetés jutalmazza a derék szónokot; hogy e tetszésviharból nagy részt nekünk köszönhete a szónok, azt talán emlitenünk sem szükséges.

Erre más szónok emelkedék, ki némileg ellenkező nézeteket akart kifejezni, igen, de mi nem akartuk ám őt kihallgatni, a mit pedig mi nem akarunk, azt ugyan senki nem fogja teljesíteni, meddig csak épségben tartja meg torkunkat az ur isten! Voltak ugyan né-

melly urak, kiknek lelkeit a korszellem szövétneke nem világosítá meg, s kik annál fogva az előbbi szónok által említett szólásszabadságra és véleményi türelemre hivatkozván, kívánták a második szónokot is kihallgatni; de mi ugyan nem hallgattunk rájuk, mert ez egészen más. A kit a közvélemény magához karolt, a kit a népszerűség dicsfénye sugároz körül, az bátran beszélhet mindent; de annak csakugyan hallgatnia kell, a ki olyasmit beszél, a mi a közvéleménnyel, vagyis nézetinkkel ellenkezik; ugy van, uraim, mert ez azután ismét egészen más.

Egy másik nagyra böcsült szónok szívrázó hangon írja le azon iszonyu kicsapongásokat, miket a köznemesség bizonyos helyen elkövetett, s beszédének minden részét dörgő tetszéssel jutalmaztuk mi, vagyis, akarók mondani: a közvélemény. És pedig méltán, mert ugyan ki ne borzadna, midőn hallja vagy olvassa azon durva kicsapogásokat, melyek fontolva haladás ürügye alatt követték

el. Ezen pártnak egyik szónoka, védelmezni akarván az érintett botrányos eseményt, harsány hangon erősíté, hogy illyesmiket az ellenkező pártnak emberei is gyakran követnek el. Ohó, édes uraim, ez már ismét egészen más! Quod licet Jovi, non licet —. Azoknak tetteit a közvélemény szentesíti, önökéit pedig kárhoztatja, és ez aztán ismét egészen más. Ezen szónok botrányos szavait tehát lelkesen és derekasan lepisszegjük, mert nekünk jutott azon fényes dicsőség, hogy a közvéleményt tiszteletben tartjuk fön, s ne engedjük ellenkező véleményüek által megfertőztetni. E szerint tehát az egész gyűlés alatt mi maradtunk fölül, mert torkaink Jeriko falait is megdönténék, s így igen természetes, hogy a közvélemény, vagyis mi, az ellenünk szóló urakat féken bírjuk tartani; a mi egyébiránt legszentebb kötelességünk, mert az édes hazának egyetlen reményei mi vagyunk. Találkoznak ugyan konok emberek, kik ebbeli fényes érdemünket csonkítani akarván, az

időszaki sajtó utján mindenféle badar beszédek mentogatók el ellenünk; de ám káromoljanak csak, mi ugyan nem is hederítünk irigyszavaikra, hanem nemzeti elszántsággal haladunk szép pályánkon, és büszke öntudattal nevetjük a világot, tudván, hogy csak az lehet jó, mit mi jónak tartunk.

Valamint mindennek széles e világon, úgy a gyűlésnek is vége szokott lenni annak idejében, és ebédnél azután lelkesülve folytatjuk a dicső vitatásokat, mert az illyesek nagy mértékben pallérozzák a hazaboldogító ifjuság elméjét. Vannak ugyan olly szegényesű emberkéek is, kik azt hiszik, hogy inkább hasznos könyvet kellene forgatnunk, és hazánk történeteit tanulnunk. Szegény emberek! Mit keressünk mi azon poros könyvekben, miknek bötűit a fölvilágosult korszellem hatalmas kezei eltörlék? Mi az életbe markolunk, és annak kincseivel gazdagítjuk elménk tárházát. Mi a hirlapokat olvassuk, és Amerika történeteit tanuljuk, azon dicső ország

történeteit, hol a képviselőházban hajba kaphatnak egymással, sőt lödözhetnek is egymásra a haza atyjai, s hol a nép maga bosszulhatja meg magát azon bűnösöken, kiket nem kedvök szerint büntetnek az illető törvényszékek. Ugy van, mi tanulunk, és midőn olvassuk, hogy a déli tartományok valamelyikében egyesület létesült a kártékony csörgőkigyók kiirtására, mi azonnal hasonlót tervezünk hazánk számára. Vannak ugyan, kik mondják, hogy erre nálunk nincs szükség. Se baj, édes uraim, mi egyesületeket tervezünk, ha már egyesülni nem tudunk, s ennek is meg van a maga érdeme. Ugy van bizony, mi nem akarunk semmiben a külföld mögött elmaradni, hanem minden külföldi intézetet utánozunk, alakultaknak nyilatkoztatjuk magunkat, egymást tisztviselőkké választjuk, és az egyesületek aztán többnyire megbuknak ugyan; de az sem baj, mert ugy sincs semmi e világon, a mi örökké tarthatna.

De nagyszerű és világdöntő fontosságú okoskodásink alatt imé az est közelit, s nekünk még fontos ügyről kell tanácskoznunk. Érdemes hazánkfiainak egyik legérdemesbikét kell ma este megtisztelnünk, ki olly igazságtalanul támadtatott meg, hogy az ellene kimondott szavak mindegyike egyenesen égbe sőt magosbra kiált, ha tudniillik még magosbra lehetne kiáltani. Néhány százan gyűlünk össze ezen nagyszerű ünnepélyes célra.

„Barátim, tudjátok vagy ismeritek a megtámadás részleteit?”

„Én nem.”

„Én sem.”

„Minek is azt ismernünk, elég, hogy a közvélemény ellene van.”

„Ki mondta azt?”

„Én.”

„Én is.”

„Mi mindnyájan.”

„Hogyan, ti, kik még nem is ismeritek az ügy tulajdonképi helyzetét?”

„Mindegy, hagyj föl okoskodásaiddal, ha barátunk akarsz maradni.“

„Ah, már ez más, illy fontos okoknak örömet hódolok, és — mélyen hallgatok.“

A megtisztelés terve tisztába hozatik, erszényeink megnyílnak, s száz forint, vagy valamicskével több csakhamar összegyül. Lehetnek ugyan olly rövidlátásuak, kik azt hiszik, hogy e pénzzel egy két szerencsétlen, szenvedő, szegény embertársunkat segíthettük volna, kiket olly borzasztó kőszivűséggel sároznak össze hatalmasaink robogó hintói Budapest utcáin; oh, de uraim, már ez egészen más, azoknak szabhatunk törvényt, hogy hová tegyék jogszerű tulajdonuk jövedelmét, de saját pénzünkkel azt tehetjük, a mit akarunk; a fölött ugyan senki fia ne merészeljen rendelkezni, mert mi szabadok vagyunk, és jogainkat bitoroltatni senki által nem engedjük.

Ugy van, mi azt tehetjük a mit akarunk, s azért most egyenesen a magyar színházba megyünk. Állapodjunk meg egy kissé az

előcsarnokban, s tartsunk szemlét a szépek fölött.

„Ah, milly szép hölgy, szeretném megcsókolni.“

„Hát még ez, nézzétek csak, barátim, egész külseje, minden mozdulata mutatja, hogy csupán szerelemre van alkotva.“

„Nézd csak ennek szemét, nyakát és —“

„Ugyan hallgassatok, barátim, nem látjátok, mikép pirulnak; bizony végre minden jobb érzésü hölgyet el fogtok színházunkból idegeníteni.“

„Eh mit, szerelemre vannak alkotva a szépek, s egy sem haragszik meg azért, ha e rendeltetésöket előttök említjük.“

„És ha neheztelnének is, mi tovább azután? mi ugyan valamennyi hölgy kedvéért sem hagyjuk magunkat szabadságunk gyakorlatában korlátoztatni.“

„Oh, már ez egészen más, ezt még nem tudtam.“

Már most velünk együtt mások is tud-

hatják ezen alapigazságot, és szükség esetén, ha úgy tetszik, hasznukra is fordíthatják. Az előzenének vége, s a közönség nagy figyelemmel hallgat a színészekre, sétáljunk tehát nagy robajjal föl s alá a színteremben, nekünk jogunk van erre, mert hiszen olly üres a ház, hogy nyulászni is lehetne benne, mi pedig tagjai vagyunk az erkölcsnemesítő, szív-képző, népnevelést előmozdító és a haza boldogságát felhőkig emelő — agarásztársaságnak. Nem tetszik talán valakinek e tettünk, és rendre bátorodik bennünket utasítani? Ám tegye, de fogadjuk, hogy meg is ismer-tetjük vele a magyarok istenét! mert a színház nemzeti intézet, mi pedig azon tagjai vagyunk a nemzetnek, kikre legvérmesb reménynyel tekint a magyar haza, a mi tetteink fölött tehát csak a közvélemény bírászkodhatik, ezt pedig mi alkotjuk, és azok, kiket annak sólyomszárnyain föllegekbe emelünk. Mi tapsolunk s mások püsszogni merészelnek. Ki velök, kik nyilvános botrány-

nyal szentségtelenítik meg nemzeti intézetünket.

„Igen, de hát mikor mások tapsolnak, mi pedig pisszegünk?“

„Az egészen más, ha nekünk jogunk van valamire, abból még nem következik az, hogy e sajátunkat mások garázdán bitorolhassák.“

„Mégis ugy hiszem, hogy a jogegyenlőség magasztos elve —“

„Az ismét egészen más; mi határozzuk meg, hogy hol kell és lehet azt alkalmazni.“

„Vagy ugy! Na már ez csakugyan egészen más.“

A függöny utólszor gördül le, s a közönség tolongva tódul ki a színházból; nekünk, kik a gyors haladás emberei, akarók mondani bajnokaï vagyunk, előre kell kinyomulnunk; ha e közben néhány hölgy öltözetét kissé megrongáljuk, s lábaikat melleleg lapossá tapossuk, az még nem baj, mert a szabók is élni akarnak, és a lábtaposás sem árt, mert elpuhult hölgyeinket hasznos egy kissé

megeddenünk, hogy épebb s erősebb polgárokkal ajándékozassák meg a szép magyarszágot.

Színházból egyenesen tanyánkra vonulunk, onnan pedig a tervezett megtisztelés végrehajtására sietünk. Van kiáltozás, van éljenzés, van egyéb minden tündöklő kifejezése a közvéleménynek, mikkel a választottakat megtisztelni szoktuk, s végezvén a végzendőket, és elhangoztatván a sokat mondani akaró szavakat, lelkesülve távozunk az előre tervezett esti mulatság élvezésére. Mivel pedig köztudomásu, hogy a budai várban lakó katonák legalább is a pesti városliget közelébe szokott mulatni járni, mivel mindig jobbnak hiszi az ember azt, a mi távolabbra esik tőle, tehát mi sem akartunk Pestnek számos mulatóhelye közül választani, hanem egyenesen Budára siettünk. Vannak Budán, valamint Pesten is, házak, mellyek tulajdonkép nem kocsmák ugyan; hol azonban mégis étel, ital s egyéb korszerű mulatságok mellett igen jól

szokta magát érezni a magunkféle fiatal ember; különben pedig mindig illendőbb is, ha illy félig meddig magányházakban ünnepeljük estélyinket, mintha nyilvános kocsmákba mennénk, hol gyakran legártatlanabbul is helytelen összeütközésekbe keveredhetik az ember.

A finom műveltségü háziasszony kitünő megelőzéssel fogad bennünket, s lyánya és néhány fiatal nővére, kik finomabb kiképzetés végett jöttek hozzá falusi rokonaitól, nyájas udvarisággal mosolygnak előnkbe. Igen örvendék, hogy illy szép társaságba jutottam barátim által, mert rég ismert igazság az, hogy a fiatal férfiak neveltetése művelt hölgyek társaságában fejeztetik be. Multságunk részleteit nem szükség leírnom, elég legyen mondanom, hogy jól ettünk, igen jól ittunk, s még jobban mulattunk. Azonban, az ember igen törekeny edény, mert igen silány agyagból van gyúratva, és ennél fogva bizonyosan senki nem fogja nekünk bűnül tulajdonítani, ha őszintén kivalljuk, hogy a nélkül is ma-

gosra emelkedett lelkesülésünk mellett a szesz italok csakhamar ártalmunkra váltak. Fejünk csodálatosan keringe, s e bajunk következtében úgy tetszett, mintha a szobában minden mozgana és helyéről le akarna esni, mi tehát támogatni akartuk a mozgó tárgyakat, és csodálatos dolog! kezeink alatt minden öszszetört. És így akaratumk ellen, s legjobb szándékunk dacára igen sok kárt okoztunk. A háziasszony példás szelidséggel tűrte el ezen szerencsétlenséget, s nyájasan mondá, hogy ő az efféléket már megszokta, melly nyilatkozása szomoruságunkban nem csekély vigasztalásunkra szolgált. Már távozni akaránk, midőn egész illő szerénységgel jegyzé meg a jó háziasszony, hogy multságunk és az okozott kár mintegy száz jó forintba kerül. Ez ellen természetesen legkisebb kifogásunk sem lehet, s mi legnagyobb készséggel nyultunk zsebeinkbe. De ur isten, milly zavarteljes nap volt ez ránk nézve! Történetesen mindnyájan honn feledtük erszényinket. Átkozott feledé-

kenység, mennyi bajt okoztál már nekünk magyaroknak! Pöreink nagyobb része is jobbadán azon szerencsétlenségből származik, mellynek következtében olly igen gyakran szoktunk határnapokat s egyéb efféléket elfeledni. Ezen kimondhatlan zavarban tehát kötelezvényt irtunk az említett tartozásról, mellyben legfőlebb öt nap alatt leróni fogadtuk és ígértük azon kis mennyiséget. A kötelezvényt mindnyájan aláirtuk, és szállásainkra távoztunk; mikép? azt csak a jó isten tudja, mert a rossz gyártású pezsgő annyira elhomályosítja agyunkat, hogy a mulatságot netalán követett eseményekre többé teljességgel nem emlékezünk.

De mi történt utóbb! Mi szerencsésen haza utaztunk, az öt napról pedig tökéletesen megfeledkeztünk. Hitelezőnk panaszra ment ellenünk, de ugyan megjárta szegény! Nála mulatásunk alkalmával annyira meg volt zavarodva agyunk, hogy saját neveink helyett egészen más neveket irtunk a kötelezvény alá. E nevek tulajdonosai előhivattak, s a hitele-

zóné borzadott, mert meg kelle vallania, hogy azon urak közül akkor este egy sem mulatott nála! Pénzéről tehát csak mondjon le önkényt a jámbor, mert mire mi ismét Pestre jövünk, akkorra bizonyosan végkép elfeledjük őt és tartozásunkat. Ám vigasztalja magát szegény azzal, hogy több is elveszett már Buda alatt, s boszulja meg feledékenységünket azzal, hogy soha, de soha többé ránk se gondoljon!

Imé, azon időben, midőn mi, kik e sorokat írjuk, ugynevezett dologtalan uracsok valánk, igen számos barátunk és társunk napjai így folytak; azóta azonban sok viz folyt már le a Dunán, s annál fogva igen természetes, hogy most talán már egészen más a pesti uracs. Szeplős képünket pedig csak azért mutatjuk be itt, hogy attól mostani utódaink visszaborzadván, jelenleg követett művelt és tiszta életmódjokhoz ezentul is szilárdul ragaszkodjanak, s mindig olly tiszteletre méltó és reménydús polgárai legyenek a szép magyar hazának, mint most.

A SZOLGÁLÓ.

Országos Széchényi Könyvtár

1892. évi kiadás. Budapest, 1892. évi kiadás.
Kiadja a Magyar Kir. Könyvtár, melynek igazgatója
Dr. J. S. ...
A kiadásért felelős a Magyar Kir. Könyvtár igazgatója.
Budapest, 1892. évi kiadás.
A kiadásért felelős a Magyar Kir. Könyvtár igazgatója.
Budapest, 1892. évi kiadás.

A ki valamilyen város lakosai között
olyan megismerkedni, annak gyökere meg kell
fordulnia utoljára és ally helyen, hol a nép
előt mindent tenisz néhéz egészen a mag-
erőteliségeben tanulmányozik. Ily életről semmi
gyakran az ugyanezeket vizsgálásra is tesz-
lik feltevést, mely a nagyhidat irányában
terül el és a földmunka kapcsolataiban van a ka-
lósokat a véción, miniket előbb, aly-
őseknél találtak szokás leginkább legyél-
miniket megőrizni. Vannak sokat találtak a
ltaai, mondván, hogy az szokásban lüggő őseknél
ötönnyelből a lővés történetének legin-
gyobb részét el lehetne mondani. Tehát ha
csak kissé körül egy ily-ből van. A lővés
elöl sorra gyerekeinknek leginkább el-
19. 11. 11.

A ki valamely város lakosival bővebben
ohajt megismerkedni, annak gyakran meg kell
fordulnia utcákon és olly helyeken, hol a nép-
élet minden tettetés nélkül egészen a maga
eredetiségében mutatkozik. Illy célu sétáink
gyakran az ugynevezett zsidópiacra is vezér-
lik lépteinket, melly a nagyhidutca irányában
terül el és a váciuttal kapcsolatban van. S kü-
lönösen a váciuton, mindkét oldalon, nyiló
ócska ruhaboltok szokták leginkább figyel-
münket magokra vonni. Nem sokat vélünk ál-
lítani, mondván, hogy az azokban függő ócska
öltönyökből a főváros történeteinek legna-
gyobb részét el lehetne mondani. Tekintsünk
csak kissé körül egy illy boltban. A fogasok
első sorát gyermekruhák foglalják el; e vö-

rös galléru kis köpeny ugy szólván egészen új még, talán meghalt kis tulajdonosa, és anyja vörösre sirta utána szemeit, vagy vörös szalagokat vásárlott búfeledésül a köpenyke árán. E nehéz habselyemből készült s meglehetősen elpiszkolt parányi lányruha bizonyosan azon kártékony majomszeretetek köszöni lételét, mellynél fogva némelly hiu anyák abban keresik s lelik föl gyönyörüségöket, hogy kis lánygyermeküket legujabb divat szerint selyembe s drága bársonyba burkolják, s még csak egyetlen pillanatig sem gondolnak arra, vajjon szorgalmok után élő férjeik megbirják é az illy szükségtelen terhet? Mit gondolnak ők ezzel! Az elnyűtt selyemruhácskát zsidónak adják, és bársony öltönykét vásárolnak helyette, hogy büszkén pompázhassanak végig a nevetségig cifra bábbal a váciutcán; valóban, csak szemcsőt adjatok az illy majmocska kezébe, és kész a kacér hölgy en miniature! Pedig vajmi sok esetben milly állapotban láthatni az illy bábocskákat otthon. Öltözetök

szennyes és keshedt, arcok mosdatlan, hajok borzas, mint őszkor hajtóvadászat után a tarló, és ágyok a vacok nevet is alig érdemli meg, eledelök pedig ízetlen és szegényes, mert a mamának ezer baja van a gallérekákkal, kis keztyűvel, fátyolkával és parányi kalappal, hogy délutáni sétájára illő pompában vihesse magával a lánykát, kinek utóljára ugy vérvé válik ezen életmód, hogy idővel üres agyu cicomabáb lesz belőle, ki mint asszony házakörét rendetlenül tartja, ügyeit cselédre bizza, az utcán nagy pompát csap és otthon általános plengyeséggel boszantja a rendszerető férjet. De nézzük alább: e parányi sarkantyús csizma viselőjének hihetőleg Árpád vagy Tuhutum nevet adtak gyöngéd érzelmű szüléi, s már három éves korában pengő sarkantyut verettek csizmájára, s csak azt sajnálták, hogy bajuszt és pipát nem ragaszthatnak orra alá és szájába, hogy tökéletes leventét csinálhassanak a szegény beteges és gyöngé kis fiuból, ki e sarkantyú miatt többször belyuggatá fe-

jét, s leventesége dacára öröklött görvélybaj miatt idő előtt sirba hanyatlott. E nagy sárga kabát, mellyen még csak nyomát sem láthatni a szőrnek, de annál több tentafoltot, bizonyosan olly szegény férfinak tulajdona volt, kiből szüléi erővel urat akartak faragni, s ki, mivel fát vágni nem tanult, és magán sem engedett fát vágatni, végre oda jutott, hogy meleg öltönye árán fekete kenyeret volt kénytelen vásárlani, s most talán kórházban könyörög istenéhez, hogy őt kínjaitól minél előbb örökre szabadítsa föl, mert ha meggyógyulván, a kórházból kiszabadul és koldulni bátorodik, hogy mezetlen testét elfödhesse, becsukják őt mint korhelyt és zsúpon viszik ki a városból, mivel nem Budapesten született, következésképp az itteni csekély erejű jótékony intézetek pártfogására nem számolhat. Milly hegyke elbizottsággal néz le rá a mellette függő fényes gombu divatos zöld frak, mintha szinte ovakodnék, hogy vele valamiképp közelebb érintkezésbe ne jőjön. Pedig vajjon kié

volt e frak? Bizonyosan valamelly kövezetron-
tó uracsé, mert elején égés nyomai láthatók,
miket a nélkülözhetlen cigaro okozott, mit
sok gyermekifju a sokkal illőbb és szükségesb
emlő helyett szivogat napjainkban. Ha ezen
frak birtokosa minden hónapban csak egyet-
len este nem menne kávéházba a játékasztal
mellé, ugy az elnyűtt kabát szerencsétlen tu-
lajdonosából boldog és hasznos polgárt képez-
hetne. De hát ama gyönyörű s majd egészen
uj zeke mért van olly gondosan elrejtve a zu-
golyban, holott épen az vonhatná magára leg-
inkább a venni akarók figyelmét? Csitt! Azt
egy cseléd lopta el urától, s a zsidó husz épen
nem siet azt eladni, mert az illető tulajdonos
szép jutalmat fizet majd le az illető zsidó haj-
hásznak, és ismét visszakapja zekéjét, azon
egy parányi föltét alatt, hogy a tolvajt ne ki-
vánja megtudni. És ezen csinos asszonyi kris-
pin nehéz zöld selyemből? Ennek furcsa
története van. Egy szegény tisztviselő husz fo-
rintot adott nejének, valamelly egyszerü téli

öltöny vásárlására. Az asszonyka azonban kénytelen negyven forintos krispint venni, mert legjobb barátnéja harmincöt forintost visel; a férj, nem értvén az effélékhez, elhiszi nejének, hogy a krispin csak husz forintba került. Ámde az idő mulik, s a zsidó kalmár kérlelhetlenül sürgeti a krispinre adósságul fönmaradt husz forint lefizetését. A szegény asszony szerencsére olly igen erkölcsös, hogy szépségéhez nem akar segélyért folyamodni, hanem a krispint — zsbárusnak adja el husz forintért, s férjével elhiteti, hogy a cseléd gondatlansága miatt ellopták. A cseléd aztán természetesen kissé megveretik, s a szolgálatból elűzetik, és a házaspár közt az áldott béke továbbra is megmarad. De hát e külön álló fogason vajjon mit jelentnek e különböző kelméjü, de, mint látszik, egy testre szabott asszonyi öltönyök? Furcsa történetke lehet velök kapcsolatban. Nézzük meg közelebb-ről. Az első szegen kurta kék karton szoknya függ, nagy virágu sárga kendő, és cifra tuli-

pános ködmen; a második szeg üres; a harmadik szegen csipkével szegélyezett selyem ruha látható; a negyediken pedig kerek galléru selyem köpeny s fölötte tollas bársony kalap, és alatta bársony topány, míg az első szeg alatt magos sarku vörös csizma szemlélhető. Szemeink akaratlanul is hosszabb ideig maradván függve e ruhákon, az öreg zsibáros e szókkal fordult hozzánk:

Nem ok nélkül tekinti ön olly kitűnő figyelemmel e ruhagyűjteményt, mert története valóban némi érdekléssel bír, s örömet elmondok önnek, ha azzal kedvét találhatom. Három év előtt egy gyönyörű barna falusi lányka jött hozzám csinos, finom és divatos szabásu gyapotszövetű hosszú ruhában, s az első szegen függő paraszti öltönydarabokat a vörös csizmával együtt igen jutalmas áron sajátomul hagyta itt. Szavaiból értém, hogy négy hónap előtt jött faluról Budapestre, szolgálatot keresni, hogy megtakarítandó béreccskéjével idővel falujában kis gazdaságát elren-

dezhesse, ha pártáját fejkötővel váltandja föl. Négy hónap mulva egy vagyonos ur szobalyányul fogadta őt meg hitvесе mellé, s Panna a paraszt öltönyt eladván szobalyány lett és Nettinek hivatá magát. Ekkor mondám feleségemnek: meglásd, Rebeka, ezen lyány egy pár év mulva selyem köpenyben fog járni. Nőm nem hitte, s fogadtunk, miután Nettit megkértem, hogy idővel eladandó ócska ruháit mindenkor csak hozzám hozza. És én a fogadást megnyertem. Netti asszonya darab idő mulva ollyasmit vélt észre venni, mintha szobalyánya kitűnő kegyét birná férjének, s azért őt szolgálatából elbocsátá. Gyanuja hihetőleg alaptalan volt, mert a jószivű férj a méltatlanul elűzetett lyánynak, csupán igazságszeretetből, szállást bérlett, s gyakran látogatásokat tett nála, csupán tudakozás végett, hogy vajjon talált é már más illő szolgálatot? Végre az ur meguná a sok tudakozódást és látogatásit megszüntette. Netti unni kezdé magát, s mivel a munkától elszokott,

tehát időtöltésül gyakran sétálni járt, és gyapotszövetű ruháját, ígérete szerint eladá nálam, mert sétálgatni, ha csak lehet, selyem ruhában szeretnek a Nettik. E ruhát én a második szegre akasztám, melly jelenleg üres. Netti a magányos lakást csakhamar megunta és egy asszonysághoz költözött, kit ő „néni-nek“ nevezett, míg az őt „Ninának“ szólítá. Ekkor a tél bekövetkezett, s Nina hozzám hozá a selyem ruhát, melly itt a harmadik fogason függ, és csinos selyem köpenyt vásárla magának. Én tehát fogadásomat megnyerém, s már szinte feledni kezdém az egész történetkét, midőn két hónap előtt Panna-Netti-Nina hozzám jöve, s a selyem köpenyt kalapostul eladá, és a gyapotruhát visszavásárlá. Olly beteges színe volt szegénynek, hogy valóban szivemből megszántam őt, és igen olcsón oda adám neki a kopott gyapot ruhát. Uram, száz ehhez hasonló történetkét beszélhetnék önnek ócska ruháimról.

Alig mondá ki e szókat az öreg zsibárus,

Minden ember szeretni szeret, de még is
kább egyszereget, mert egyedül ez az, a mi
szertartásunkban a legfontosabb helyet foglalja el.
A kedves leány, Mi csólok téged, hogy az or-
vosok, az élet és halál e határán állj, az
egész világnak oly nagy fontosságú szerepet
játssz, a boldog és boldogtalan élet nap-
jainban orvosok lenni, kompiszám jövedel-
esek azon gondolatok, hogy a jó orvosnak
boldog tanulnia kell; hogy legjobban el-
el kell hagynia, ha bár a jogszerűség kö-
dös köd is éretten; azaz, hogy bizalmasnak
örökös társak kell lennie. Főleg vajmi az-
lyos az orvosai helyén minden tekintetben,
megnyitni közelebbet és minden nemű beállítás
kivétel. Látszik csak hányszor boldogban is, mily

és imé belép hitvese, Rebeka, s egy rongyos gyapotruhát nyújt neki e szavakkal:

„A — — i kórházból jövök, s N... betegápolótól ezen ruhát vettem. Ismered é még? A szegény Panna-Netti-Nina meghalt.“

Hány illy szomorú történetet mondhatnának el Budapest kórházai?!

és más belép hitvese, Hébeka, a egy rongyos
gyapottal nyugt neki a szavakkal:

„A — i körhúzból jörök, a N... be-
tegápolóról ezen irhatt vettem. Ismered é még?
A szegény Panna-Zetti-Nina maghah.”

Hány illy szomorú történetet mondhat
mának el Budapesti körhúzi...

AZ ORVOSNÖVENDÉK.

Országos Széchényi Könyvtár

keservesen készülnek sokan lovagokká lenni a gyógyászat mezején, hogy a kaszás halállal lándsát törhessenek. Álljunk meg az ujvilág-utcában az arany sas vendégfogadó mellett, s szemeljünk ki magunknak egy pár orvosnövendéket, kikről kedvünk lesz tovább tudakozódni; reggel van, s bizonyosan nem kell sokáig várakoznunk. Jó már egy, nézzük meg kissé; de nem, szájában nehéz ulmi pipát tart ezüst kupakkal pakfongból, ez bizonyosan csak a sebészet leendő szerény avatottja, mert az orvosnövendék csak cigarával járhat az utcán. Hah, jönnek már embereink, karöltve; derék egy pár ifju, az egyik meztelen sima arcu, a másik hatalmas bajuszt és szakállat visel, s zekéje a legujabb divatminták szerint készült; fehér keztyűjét talán kétszer is föl váltja napjában, mert a cigaro hamvának még csak legkisebb nyoma sem látszik rajta; a másik egyszerű de tiszta téli kabátban lépeget mellette, s kezeit zsebében tartja, talán a kissé csipős hideg miatt, vagy, a mi még va-

lóbbszínü, azon egyszerű okból, mivel keztyüje nem volt. Ennek arca mély gondolkozásra mutat, amazé pedig gyaníttatja, hogy tulajdonosa az életnek vidor fia, kinek legkisebb gondja is nagyobb annál, hogy megtanulja: mikép kelljen a halál áldozatait ritkítani. Hőseink a „Nemzeti pipa“ címü kis vendéglő elébe érkeznek. A zeke fashionable tulajdonosa kiveszi zsebéből a bonctudomány egyik kötetét, s cigarója hamvát leveri rajta, mert leginkább e nemes célra szokta a nevezett könyvet használni, és rendkívül komoly arckifejezéssel így szól kabátos társához:

„Feri barátom, a levegő igen ködös és csipős, következésképp az egészségre nem legjobb befolyást gyakorol; életünkre pedig vigyáznunk kell, mert jövődőben sok embernek adhatunk életet. Mit gondolsz, nem jó lesz é kissé a pipába térnünk, és a rossz lég befolyását egy kis jóféle villás reggelivel lefojtani?“

„Én a jónak soha nem vagyok megron-

tója, azt tudod Ödön, — jegyzé meg Feri, a kabátos —; de először, erszényem aszkórbán szenved —“

„Semmit az aszkórról, az enyim olly puffadt, mintha vízibetegségben sínlődnék, s azért meg kell csapolnunk; egy faluban születünk, s most egy házban lakunk; illő tehát, hogy erszényünk is közös legyen.“

„Köszönöm barátságodat, de még fontosb okom is van most szivességeddel ellenkezésre.“

„És mi lehetne az?“

„A bonctudományi lecke előtt még három bábával kell korrepetálnom, és ezt nem mulaszthatom el.“

„Hárommal! És erről még szót sem mondál nekem. Szépek?“

„Arra nincs gondom; de jól fizetnek, nekem egyéb nem kell.“

„Szerencsés barátom, már most nem merlek tartóztatni; menj, de vigyázz, hogy szivedbe, vagy legalább eszedbe ne kerüljön a

veszélyes correpetitio. Azt szokták mondani: sok baba közt elvesz a gyermek; vigyázz tehát, hogy baloldalodhoz ne kapjon valamelylyik tanítványod.'

„Nyugott lehetsz, barátom; jó étvágyat. A leckén látjuk egymást?''

„Mindenesetre, ha a pipában nem találok elég jó társaságot.'

S Ödön füttyölve a pipába lépett, Feri pedig az orvosikar épülete felé ballagott, és már most az a kérdések kérdése, hogy a kető közül mellyiket kövessük? Szeretnők ugyan látni, hogy vajjon s milly mértékben veszélyesek Feri tanítványai; de ismervén gyarló természetünket, mégis csak jobb lesz távol maradnunk a tűztől, nehogy megperzseljük magunkat. Kivánjunk tehát sok szerencsét a szorgalmas Ferinek, és lépünk inkább a pipába Ödön után.

Ah, Ödön már kényelmesen elhelyezkedék a karszékben, s derekasan szabdalja a párolgó sültet, és valóságos pezsgővel öblíti le.

Körülötte mintegy tiz orvosnövendék ül, különféle reggelit fogyasztva, s Ödönnek minden szavát hangos kacajjal kísérve. Látszik, hogy Ödönnek pénze van és illőn tudja azt használni.

„De, barátom Ödön, ugyan hol valál tegnap? sem itt, sem a leckéken nem láttalak.”

„Mégis többet tanultam, mint ti, kik majd egész nap a poros padokon gunnyasztottatok. Halljátok csak. Barátim, én mindennek fölött leginkább csak gyakorlati megtanulását kedvelem a tudományoknak. Mondjátok el szép hosszasan a tűz minden tulajdonságait annak, ki tüzet még soha nem látott, s bizony keveset fog róla tudni; de én tüzet gyujtok előtte, s ha megégeti benne kezét, bizonyosan magyarázgatás nélkül is meg fogja tanulni tulajdonságait. Beszéljete az elzárva tartott tizenyolc éves ifjunak a szerelemről akár meddig, bizony nem igen fogjátok őt felvilágosítani. De mit teszek én vele? Megfogom kezét, s egy szép kék szemü fiatal lyány

elébe állítom őt, és fogadom, hogy minden magyarázgatás nélkül bámulatos fogalmakat fog magának a szerelemről szerezni. Ez rendszerem és ezek elveim, s szigoruan követem ezeket, mert nem tartozom azon jeles hazánkfiai sűrű csapatjába, kik cifra, hangzatos szavakkal mindenféle javítást ajánlanak, de magok olly javithatlanok, mint a megrögzött köszvény, melly csupán a halál éles kaszájának szokott engedni. De térjünk a dologra. Én az orvosi tudományt is leginkább csak gyakorlati uton szeretem tanulni. Ennél fogva tegnapelőtt este a ...i kávéházba menék, hol a leghiresb játékosak szokták éjenként tanyájokat felütni; a kártyázás legszilajabb szenvedélyeket ébreszt, s vajmi szükség az orvosnak ezeket eredményeikkel együtt ismerni! A banktartó háta mögé állék, honnan az egész társaságot könnyen áttekinthetém. Egy nyugalmas arcu öreg ur folyvást nagy összeget tőn kártyájára, s mindig vesztett, és minden veszteség után nagy nyugottan egyet szíppan-

tott arany szelencéjéből; bizonyosan csak az időt öli, gondolám, s e célra bár mennyi pénzt is örömet kivet, mert olly lelketlen, hogy böcsületes mulatság mellett halálra unatkoznék. S milly ellentétet képez mellette azon beesett arcu sovány fiatal ember, kinek kártyái szinte egymásután vesztenek; bizony van oka kétségbeesésre, mert neje és gyermekei éheznek, míg ő csekély fizetését mindjárt a hónap első napjaiban elveszti, s bánatában olly hanyagul teljesíti tiszt kötelességeit, hogy rövid idő múlva bizonyosan azt is el fogja veszteni; fogadni mernék, hogy nem sokára börtönben fog ülni, ha Dunába nem öli magát. Mellette egy meztelen arcu ifjanc ül; szemeit álmatlanság ón színe körzi, s fiatal arcát lázas szenvedély redősíti, kezei remegve tartják a kártyát, s szája félig nyitva bámul a nagy ezüst-rakásra, mintha egyszerre akarná azt elnyelni, mert kicsapongásai olly sok pénzt kívánnak, hogy atyjának véres verejtéke nem bírja már kiteremteni. A fiunak tanulni kellene, de ő

igen jól érti a szabadság szellemét, a politikát pedig tökéletesen magáévá tette Privorszky kávéházában; és így mi szüksége neki többé a tanulásra? Még sokat mondhatnék, de rövid akarok lenni, mert tulajdonkép csak azt akarom elmondani, mikép töltém el a legközelebbi 24 órát. Hogy tehát a kártyázásnál kifejlő szenvedélyeket annál jobban megismerhessem — magam is helyet foglalék a zöldasztal mellett, hajnalig kártyáztam, s tapasztalás-dúsan és pénzszegényül, ásítózva szállásomra tértem; szegény Feri barátom akkor már tanult az átelleni szobában, én pedig jó reggelt kívántam a kis Háninak, ...né csinos szobalyányának, és lefeküdtem. Reggel tizedfélkor azonban már talpon valék, s a harmadszor kopogtató hajfodrást bebocsátám, ki, fodrozás közben, röviden elmondá a leghitelesb kutfőkből meritett napi ujdonságokat, hogy a hidról egy fiatal lyány a Dunába ugrott, egy másik pedig fölakasztá magát, mivel mindketten olly ígéletében biztak szerető-

jöknek, mellyet ritkán szokás megtartani; hogy három kereskedő bukást hirdetett, mielőtt még jövődjét illón biztosította volna; ezt azonban maga a fodrász sem akarta hinni; hogy egy karénekesnő a színi pályáról lelépett, mivel erényét veszélyeztetve hívé; hogy reggel az utcákon csak husz részeg embert találtak; hogy egy nagyreményü ifju főbe lőtte magát, mivel egy szép lovagművésznő teljességgel nem akart rajta könyörülni, s hogy egy külföldi utazásaiból visszatért fiatal orvos már három nap óta nem dicsekszik külföldön szerzett roppant tapasztalásaival; ezt azonban semmikép nem birtam elhinni. Fodrozás után hamarjában egy kis értekezést irtam az emberek jogegyenlőségéről egyik hirlap számára, és inasomat megvertem, mivel zekém gallérját pelyhesen hagyta. 12 órakor föl s alájtam a váciutcában, szemlét tartva a sétáló szépek fölött; egy órakor látogatóba mentem — x — szabónéhoz, ki különösen velem szereti magát gyakorlani a francia nyelvben, s én e

kis szívességet örömet megteszem neki, mert két év óta még egy árjegyzékkel sem alkalmatlankodott férje. Két órától négyig ebéden valék —y— nagykereskedőnél, kinek öt nagyreményü lyánya van, és ki rendesen három házi orvost szokott tartani, azon remény fejében, hogy majd csak kigyógyítják lyányait egymásután az örökös párta-bajból; már megígérte, hogy negyedik házi-orvosa leszek, mihelyt utazásimból visszatérek. E háznál igen jól esznek és isznak, s azonkül olly jól mulathatja magát az ember, hogy legnagyobb balgaság nélkül nem hanyagolhatom el. Négy óra után többedmagammal Guerra lovagmutatványaira kocsiztam ki, és pompás ismeretséget kötöttem egy gyönyörű zsidólyánykával; orvosnak mondám magamat, és ő szivecskéjét fájlalá; rajtam bizonyosan nem múlik, hogy minél előbb tökéletesen segíthessek baján, és orvosi tapasztalásimat ez által is bővithessem. A mutatvány 6 óráig tartott; színházba még nem mehettem, tehát egyet sétálék az uri- és

váciutcában, mellyek illy időben igen népe-
sek szoktak lenni, s természettudományi ta-
nulmányaim egyik osztályát ismét bővitem,
néhány különös fajú éjilepke után futván, s
mozgásikból következtetéseket vonva életmód-
jokra és természetökre; fogni azonban egyet
sem mertem, mert többnyire mérgesek, és így
igen veszélyesek. Végre hetet ütött az óra, s
színházba siettem, még pedig ezuttal kivétel-
kép magyarba, mert megigérttem —o— taná-
csosnőnek, hogy páholyában elfecsegem sze-
meiről az álmat, melly őt, operanapokat ki-
vevén, rendszeren meg szokta lepni. Szerencsém-
re a vig asszonyka olly hangosan beszélt, hogy
a színi előadásból egy szót sem hallhattam,
pedig előre félttem, hogy a német eredetiből
fordított silányság gamókon sántikáló szokott
üres szódagálya fogja majd füleimet és ezek
által lelkemet boszantani. Színi előadás után
azon vendéglőbe sieték estelizésre, hol nem-
zeti színházunk némelly tagjai szoktak
rendszeren összegyűlni; de várakozásomban ke-

serüen csalatkoztam, mert egy jeles színész-
nőnk beteg volt, kettő vendégeskedni utazott,
s vagy öt kitünőbb színész szinte ez utóbbia-
kat követte. Bizony csak aszkóiban sínylik
szegény Thaliánk, nem ártana fejét Priesz-
nitz által jól megzuhanyoztatni, mert az én
orvosi rendszerem szerint semmi komoly baj
nem érheti addig a test tagjait, míg a fejet
erős épségben bírjuk megtartani, és ezen új
tanomat a régi magyar közmondás is bizonyít-
ja, melly szerint mindig fejtől bűdösödik a
hal. Azonban, a várt élvezet hiányzása dacá-
ra sem rosszul mulattam, mert néhány ugyne-
vezett „Vocalsängerin“ volt ott, s e csinos
fiatal lyányok olly gyönyörű és olly csipős da-
lokat énekeltek, hogy még én is elpirultam.
Ez nagy szó, de igaz, s meg nem foghatom,
mikép szenvedhetni meg illy erkölcsrontó mos-
datlanságok elkornyikálását nyilvános helye-
ken. Egyébiránt, ez nem az én gondom, s kü-
lönben pirulva és boszankodva is jókat kacag-
tam, és éjjél felé ballagtam csak szállásomra.

Az egész házban minden aludt már, csak Feri és a kis szobalyány nem; amaz ismét tanult még, ez pedig csak azért virasztott olly sokáig, hogy nekem csöndes jó éjszakát mondhasson. Jó kis lyány szegényke; mindenbaján örömmel segíték. Már most szóljatok: ennyi foglalatosság közt ugyan mikép jöhettem volna el a leckékre? —

Ödön szavait hangos helyeslés követé, s csak most vették észre a reggeliző ifjak, hogy — a bonctani leckének már vége van, mert Feri sietve haladt el az ablak előtt.

„Hová olly sietve, Feri? — kiálta utána Ödön.

„Két gyermeknek kell most órát adnom a magyar nyelvben, azután pedig haza megyek tanulni —“, felele víg kedvvel Feri, és gyorsan folytatá utját.

S Ödön és reggeliző társai? Sétálni mentek a városligetbe, hová víg ebédre hívta meg őket Ödön. Ám menjenek; mi nem követhetjük őket most oda; de annak idejében

majd elmondjuk, hogy mint graduált orvosok milly sikerrel haladtak illy szépen s különböző ösvényen kezdett pályájokon Feri és Ödön nagyreményü hőseink, kikről ezuttal csak annyit mondunk még, hogy nemes törekvéseiknek legjobb szerencsét kívánunk.

Orvosnőreinkről azelőtt legközelebb ;
igen természetesen tehát, hogy a zeneszám-
társulata szabályainak fogva érte tisztán a zir-
tású és a zeneszámú, és a zeneszámú és a zeneszámú
tárgya a zeneszámú, és a zeneszámú és a zeneszámú
világban az utolsó szövegetet teszi meg em-
beriségünk, kintől azért még csak a zeneszámú
közönséget sem vár, hanem az utolsó szövegetet egyike
a legközelebbi zeneszámú, és a zeneszámú és a zeneszámú
szövegetet ismét meg a zeneszámú és a zeneszámú em-
ber a zeneszámú, kiben a zeneszámú igeje töké-
letesen kezdte vált; ő ugyanis a zeneszámú zeneszámú
főszöveget nem ismer, a zeneszámú világban a zeneszámú
szöveget a zeneszámú zeneszámú csak a zeneszámú zeneszámú
kézre végre nyelhet, és a zeneszámú zeneszámú zeneszámú
szöveget a zeneszámú zeneszámú zeneszámú zeneszámú zeneszámú

Orvosnövendékről szólánk legközelebb ;
igen természetes tehát, hogy a rendes eszme-
társulás szabályainál fogva erre tüstént a sír-
ásó jut eszünkbe, azon nevezetes és hasznos
tagja a társaságnak, ki e gyarló és mulandó
világban az utolsó szolgálatot teszi meg em-
bertársainak, kiktől azért még csak pusztá
köszönetet sem vár, ámbár szolgálata egyike
a legkevésbé nélkülözhetőeknek. Ezen ember-
szeretete mellett még valódi szabadelmű em-
ber a pesti sírásó, kiben a kornak igéje töké-
letesen testté vált; ő ugyanis semmi rangkü-
lönbséget nem ismer, s karja a világ bármel-
ly sok színű csillogó urának csak azon ásóval
készíti végső nyughelyét, mellyel azon szeren-
csétlen elnyomatott áldozatnak ássa meg sírját,

kinek feje fölött szenvedés sötét felhői borongtak. Hogy azon sírokat virágokkal ülteti be, mellyekért jól megfizetik őt, míg a szegények hantjainak porát a szél szeszélyes játékának engedi martalékul, azt épen nem tulajdonithatni neki bűnül, mert, gyertyavilágnál tekintgetvén magunk körül, bizonyosan tapasztalni fogjuk, hogy tulajdonkép csakugyan a szabadelmű embernek is maga felé szokott keze hajlani, s még a halálhoz sem juthatunk ingyen ezen szomorú siralomvölgyben, mert életünkkel fizetjük ezt meg. Emberünknek némi előleges kis megismertetéseül ez talán elég, s már most keressük fel őt, hogy rögtön bővebb s körülményesb megismertetéséhez foghassunk.

De vajjon hol keressük őt? Természetesen a kocsmában, színig töltött seres kancsó mellett, mert, mellesleg legyen ezt szabad megjegyezni, a sírásó inkább szeret sert inni mint bort, mivel a sert vértisztító itálnak tartja, mire nagy szüksége van annak, ki

élete nagyobb részét a sirok ártalmas kipárolgásai közt kénytelen eltölteni. Ezen állításunk pedig koránsem tréfa ám, mert hány embert vonszoltak már ki hat lovon a pesti temetőbe, ki életében soha semmi jót nem tett; hányat, ki mindig csak rosszat tett; s hányat, kinek gyomra volt egyetlen bálványa, mellynek anynyit áldozott, hogy végre meg kellett halnia! Mi csoda tehát, ha a temetői lég ártalmas, és mi természetesb, minthogy azt serrel, mint legolcsóbb óvszerrel, kell ártalmatlanná tenni. A sírásók legalább így okoskodnak, kik a városháztól nem messze eső „Lapos“ nevü kocsmában szokták a temetkezési megrendeléseket bevárni, s okoskodásuk helyességében nincs jogunk kétkednünk, mivel e részben semmi tapasztalással nem birunk. S már most lépünk a „Lapos“ba, hogy emberünkkel az ismeretséget minél előbb megköthessük.

A szoba, mellyet néhány kitünő elméncségü targoncás teremnek szokott széles kedvében gúnyolni, a szépen sütő nap s délelőtti

tizenegy óra dacára is olly sötét a pipafüst és az ivók nagyobb kényelmére s pipák meggyújtása végett éjjel nappal pislogó olajmécs fojtó gőze miatt, hogy a sötétséget ugy szólván kupával lehetne mérni; de ebben ne ütözzünk meg, mert a mostani rossz irányu világban minden csak a sötétséget törekszik előmozdítani; miért ne tehetné ezt tehát a „Lapos“, érdemes bérlője is, főkép ha hasznára van e taktika, s vendégei a zavaros sert és pimpós bort is tiszta gyanánt isszák meg?

Tekintsünk kissé körül. — A baloldali hosszú asztal mellett egy kétes külsejü fiatal ember ül, mély gondolatokba merülve; kalapja több helyen behorpadt, nyakkendőjének bokra bal vállán fityeg le, frakját egészen nyakig kapcsolják össze kopott gombjai, s arcán az öntudatlanság azon bizonytalan kifejezése ömlik el, melly azokon szokott mutatkozni, kik legközelebb olly rendkívüli eseményeken mentek keresztül, hogy irántok még önmagokkal sem birtak voltaképen tisztába

jőni, s mintegy rendezni törekszenek gondolataikat, mielőtt kielégítő következtetéseket birnának belőlök kivonni. Kezei többször motognak zsebeiben, de mindig üresen jőnek ismét vissza a mécsnek fényére. Bizonyosan olly éji kalandor a jámbor, ki este megissza eszét, s éjjel játszó asztalnál, vagy még rosszabb helyeken gyilkolgatja önmagát, hajnal tájban pedig, maga sem tudja mikép, illy „Lapos“ féle teremekbe kerül, hol azután fél nap is eltelik, mig a történetek iránt tisztába bir magával jőni. Kicsoda ő tulajdonkép, azt nem mondhatjuk meg, mert e pillanatban alkalmasint még maga sem tudja; de annyit mégis mondhatunk, hogy illy helyeken többször látunk már illy embereket, kikkel egyébkor igen tisztességes helyeken is találkoztunk, s kik ismereteik végső kiképzésére küldetnek szüleik által Budapestre, hol aztán rosz társaság és balul magyarázott „szabadsági korszellem“ illy sajnos tévútakra is vezérelgeti őket. — Az asztal alatt egy halovány suhanc

nyújtózik, csak annyi rongyokba burkolva, hogy meztelensége legalább némileg fődve legyen, mellette a lámpás és öblös tarisznya azt tanusitják, hogy éjjel a fölvilágosítás egyik terjesztője, azok közül, kik világgal kezökben biztos menedék helyett gyakran büzhödt posványba vezetik az embert, — nappal pedig azon dunaparti ácsorgók egyike, kik kész szolgálatot ajánlanak mindenkinek, s a sok dolog miatt feledékenységből olly tárgyakat is raknak tarisznyájokba, mellyek különben talán máséba tartoztak volna; miket azonban bizonyos kocsmák tulajdonosai örömezt szoktak egy kis rosszabb alvóhelylyel fölcserélni....

Szemeink, mert istennek hála! magyar szemekkel vagyunk ellátva, imé milly hamar megszokták a sötétséget, már látjuk embereinket a szoba jobboldali zugában, egymásután emelgetni a seres poharakat. Hárman ülnek az asztal mellett; lássuk őket sorban. Az, ki leggyakrabban hajtogatja a poharat, szóvivője a kis társaságnak, s alkalmasint előljárója

is, mert a másik két fiatalabbat csak tegezi, míg ezek kend címmel tisztelik őt meg. Borzas fejét „szeszélyes alaku“ kalap fõdi, mellynek szögletes horpadásai olly különös hajlásokat képeznek, mintha minden pillanatban hangos kacajra akarnának fakadni, melly akaratban a furcsán põdrött õszbe csavarodott bozontos bajusz is osztozni látszék; barna arcát hosszú sebforradás díszesíté s mintegy két részre osztá, mi azt gyanítatá, hogy egykor katona volt, melly gyanut bizonyosságra emelé az ugynevezett ágyukereszt, melly város-hajdúi szürke hacukája mellrészén pompázott. A másik kettõnek egész külseje olly mindennapi volt, hogy említést sem érdemel. A szobába léptünkör alkalmasint hadban viselt dolgait mondá el bámész társainak, mert beszédét épen e szókkal fejezé be:

„Mondom, fiúk, akármit beszélnek is világbíró Sándorról a tudósak, én csak a mellett maradok, hogy nagy Sándor még csak káplárja sem lehetett volna Napoleonnak, s

ha aztán mondom, hogy mi mégis megszalasztottuk őt, akkor elhíhetitek, hogy csakugyan emberek voltunk a gáton.⁶

Ekkor, észrevevén beléptemet, felém fordult a hatalmas bajnok, kezével fővegét érinté, és nagy udvarisággal kérde:

„Sirt méltóztatik parancsolni?”

„Nem.“

„Pedig olly vigan tekint felém a téns ur, mintha gazdag nagynénje halt volna meg.“

„A temetőt szeretném látni, s kalauzt keresek, kitől szükséges fölvilágosítást kaphatnék.“

„Oh, bennem már emberére akadt téns uram; ugy ismerem az egész temetőt, mintha valamennyi sírban 50 esztendeig laktam volna.“

„Tehát mehetünk?“

„Még nem; be kell előbb várnom a tizenkét órát, mert addig szokták a sírokat másnapra megrendelni. Fiúk, ti már mehettek; ássátok meg azon hatvan esztendőös menyecske sírját, ki a mult farsangban ment negyedszer

férjhez egy husz esztendőös szegény legényhez; de mélyre ássátok ám, hogy vissza ne jöhessen pénzes ládájaért. A hentesné kis fiának is áshattok; de ne mélyen, mert a koporsónak szép selyem szemfödele lesz. A többit tudjátok, s most már szaporán hányjátok előre röst lábaitokat; ha pedig feleségemet látjátok, mondjátok meg neki, hogy — hogy — valaki hivattott, és nem tudjátok, hol vagyok.⁶

A két segéd nem legjobb akarattal, de mégis csakugyan eltávozott, s vonakodásukat azonnal megmagyarázhatám magamnak, midőn távozásuk után zsebeiben motozott a sírásó, és fejét csóválva ezen nagyjelentőségű s könnyen megérthető szókra fakadt.

„Ugy segéljen! egy fillér apró pénzt sem találok zsebemben, pedig nem ártott volna a rossz sert egy kis jó féle borral lemosni, s a német sógor kocsmáros azt szokta mondani, hogy nekünk magyaroknak nincs hitelünk.⁶

„Egy itce neszmélyit ezen érdemes sírásónak —“; parancsom azonnal teljesült, s a

sírásó nagy elégtétellel tekintte rám, mondván:

„Oh, kérem, nem azért szólottam; de ha már épen meg kell lenni, tehát — a ténsur egészségére! adja isten, hogy sokáig ne szoruljon szolgálatomra, ha pedig csakugyan meg kell lenni, fogadom, olly mélyre ásom sírját, hogy szemfödélét, habár aranyból lesz is, senki nem lophatja el.“

„És szoktak illy gonoszságra vetemülni?“

„Nem mondhatom gonoszságnak, mert a holt embernek semmire nincs szüksége, de bezzeg annál több kell a szegény sírásónak, kivált ha olly sárkány felesége van, mint nekem. Nem azért mondom ezt, mintha talán rajtam uralkodnék, mert az illy hadviselt ember, minő én vagyok, királyán kívül más által nem igen hagy magának parancsoltatni. És —“

A sírásó elnémult, keze fél úton állapodott meg szája felé a boros üveggel, s szemei merőn az ajtóra tapadtak. Az ajtó megnyílt,

s egy valóságos sárkány toppant az asztalhoz. Fejét kissé roncsolt szalmakalap fődé, melly alól kigyók gyűrűztek le szétkuszált állapotban, miket más talán hajfodroknak nevezne jó kedvében; bátor metszésü szája már a szobába léptekor mozgott, de indulatának ropantsága nem engedé még haragja tengerét szabadon kilávázni. Nyakát vörös himzésü fehér fátyolkendő, egykor valamelly kis gyermek szemfödele takará, s mellét, női szerelme ezen kiégett s összerogyott vulkánját is elrejté, mellyből tűz helyett csak Tátra nagyságu szitokszirteket szórt az ingerültség borzasztó kitörése a férjek és sírásók legboldogtalanabbjára. Hamuszín felruhája egykor bizonyosan olly öreg asszony testét fődé a kopersóban, ki nyolc férjet gyötrött halálra, s mérgében halt meg, mivel a kilencediket két hosszú év alatt sem bírta halálra kínozni.

A kocsmáros bizonyosan ismeré már e szelidített sárkányt, mert beléptekor azonnal a szoba legtávolabb zugába vonult, s egy kis

asztalt állított sáncul maga elébe. — Az aszszony két ökle magosra emelkedék, a sírásó olly kicsinyre törekedett összezsugorodni, a mennyire csak lehetett, s a vulkán kitörése isszonyuan kezde dörgeni. Igen sajnáljuk, hogy híven nem közölhetjük minden szavát; de nincs olly gyorsíró a csillagok alatt és fölött, kinek tolla ezen iszonyu szóözönt fölfoghatta volna. Emlékezetes szavait csak rövid kivonatban adhatjuk, melly ekkép hangzik:

„Tudtam, tudtam, hogy ismét az átkozott „Lapos“ban találom a gyönyörű madarat! Ez lapositja meg a te erszényedet, te — te — mákvirág! De ugy kell nekem, mért vettem magamat illy pogánylelkű korhely nyakába, holott száz meg száz derék legény közül szabadon választhattam volna, kik lyány koromban nálam mosattak. De nem, én nem tettem azt, hanem hozzád vartam magamat, te részeges naplopó, mert annyit beszéltél a sok aranygyűrűről, miket ti sírásók a koporsók-ból kiloptok —“

„Asszony —“

„Fogd be szádat; azért is a piacon kiáltok ki mindent, és magam sodrom meg a kötelet, mellyen fölakasztanak, mert olyan hazug vagy a millyen részeges; a többi sírásók feleségei minden héten egy pár aranygyűrűt adnak el, én pedig egész hónapokon át alig látok egyet, s csak azon kopasz mentséggel kell beéernem, hogy, mióta a váltótörvény miatt egymást éri a sok bukás és csődület, nem gyűrűzik föl a halottakat. Váltótörvény! épen te tudsz ahhoz, kit a sátán váltott ki rossz kedvében; de fogadom, majd más törvényt vakarok én arcodra körmeimmal, ha csakugyan nem birlak szelidségemmel megjobbítani. Alig van este vége az utolsó temetésnek, alig hantoljátok be az utolsó sírhalmot, s már tanácskozni mégysz, hozzád méltó társaiddal, természetesen a kocsmába, hogy éjjel mellyik sírban keresgéljete, s mivel a tanácskozásra éles ész, az éji munkára pedig erő szükséges, tehát a temettetőkől kapott

borravalót utolsó fillérig megiszod, míg én otthon a viznek is szűkében vagyok, és annyira lerészegszel, hogy az éjjeli osztozásnál társaid megcsalnak, mert mámorodban a gyémánt gyűrűt is penészféregnek nézed. Hajnal felé rekedten haza tántorogsz, s késő reggelig hortyogsz, akkor pedig a helyett, hogy a sírokat öntöznéd és gyomlálnád, itt a „Lapos“ látja ásitásaidat, míg utóljára olly laposakat pislogsz, a sok sertől és bortól, hogy még csak szemeidhez sem férközhetnek körmeim, s engem aztán mindenütt szidnak, mocskolnak, midőn az öntözésért a hónapi fizetést követelem. És ez mindennap így megy, a szegény feleség pedig szomjan veszhet el otthon. — né fiainak sírját mért nem öntözted meg, holott tudod, hogy olly jól fizet?”

„Könyűivel áztatja azt a szerető anya.“

„És — ur sírját?“

„Fiatal özvegye annyi vigasztalóra talált már, hogy soha nem nézhet utána.“

„— ur sírján mért nyirtad le olly mélyen az ákácákat? Majd elszáradnak.“

„Ő még mélyebbre nyirkálta alattvalóit.“

„— ujságíró sírját mért nem gyomláltad tisztára?“

„Életében mindig csak gazzal s gyommal rakta meg ujságát; illő tehát, hogy sirja is olyan legyen.“

„— asszonyosság sírjára fehér rózsát ültettél, pedig vöröset parancsoltak.“

„Azt gondoltam, hogy majd megvörösödik azon pirosítótul, mellyel életében minden nap vastagon mázolta be arcát.“

„— író ur sírját sem öntözted meg.“

„Mert versei olly vizesek, torka pedig olly bortól ázott volt, hogy bizony még sírját is nedvesen tarthatnák.“

„— ur sírjára négy sárga virágu ákácát ültettél, pedig azt parancsolták, hogy ketteje vörös legyen.“

„Politikus férfi volt ám életében, és olly sokszinü, hogy igen illőnek hiszem, ha most,

legalább halála után, valahára már csak egy színt mutat.“

„Hallgass haszontalan furfangosságiddal. Röstséged miatt éhen kell elvesznünk, ha cholera, vagy más járvány nem segít rajtunk.“

„Ne búsulj feleség, cholera nélkül sem veszünk el éhen, míg olly nagy számmal szaporodnak az orvosok Budapesten. Azért, viggan feleség! fogd ezen nagymesszelyes ugynevezett itcés üveget, félig van benne a bor, még pedig valóságos neszeményi a Steinbruchból.“

A hajdani sárkányokat lyányok fölaldozásával szokták megszelidíteni, a sírásó sárkánya pedig a bornak mindenható ereje előtt hajlott meg. Mi pedig annyit tudtunk meg ezen kis szerelmes villongás által a budapesti sírásó életéből, hogy épen nem véljük szükségesnek őt a temetőbe kísérni. —

Vége a második résznek.

T a r t a l o m :

Róka ur kalandai	7
Esti séta.	49
A mézáros.	67
Farkas urfi indítványai.	93
A varrólyány.	139
Savant ur szenvedései.	163
Családi ünnep.	191
Az uracs.	249
A szolgáló	287
Az orvosnövendék.	299
A sirásó	317

OSZK

OSZK

OSZAK

